

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

КАРТАШЕВ ДЕНИС ВОЛОДИМИРОВИЧ

УДК 347.440:347.22

ДИСЕРТАЦІЯ

ДОГОВІР ПРО НАДАННЯ ПОСЛУГ З ОХОРОНИ МАЙНА

081 – Право

08 – Право

Подається на здобуття ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело _____ Д.В. Карташев

Науковий керівник –
Давидова Ірина Віталівна
доктор юридичних наук, професор

Одеса – 2025

АНОТАЦІЯ

Карташев Д.В. Договір про надання послуг з охорони майна. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право (галузь знань 08 – Право). – Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2025.

Дисертація є першим у вітчизняній науці цивільного права спеціальним комплексним дослідженням теоретичних та практичних проблем, що виникають під час укладання договору про надання послуг з охорони майна.

Зроблено висновок про те, що договір про надання послуг з охорони є цивільно-правовим договором, який регулюється нормами ЦК України та спеціальними законодавчими актами. Це двосторонній, відплатний договір, за яким одна сторона (охоронець) зобов'язується надавати послуги з охорони іншій стороні (замовнику), а замовник зобов'язується сплачувати за ці послуги встановлену винагороду. Аналізований договір займає своє особливе місце в системі цивільно-правових договорів України як окремий вид договорів про надання послуг. Він вирізняється специфікою свого предмета, вимогою ліцензування виконавця та високими стандартами щодо належного виконання договірних зобов'язань. Все зазначене стосується, зокрема, й договору про надання послуг з охорони майна, який є підвидом договору про надання послуг з охорони.

Запропоновано договір охорони іменувати договором надання послуг з охорони і поширити на цей вид договору загальні положення Глави 63 ЦК України «Послуги». При цьому пропонується викласти статтю 978 у наступній редакції:

«1. За договором надання послуг з охорони охоронець, який є суб'єктом підприємницької діяльності, зобов'язується забезпечити недоторканність особи, недоторканність і цілісність майна, які охороняються. Власник такого майна або особа, яку охороняють, зобов'язані виконувати передбачені

договором правила особистої та майнової безпеки і щомісячно сплачувати охоронцю встановлену плату.

2. До обов'язкових умов договору, крім тих, що визначені для договору про надання послуг, належать: встановлення критеріїв недоторканності особи, недоторканності і цілісності майна; оцінки ефективності охорони; вимоги до захисту даних, отриманих із технічних засобів охорони, відповідно до Закону України «Про захист персональних даних» та встановлення відповідальності за витоки інформації з охоронних систем з вини надавача послуг; розмір компенсації у разі збитків через неналежне виконання послуг».

Окремо запропоновано закріпити в законодавстві як обов'язкові умови договору надання послуг з охорони майна чіткі зобов'язання охоронної компанії, критерії оцінки ефективності охорони, розміру компенсації у разі збитків через неналежне виконання послуг.

З метою підвищення прозорості надання послуг з охорони майна і полегшення вибору сторони в договорі, запропоновано створення єдиного реєстру суб'єктів надання послуг з охорони майна (відкритої електронної бази з інформацією про всі охоронні компанії, їх ліцензії, рейтинги на підставі відгуків замовників, статистики перевірок) з наданням замовникам доступу до перевірки легітимності охоронної компанії.

Доведено необхідність закріплення положення про те, що воєнні дії автоматично визнаються форс-мажорною обставиною, що може тимчасово звільнити виконавця від відповідальності за невиконання договору та визначення механізму підтвердження форс-мажорних обставин.

Проаналізовано наукову літературу з теми дослідження, що дало можливість, зокрема, удосконалити тезу про визначення договору про надання послуг з охорони як окремого виду договору з надання послуг, зумовленого його сутністю, самостійним характером, притаманним йому функціями.

Встановлено необхідності відмежування підрозділів охорони суб'єкта господарювання, охоронна діяльність яких є частиною внутрішньогосподарської діяльності і здійснюється на підставі статутів або інших локальних нормативних актів, від суб'єктів охоронної діяльності, які надають охоронні послуги на договірних засадах на підставі ліцензії на цю діяльність.

Обґрунтовано тезу про необхідність страхування послуг охорони з метою забезпечення прав і інтересів отримувачів таких послуг. Для цього необхідним є внесення до спеціальних нормативних актів у сфері надання послуг з охорони положень про страхування професійної відповідальності надавачів послуг з охорони з встановленням обов'язкового мінімального розміру страхового покриття залежно від вартості об'єкта.

Встановлено, що правовий захист інтересів замовників охоронних послуг залишається недостатньо розвиненим у законодавстві України. У випадках недобросовісного виконання зобов'язань з боку охоронних компаній замовникам важко досягти справедливого відшкодування збитків, особливо якщо договір не передбачає чітких умов щодо відповідальності сторін. Невизначеність деяких аспектів договірних відносин може негативно вплинути на розуміння сторонами деяких своїх обов'язків, тягнути необґрунтовані очікування однієї сторони від іншої, більшу вірогідність неналежного виконання договору або ж бажання його розірвати завчасно.

Зазначено, що укладення будь-якого цивільно-правового договору має певні правила та особливості. Не є виключенням і договір про надання послуг з охорони майна. Від повноти прописаних домовленостей, врахування всіх можливих ризиків і правильного оформлення договору залежатиме його подальша дія як чинного і законного джерела права, що може забезпечити захист законних прав та інтересів сторін договору. Це ключовий аспект у забезпеченні безпеки та захисту майнових інтересів сторін у відносинах, пов'язаних з охороною майнових цінностей.

Зроблено висновок про важливість встановлення механізмів контролю та забезпечення виконання умов договору. До них належать системи моніторингу, регулярні аудити та інші заходи для ефективного функціонування охоронних послуг. У договорі слід конкретизувати типи технічних засобів моніторингу, такі як відеоспостереження, системи доступу, датчики вторгнення, визначити стандарти якості та можливості реагування на аварійні ситуації, узгодити наявність центру керування, де оператори відстежують ситуацію і, при необхідності, надсилають реагуючі групи. Також важливо включити умови регулярної звітності щодо роботи систем моніторингу, зокрема щодо інцидентів та їх розв'язання.

Окрема увага приділена аналізу особливостей договору про надання послуг з охорони майна в умовах правового режиму воєнного стану. Встановлено, що в даних умовах договір про надання послуг з охорони майна повинен мати додаткові особливості через підвищену загрозу для безпеки та захисту майна під час конфліктних ситуацій. Основні аспекти такого договору повинні: враховувати вимоги законодавства щодо воєнного стану; передбачати можливість забезпечення безпеки персоналу (а не лише майна); враховувати тимчасовий характер воєнного стану та його можливі наслідки для виконання охоронних послуг; включати заходи щодо збереження конфіденційності інформації, а також обмеження доступу до об'єктів охорони; встановлювати додаткові вимоги до кваліфікації персоналу та застосування технічних засобів безпеки; забезпечувати чіткість визначення відповідальності сторін за порушення умов договору та механізми вирішення спорів.

Зроблено висновок про те, що використання штучного інтелекту у сфері надання послуг з охорони майна відкриває нові горизонти для підвищення ефективності, надійності та безпеки. Штучний інтелект забезпечує автоматизацію процесів, що дозволяє швидко і точно виявляти та реагувати на загрози, знижуючи людський фактор і зменшуючи витрати на охорону. Однак, впровадження штучного інтелекту також супроводжується

рядом викликів та проблем, серед яких варто виділити питання приватності, технічні обмеження, етичні аспекти, законодавчі та регуляторні вимоги, складнощі інтеграції з існуючими системами, необхідність підготовки персоналу, ризики кібербезпеки та високу вартість впровадження. Для успішної реалізації потенціалу штучного інтелекту в охоронних системах необхідним є комплексний підхід, що включає технологічні інновації, розробку і впровадження відповідного законодавства, етичні стандарти, економічне обґрунтування та забезпечення кібербезпеки. Важливою складовою є також підготовка кваліфікованих фахівців, здатних ефективно керувати та обслуговувати системи на базі штучного інтелекту.

Ключові слова: правочин, договір, цивільні правовідносини, зобов'язання, договірні зобов'язання, цільно-правовий договір, послуги, охорона майна, цивільно-правова відповідальність, воєнний стан, форс-мажор.

SUMMARY

Kartashev D. Agreement on provision of property protection services. – Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

Thesis for a Ph.D. degree in specialty 081 – Law (field of knowledge 08 – Law). – National University «Odesa Law Academy», Odesa, 2025.

The dissertation is the first in the domestic science of civil law special comprehensive study of theoretical and practical problems that arise when concluding a contract for the provision of property security services.

It is concluded that a contract for the provision of security services is a civil law contract, which is regulated by the norms of the Civil Code of Ukraine and special legislative acts. This is a bilateral, pecuniary contract, under which one party (the security guard) undertakes to provide security services to the other party (the customer), and the customer undertakes to pay the established fee for these services. The analyzed contract occupies a special place in the system of civil law contracts of Ukraine as a separate type of service contracts. It is distinguished by the specificity of its subject, the requirement for licensing the performer and high standards for the proper fulfillment of contractual obligations. All of the above applies, in particular, to a contract for the provision of property security services, which is a subtype of a contract for the provision of security services.

It is proposed to call the security contract a security services contract and to extend the general provisions of Chapter 63 of the Civil Code of Ukraine “Services” to this type of contract. At the same time, it is proposed to set out Article 978 in the following wording:

“1. Under a security services contract, a security guard who is a business entity undertakes to ensure the inviolability of the person, the inviolability and integrity of the property being protected. The owner of such property or the person being protected is obliged to comply with the rules of personal and property security stipulated in the contract and to pay the security guard the established fee monthly.

2. The mandatory terms of the contract, in addition to those specified for the service contract, include: establishing criteria for the inviolability of the person, the inviolability and integrity of property; assessing the effectiveness of protection; requirements for the protection of data obtained from technical means of protection, in accordance with the Law of Ukraine “On Personal Data Protection” and establishing liability for information leaks from security systems due to the fault of the service provider; the amount of compensation in case of losses due to improper performance of services.”

Separately, it is proposed to enshrine in the legislation, as mandatory conditions of the contract for the provision of property security services, clear obligations of the security company, criteria for assessing the effectiveness of security, the amount of compensation in case of losses due to improper performance of services.

In order to increase the transparency of the provision of property security services and facilitate the choice of a party in the contract, it is proposed to create a single register of entities providing property security services (an open electronic database with information about all security companies, their licenses, ratings based on customer reviews, inspection statistics) with the provision of customers with access to verifying the legitimacy of the security company.

The need to enshrine the provision that military actions are automatically recognized as a force majeure circumstance, which may temporarily exempt the contractor from liability for non-performance of the contract and to determine the mechanism for confirming force majeure circumstances, is proved.

The scientific literature on the topic of the study was analyzed, which made it possible, among other things, to improve the thesis on the definition of a contract for the provision of security services as a separate type of contract for the provision of services, due to its essence, independent nature, and inherent functions.

It is established that it is necessary to separate the security units of a business entity, whose security activities are part of the internal business activity and are carried out on the basis of charters or other local regulatory acts, from security

entities that provide security services on a contractual basis based on a license for this activity.

The thesis on the need for insurance of security services in order to ensure the rights and interests of recipients of such services is substantiated. For this purpose, it is necessary to introduce into special regulatory acts in the field of providing security services provisions on professional liability insurance of security service providers with the establishment of a mandatory minimum amount of insurance coverage depending on the value of the object.

It is established that the legal protection of the interests of customers of security services remains insufficiently developed in the legislation of Ukraine. In cases of unscrupulous performance of obligations by security companies, it is difficult for customers to achieve fair compensation for losses, especially if the contract does not provide for clear conditions regarding the liability of the parties. The uncertainty of some aspects of contractual relations can negatively affect the understanding of some of the parties' obligations, lead to unreasonable expectations of one party from the other, a greater likelihood of improper performance of the contract or a desire to terminate it early.

It is noted that the conclusion of any civil law contract has certain rules and features. An agreement on the provision of property security services is no exception. Its further action as a valid and legitimate source of law, which can protect the legitimate rights and interests of the parties to the contract, will depend on the completeness of the prescribed agreements, taking into account all possible risks and the correct execution of the contract. This is a key aspect in ensuring the safety and protection of the property interests of the parties in relations related to the protection of property values.

The conclusion is made about the importance of establishing mechanisms for controlling and ensuring the fulfillment of the terms of the contract. These include monitoring systems, regular audits and other measures for the effective functioning of security services. The contract should specify the types of technical monitoring equipment, such as video surveillance, access systems, intrusion sensors, determine

quality standards and capabilities for responding to emergency situations, agree on the presence of a control center where operators monitor the situation and, if necessary, send response teams. It is also important to include the conditions for regular reporting on the operation of monitoring systems, in particular on incidents and their resolution.

Particular attention is paid to the analysis of the features of the contract for the provision of property security services under the legal regime of martial law. It has been established that in these conditions, the contract for the provision of property security services should have additional features due to the increased threat to the security and protection of property during conflict situations. The main aspects of such a contract should: take into account the requirements of the legislation on martial law; provide for the possibility of ensuring the safety of personnel (and not only property); take into account the temporary nature of martial law and its possible consequences for the performance of security services; include measures to maintain the confidentiality of information, as well as restrict access to protected objects; establish additional requirements for personnel qualifications and the use of technical security measures; ensure clarity in determining the liability of the parties for breach of contract terms and dispute resolution mechanisms.

It was concluded that the use of artificial intelligence in the provision of property security services opens up new horizons for increasing efficiency, reliability and security. Artificial intelligence provides automation of processes, which allows you to quickly and accurately detect and respond to threats, reducing the human factor and reducing security costs. However, the implementation of artificial intelligence is also accompanied by a number of challenges and problems, including privacy issues, technical limitations, ethical aspects, legislative and regulatory requirements, difficulties in integrating with existing systems, the need for staff training, cybersecurity risks and the high cost of implementation. To successfully realize the potential of artificial intelligence in security systems, an integrated approach is required, including technological innovations, the

development and implementation of relevant legislation, ethical standards, economic justification and ensuring cybersecurity. An important component is also the training of qualified specialists capable of effectively managing and servicing systems based on artificial intelligence.

Keywords: transaction, contract, civil legal relations, obligations, contractual obligations, general legal contract, services, property protection, civil liability, martial law, force majeure.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Карташев Д.В. Загальна характеристика договору надання послуг з охорони. *Юридичний вісник*. 2022. № 3. С. 168-174. URL: http://yurvisnyk.in.ua/v3_2022/20.pdf
2. Карташев Д.В. Договір про надання послуг з охорони майна: особливості укладення. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 7. С. 617-619. URL: http://www.lsej.org.ua/7_2023/143.pdf
3. Карташев Д.В. Зобов'язання сторін у договорі про надання послуг з охорони майна. *Юридичний вісник*. 2024. № 3. С. 359-363. URL: http://yurvisnyk.in.ua/v3_2024/46.pdf
4. Карташев Д.В. До питання про використання штучного інтелекту в сфері надання послуг з охорони майна. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 7. С. 127-129. URL: http://www.lsej.org.ua/7_2024/31.pdf
5. Карташев Д.В. До питання про відповідальність сторін за порушення умов договору про надання послуг з охорони майна. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 4. С. 790-793. URL: http://lsej.org.ua/4_2024/193.pdf

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації та додатково відображають її наукові результати:

6. Карташев Д.В. До питання про актуалізацію дослідження договору надання послуг з охорони. *Цивілістичні проблеми інформаційної безпеки в умовах COVID-19* : матеріали Всеукр. круглого столу (м. Одеса, 21 червня 2021 р.). Одеса: Фенікс, 2021. С. 34-36. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/2dfcc3c9-2a9f-4393-9295-e21131c3e578/content>

7. Карташев Д.В. Договір надання послуг охорони: загальна характеристика. *Римське право і сучасність: цивільне право в умовах війни* : матеріали Всеукраїнської наукової конференції (м. Одеса, 24 травня 2022 р.). Одеса: Фенікс, 2022. С. 133-135. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/items/fba81750-c8e9-4a5d-bc2f-7d8b830b05bb>
8. Карташев Д.В. Права та обов'язки сторін в договорі про надання послуг з охорони майна. *Римське право і сучасність: актуальні проблеми оновлення цивільного законодавства* : матеріали Всеукраїнської наукової конференції (м. Одеса, 25 травня 2023 р.). Одеса: Фенікс, 2023. С. 89-92. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/items/044e51f8-6ba0-4a0b-8bfl-da0949ba1d2e>
9. Карташев Д.В. Істотні умови договору про надання послуг з охорони майна. *Правнича мова в галузі приватного права* : матер. Всеукраїнського круглого столу (м. Одеса, 29 березня 2024 р.). Одеса: Фенікс, 2024 С. 42-45. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/items/a7fcd1ed-0faa-424b-81d6-b7fbd3296635>
10. Карташев Д.В. Укладення договору про надання послуг з охорони майна. *Римське право і сучасність: Реалізація і захист речових прав в умовах воєнного стану* : матер. Всеукраїнської конференції (м. Одеса, 25 травня 2024 р.). Одеса: Фенікс, 2024. С. 136-139. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/items/5b792c7a-762a-491e-9b09-3a9bde45fc12>

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ, МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	13
1.1. Огляд літератури та вибір напрямків дослідження	13
1.2. Правове регулювання відносин надання послуг з охорони майна за законодавством України	25
1.3. Штучний інтелект та цифровізація в сфері надання послуг з охорони майна: перспективи впровадження.....	41
РОЗДІЛ 2. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДОГОВОРУ ПРО НАДАННЯ ПОСЛУГ З ОХОРОНИ МАЙНА	58
2.1. Поняття договору та його місце в системі цивільно-правових договорів.....	58
2.2. Істотні умови.....	67
2.3. Суб'єктний склад.....	83
2.4. Права та обов'язки сторін.....	102
РОЗДІЛ 3. УКЛАДЕННЯ, ЗМІНА, ПРИПИНЕННЯ ДОГОВОРУ ПРО НАДАННЯ ПОСЛУГ З ОХОРОНИ МАЙНА ТА ПРАВОВІ НАСЛІДКИ ПОРУШЕННЯ ЙОГО УМОВ.....	118
3.1. Укладення договору	118
3.2. Зміна та припинення договору	134
3.3. Відповідальність сторін за порушення договору	149
ВИСНОВКИ	174
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	180
ДОДАТКИ	201

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. Безпека є одним із найважливіших факторів сталого розвитку суспільства. Високий рівень злочинності залишається однією з головних загроз для безпеки майна особи та самого громадянина. Важливим у даному контексті є не лише якісна робота правоохоронних органів (яка залежить, в тому числі, від обмеженості державного бюджету, недовіри громадян, корупції, перевантаженості роботою тощо), використання інститутів громадянського суспільства, а й застосування приватно-правових засобів захисту себе та свого майна від злочинних посягань. Дієвим засобом захисту тут може стати укладення договору про надання послуг з охорони.

Питання загрози протиправних посягань на життя, здоров'я громадян, на майно фізичних та юридичних осіб зростають з кожним днем, що зумовлює потребу додаткового захисту майнових і немайнових прав та інтересів суб'єктів цивільних правовідносин, який можна отримати шляхом укладання договору про надання послуг з охорони.

Кодифікація цивільного законодавства, виокремлення договору про надання послуг з охорони, як різновиду договору зберігання, сприяли становленню договірних охоронних відносин, розвитку їх ефективного правового регулювання. Зацікавленість суб'єктів у забезпеченні своєї безпеки, захисті майнових та немайнових прав зумовлює попит на даний договір. Додаткової актуальності тема набуває при врахуванні особливостей, спричинених інформатизацією суспільства, стрімким розвитком інформаційних технологій (в тому числі, інтернету речей, штучного інтелекту тощо), можливістю використання їх при здійсненні охоронної діяльності та забезпечення при цьому належного рівня захисту прав особи.

Аналіз існуючих наукових досліджень сфери надання послуг з охорони дає можливість стверджувати, що ґрунтовних досліджень (на рівні дисертаційних та монографічних) про надання послуг з охорони в

цивільному праві не так багато. Більшість з них не враховують новацій, пов'язаних з прийняттям Закону України «Про охоронну діяльність», або ж якщо й торкаються частково найбільш значущих теоретичних і практичних питань, що стосуються правової природи цивільно-правового договору про надання послуг з охорони, то в більшій мірі (або повністю) присвячені аналізу договору охорони життя та здоров'я фізичної особи, зокрема, його особливостей, порядку укладення та припинення, відповідальності сторін за невиконання або неналежне виконання умов договору, а також природи відповідної цивільно-правової послуги. Тож, нині фактично відсутнє цілісне наукове дослідження, присвячене особливостям правового регулювання договору про надання послуг з охорони саме майна, а суперечливість правозастосовної практики ускладнює створення ефективного законодавства та не забезпечує належний захист прав учасників цивільних правовідносин.

Враховуючи зазначене, правове регулювання договору про надання послуг з охорони майна слід визнати вельми актуальним та потребує чіткого законодавчого регулювання, вироблення загальних принципів, засад такого регулювання, використання новітніх технологій з метою ефективного захисту прав сторін.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано в межах плану науково-дослідницької роботи кафедри цивільного права «Проблеми реалізації і захисту цивільних прав та інтересів з погляду антропологічного підходу в цифрову еру» на 2021-2025 роки як складової плану науково-дослідної роботи Національного університету «Одеська юридична академія» «Правове та соціальне життя України у людино центристському вимірі в цифрову еру» (державний реєстраційний номер 0122U000266).

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є розвиток науки цивільного права в питаннях правового регулювання договору про надання послуг з охорони майна, а також формулювання пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства України, що регулює окремі аспекти

вчинення таких договорів, зокрема визначення процедури та наслідків їх укладення.

Для досягнення зазначеної мети в дисертації вирішувалися такі завдання:

проаналізувати стан наукових розробок, присвячених договору про надання послуг з охорони, в тому числі майна та визначити напрям дослідження;

охарактеризувати правове регулювання відносин щодо надання послуг з охорони майна за діючим вітчизняним законодавством;

розглянути вплив застосування штучного інтелекту у сфері надання послуг з охорони майна, визначити перспективи його використання;

охарактеризувати поняття договору про надання послуг з охорони майна та визначити його місце в системі цивільно-правових договорів;

охарактеризувати істотні умови договору про надання послуг з охорони майна;

проаналізувати суб'єктний склад договору про надання послуг з охорони майна;

проаналізувати права та обов'язки сторін договору про надання послуг з охорони майна;

розглянути особливості укладення, зміни та припинення договору про надання послуг з охорони майна;

охарактеризувати відповідальність сторін за порушення умов договору про надання послуг з охорони майна;

сформулювати рекомендації з вдосконалення чинного цивільного законодавства України стосовно процедури укладення договору про надання послуг з охорони майна, визначення наслідків його невиконання тощо.

Об'єктом дослідження є цивільні правовідносини, які виникають у зв'язку з укладенням договору про надання послуг з охорони майна.

Предметом дослідження є договір про надання послуг з охорони майна.

Методи дослідження. У процесі дослідження були використані такі загальнонаукові та спеціально-правові методи наукового пізнання як: *діалектичний* – дозволив виявити та дослідити особливості договору про надання послуг з охорони майна (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 3.1, 3.2, 3.3); *герменевтичний* – дав можливість провести аналіз наукових джерел, в яких сформульовані найсуттєвіші наукові досягнення в галузі правознавства, що стосуються предмета дослідження (підрозділ 1.1); *системно-структурний* – дозволив розглянути: штучний інтелект як перспективу розвитку сферм надання послуг з охорони майна (підрозділ 1.3), поняття договору про надання послуг з охорони майна та його місце в системі цивільно-правових договорів (підрозділ 2.1), істотні умови договору про надання послуг з охорони майна (підрозділ 2.2), особливості суб'єктного складу договору про надання послуг з охорони майна (підрозділ 2.3), права й обов'язки договору про надання послуг з охорони майна (підрозділ 2.4), особливості укладення, зміни та припинення договору про надання послуг з охорони майна (підрозділи 3.1 та 3.2 відповідно), окремі випадки відповідальності сторін договору про надання послуг з охорони майна за порушення визначених його умов (підрозділ 3.3); *формально-логічний* – застосовувався під час дослідження норм цивільного законодавства, що регулюють відносини, які виникають при укладенні договору про надання послуг з охорони майна (розділи 2 та 3); *порівняльно-правовий* – для порівняння доктринальних положень, нормативного матеріалу та судової практики з питань укладення договору про надання послуг з охорони майна в традиційному розумінні та за допомогою новітніх інформаційних технологій (підрозділи 1.3, 2.2, 2.3, 2.4, 3.1, 3.2); *логічного аналізу і догматичного тлумачення правових норм* – при формулюванні висновків і пропозицій, які містяться в дисертації (підрозділ 1.3, розділи 2, 3).

Теоретичною основою дослідження є праці таких науковців: А.В. Басової, Д.В. Бездітко, А.Г. Бірюкової, І.В. Давидової, А.Г. Донця, Ю.О. Заїки, В.О. Ковтун, Д.В. Козира, В.В. Маркова, О.І. Панченко,

В.І. Старости, К.С. Токаревої, О.І. Харитонової, Є.О. Харитонova, В.С. Шарова, О.М. Шелухіна, Г.Б. Яновицької та ін.

Емпіричне підґрунтя дослідження становлять акти цивільного законодавства України, а також матеріали судової практики України.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є першим у вітчизняній науці цивільного права спеціальним комплексним дослідженням теоретичних та практичних проблем, що виникають при укладенні договору про надання послуг з охорони майна.

У межах здійсненого дослідження одержано такі результати, що мають наукову новизну:

вперше:

запропоновано договір охорони іменувати договором надання послуг з охорони і поширити на цей вид договору загальні положення Глави 63 ЦК України «Послуги». При цьому пропонується викласти статтю 978 у наступній редакції:

«1. За договором надання послуг з охорони охоронець, який є суб'єктом підприємницької діяльності, зобов'язується забезпечити недоторканність особи, недоторканність і цілісність майна, які охороняються. Власник такого майна або особа, яку охороняють, зобов'язані виконувати передбачені договором правила особистої та майнової безпеки і щомісячно сплачувати охоронцю встановлену плату.

2. До обов'язкових умов договору, крім тих, що визначені для договору про надання послуг, належать: встановлення критеріїв недоторканності особи, недоторканності і цілісності майна; оцінки ефективності охорони; вимоги до захисту даних, отриманих із технічних засобів охорони, відповідно до Закону України «Про захист персональних даних» та встановлення відповідальності за витоки інформації з охоронних систем з вини надавача послуг; розмір компенсації у разі збитків через неналежне виконання послуг.»;

запропоновано закріпити в законодавстві в якості обов'язкових умов договору надання послуг з охорони майна чіткі зобов'язання охоронної компанії, критерії оцінки ефективності охорони, розміру компенсації в разі збитків через неналежне виконання послуг;

запропоновано з метою підвищення прозорості надання послуг з охорони майна і полегшення вибору сторони в договорі, створення єдиного реєстру суб'єктів надання послуг з охорони майна (відкритої електронної бази з інформацією про всі охоронні компанії, їх ліцензії, рейтинги на підставі відгуків замовників, статистики перевірок) з наданням замовникам доступу до перевірки легітимності охоронної компанії;

доведено необхідність закріплення положення про те, що воєнні дії автоматично визнаються форс-мажорною обставиною, яка може тимчасово звільнити виконавця від відповідальності за невиконання договору та визначення механізму підтвердження форс-мажорних обставин (наприклад, довідки від Торгово-промислової палати України);

запропоновано, з огляду на повномасштабне вторгнення і введення воєнного стану, врахування специфіки роботи в сірих зонах, в тому числі зобов'язання охоронних компаній, які працюють у зонах підвищеного ризику, укладати страхові договори на майно та життя працівників;

обґрунтовано тезу про те, що з метою посилення захисту інтересів замовника замовнику може бути надано право дострокового розірвання договору без штрафів у разі, якщо охоронна компанія не може виконувати свої обов'язки через воєнні дії та передбачене повернення коштів за невикористані послуги;

доведено необхідність визначення правового режиму технічних засобів, у тому числі закріплення в законодавстві чітких вимог до технічних засобів охорони (сертифікація, відповідність державним стандартам, обов'язкова перевірка перед використанням на об'єктах), визначення правил використання систем відеоспостереження, датчиків руху, сигналізацій, включаючи захист персональних даних;

запропоновано спрощення судових процедур шляхом встановлення прискореного порядку розгляду спорів, пов'язаних із невиконанням договорів у зонах воєнних дій;

удосконалено:

тезу про визначення договору про надання послуг з охорони як окремого виду договору з надання послуг, зумовленого його сутністю, самостійним характером, притаманним йому функціями;

тезу щодо необхідності відмежування підрозділів охорони суб'єкта господарювання, охоронна діяльність яких є частиною внутрішньогосподарської діяльності і здійснюється на підставі статутів або інших локальних нормативних актів, від суб'єктів охоронної діяльності, які надають охоронні послуги на договірних засадах на підставі ліцензії на цю діяльність;

тезу про необхідність страхування послуг охорони з метою забезпечення прав і інтересів отримувачів таких послуг. Для цього необхідним є внесення до спеціальних нормативних актів у сфері надання послуг з охорони положень про страхування професійної відповідальності надавачів послуг з охорони з встановленням обов'язкового мінімального розміру страхового покриття залежно від вартості об'єкта;

тезу про необхідність застосування сучасних технологій при наданні послуг з охорони, зокрема, використання технологій на базі штучного інтелекту, аналітики відео, хмарних рішень;

пропозицію щодо необхідності закріплення стандартів безпеки даних, що включатиме введення обов'язкових вимог до захисту даних, отриманих із технічних засобів охорони, відповідно до Закону України «Про захист персональних даних» та встановлення відповідальності за витoki інформації з охоронних систем, а також заборони використання зібраних даних для інших цілей без згоди замовника;

дістало подальшого розвитку:

положення щодо необхідності дистанційного моніторингу і контролю за

наданням послуг з охорони, який би включав законодавчо закріплені можливості використання систем дистанційного моніторингу (централізовані пульти охорони), зобов'язання охоронних компаній надавати замовникам доступ до даних у режимі реального часу;

висновок, з огляду на широке застосування інструментів штучного інтелекту при наданні послуг з охорони, щодо необхідності забезпечення прозорості і підконтрольності алгоритмів штучного інтелекту, які використовуються для обробки даних замовника та надання замовникам права на ознайомлення з функціоналом системи штучного інтелекту та її обмеженнями;

положення стосовно необхідності закріплення чіткого розподілу відповідальності в спеціальному законодавстві між розробником штучного інтелекту, постачальником послуг охорони та замовником у разі помилок системи штучного інтелекту та введення вимоги страхування відповідальності за шкоду, завдану використанням штучного інтелекту.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що висновки і пропозиції, сформульовані в дисертації, можуть бути використані в:

науково-дослідній діяльності – як основа для подальшого наукового дослідження цивільно-правових проблем укладення договору про надання послуг з охорони майна;

правотворчій сфері – у процесі вдосконалення норм цивільного законодавства щодо порядку укладення договору про надання послуг з охорони майна, гармонізації національного законодавства та адаптації правового регулювання укладення договору про надання послуг з охорони майна в Україні до європейських стандартів у сфері використання штучного інтелекту та цифрових технологій;

правозастосовній сфері – при підготовці пропозицій щодо удосконалення норм ЦК України та інших нормативно-правових актів щодо регулювання укладення договору про надання послуг з охорони майна; при

аналізі судової практики розгляду справ щодо укладення договору про надання послуг з охорони майна (Акт про впровадження наукових розробок дисертаційного дослідження в практичну діяльність Криївського районного суду м. Одеси від 06 лютого 2025 року);

навчальному процесі – при викладанні навчальних дисциплін «Цивільне право», «Договірне право» та ін., розробці навчальних планів і програм, підготовці підручників, навчальних посібників, практикумів із зазначених дисциплін.

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження є самостійною завершеною науковою роботою, що закладає основи теоретичного осмислення правового регулювання договору про надання послуг з охорони майна в сучасному цивільному праві України, розширює і поглиблює розуміння особливостей захисту прав сторін договору, вводить у вітчизняну правову науку нові підходи щодо визначення поняття та специфіки договорів про надання послуг з охорони майна.

Сформульовані в роботі положення та теоретичні розробки ґрунтуються на особистому досвіді автора та критичному аналізі наукової літератури.

Апробація результатів дослідження. Дисертацію підготовлено та обговорено на кафедрі цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія». Основні наукові положення дисертації були апробовані у виступах на наукових конференціях і семінарах, зокрема: Всеукраїнському круглому столі «Цивілістичні проблеми інформаційної безпеки в умовах COVID-19» (м. Одеса, 21 червня 2021 р.); Всеукраїнській науковій конференції «Римське право і сучасність: цивільне право в умовах війни» (м. Одеса, 24 травня 2022 р.); Всеукраїнській науковій конференції «Римське право і сучасність: актуальні проблеми оновлення цивільного законодавства» (м. Одеса, 25 травня 2023 р.); Всеукраїнському круглому столі «Правнича мова в галузі приватного права» (м. Одеса, 29 березня 2024 р.); Всеукраїнській конференції «Римське право і сучасність: Реалізація і захист речових прав в умовах воєнного стану» (м. Одеса, 25 травня 2024 р.).

Публікації. Основні положення, теоретичні висновки та практичні рекомендації, сформульовані в дисертації, викладені у 5 наукових статтях, опублікованих у фахових виданнях, перелік яких затверджено МОН України, а також у 5 тезах доповідей на наукових конференціях та круглих столах.

Структура та обсяг дисертації зумовлені метою і завданнями дослідження. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які містять десять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (209 найменувань, що розміщено на 21 сторінці) та двох додатків (що розміщено на 5 сторінках). Загальний обсяг дисертації складає 205 сторінок, з яких основний зміст – 179 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ, МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Огляд літератури та вибір напрямків дослідження

Одним з ключових етапів наукового дослідження є аналіз вже існуючої літератури з досліджуваної тематики та визначення основних напрямів власного дослідження, що дозволяє окреслити основні теоретичні та практичні аспекти, пов'язані з досліджуваною темою.

У межах огляду літератури вважаємо за необхідне лиш дотично звернути увагу на ступінь дослідження цивільно-правового договору та його загальної характеристики й договорів зберігання, а звернути більше уваги на аналіз наукових досліджень, які стосуються безпосередньо охоронних послуг та їхньої правової природи та класифікації, аналізу питань щодо укладення, виконання та припинення договорів про надання послуг з охорони. Судову ж практику, яка стосується спорів щодо виконання договорів про надання послуг з охорони, буде проаналізовано по тексту роботи в залежності від питання, яке буде досліджуватися.

Дослідженню поняття та сутності договорів, як таких, присвячена досить значна кількість наукових досліджень, серед них вважаємо за необхідне відзначити ґрунтовні дослідження таких науковців, як: Бервено [9], Д.П. Вівчарук [18], С.В. Панченко [100], С.П. Погребняк [105], С.О. Погрібний [106], О.В. Шагака [199] та ін.

Дослідженню питань правового регулювання охорони приділялась певна увага науковцями-юристами. Дані питання розглядалися в межах різних галузей права (адміністративне право, кримінальне право, цивільне право тощо) як на рівні ґрунтовних наукових досліджень (дисертації, монографії), так і в межах окремих наукових статей та тез доповідей на наукових заходах. Проаналізуємо наявні дослідження більш детально.

У межах адміністративно-правового регулювання питанням щодо охоронної діяльності присвячені ґрунтовні дослідження, зокрема, таких

вітчизняних науковців, як: О.М. Єщук [44], І.В. Курило [77], Р.В. МIRONЮК [84], Д.Г. Мулявки[90], А.Г. Сачаво [163], І.В. Хорт [188], Ю.О. Ярошенко [208].

Ольга Михайлівна Єщук у своєму дослідженні здійснює аналіз загальної характеристики та механізму адміністративно-правового регулювання охоронної діяльності, аналізує особливості адміністративної діяльності органів внутрішніх справ у сфері охоронної діяльності [44]. У результаті дослідження авторка приходить до поділу об'єктів охоронної діяльності на види (за критерієм суспільної цінності поділені): «забезпечення безпеки фізичної особи; фізичну охорону права власності; дистанційну охорону права власності; інкасацію грошових коштів та супровід цінних речей і вантажів; охорону вантажів; надання юридичних консультативних послуг; інші види охоронного забезпечення», також цікавою є пропозиції щодо «закріплення індивідуального ліцензування охоронників та охоронців», «необхідності контролю за дотриманням ліцензійних умов, навчання персоналу охорони, участі у проведенні розслідувань про законність застосування охоронниками і охоронцями спеціальних засобів, застосування примусу до порушниківрежиму охоронної діяльності тощо» [44].

Володимир Іванович Курило в результаті проведеного дослідження запропонував «удосконалити законодавство, яке регулює як порядок та правила надання охоронних послуг, так і питання контрольно-наглядової діяльності державних органів за такими послугами, а також удосконалити відповідальність за порушення умов та правил здійснення цього виду підприємницької діяльності» [77]. Також автор прийшов до висновку, що «1) послуги з охорони власності та охорони громадян визначаються як вид господарської діяльності, який за своїм суб'єктним складом і змістом є цивільно-правовими зобов'язальними правовідносинами і здійснюється на підставі законодавчих та інших нормативно-правових актів або державних ліцензій на право надання послуг з охорони власності, крім окремих особливо важливих об'єктів права державної власності, та охорони громадян;

2) рівень озброєності охоронного персоналу таких суб'єктів є чинником, який безпосередньо впливає на їх конкурентоздатність на ринку охоронних послуг: становище державних спеціалізованих організацій та органів, які мають право надавати охоронні послуги на оплатній основі; 3) необхідним є внесення змін і доповнень до усіх законодавчих та інших нормативно-правових актах, в яких зустрічається термін «охорона громадян», замінивши його терміном «забезпечення фізичної безпеки осіб».[77]

Роман Вікторович Миронюк у своїй монографії в результаті проведеного комплексного дослідження «встановив сутність, підстави та процедури адміністративно-правового регулювання діяльності приватних охоронних структур та визначив шляхи їх вдосконалення», зокрема, було «проаналізовано як вітчизняне, так і іноземне законодавство, розкрито поняття та зміст елементів регулювання діяльності приватних охоронних структур, з'ясовано особливості ліцензування суб'єктів приватної охоронної діяльності, запропоновано удосконалити форми контролю за діяльністю таких суб'єктів» [84].

Дмитро Григорович Мулявка у своїй докторській дисертації «здійснює комплексний аналіз доктринальних джерел, законодавства України та зарубіжних країн, правозастосовної практики щодо сутності та особливостей адміністративно-правового забезпечення приватної детективної (розшукової) та недержавної охоронної діяльності та окремо вивчає гарантії законності приватної детективної та не детективної охоронної діяльності. З метою вирішення наявних проблем у досліджуваних правовідносинах пропонується удосконалити нормативне регулювання ліцензування відповідної діяльності, її сертифікації тощо» [90].

Андрій Григорович Сачаво проаналізував: «проблеми, які виникають у процесі здійснення приватної охоронної діяльності недержавними суб'єктами господарської діяльності на сучасному етапі становлення державності в Україні; сутність і значення недержавної (приватної) охоронної діяльності; різноманітні концептуальні підходи щодо розуміння

сутності охоронної діяльності та її різновиду – приватної охоронної діяльності; фактори, які підтверджують необхідність створення приватних охоронних організацій на даному етапі розвитку суспільства; діяльність контрольно-наглядових органів виконавчої влади, які в межах своєї компетенції здійснюють контроль за діяльністю приватних охоронних організацій, та основні засади і принципи взаємодії приватних охоронних підприємств¹ з органами внутрішніх справ тощо». [163]

Ігор Володимирович Хорт «розглянув сутність правового регулювання діяльності ОВС у сфері охоронної діяльності та правові аспекти формування цього міжгалузевого організаційно-правового інституту, а також їх правовий статус; довів необхідність поглиблення правової регламентації функціонування суб'єктів охоронної діяльності, конкретизації їх прав та обов'язків і забезпечення гарантій їх реалізації; встановив необхідність використання норм як приватного, так і публічного права, а також національного і міжнародного законодавства, адже дані правовідносини мають комплексний характер» [188].

Юрій Олександрович Ярошенко здійснив дослідження адміністративно-правового регулювання діяльності приватних охоронних структур в Україні, зокрема, звертаючи окрему увагу на необхідність «удосконалення діяльності охоронних структур в Україні (забезпечення взаємодії приватних охоронних структур з правоохоронними органами та громадськістю у сфері забезпечення безпеки фізичних осіб та охорони права власності; удосконалення процедури ліцензування суб'єктів здійснення приватної охоронної діяльності як форма державного контролю за їх діяльністю)» [208].

Одним із ґрунтовних досліджень, яке вважаємо за необхідне відзначити в контексті кримінально-правового аспекту вивчення послуг охорони, є робота І.В. Самокиш, яка «комплексно дослідила кримінально-правову

¹ В умовах сьогодення більш вірним вважаємо використання терміну «охоронна компанія», тому термін «охоронне підприємство» буде використовуватися за умови цитування відповідних літературних джерел

охорону власності за законодавством України та країн Східної Європи та сформулювала низку пропозицій та рекомендацій щодо вдосконалення змісту та форми КК України щодо кримінально-правової охорони власності» [160]. Саме в контексті дослідження договору про надання послуг з охорони майна деякі положення вказаного дослідження становлять інтерес.

Також у літературі мають місце наукові публікації в періодичних виданнях, які хоч і стосуються кримінально-правових аспектів, однак тісно пов'язані з послугами з охорони майна. Наприклад, дослідження С.В. Панової, яка вивчає питання щодо «запобігання крадіжкам поєднаним з проникненням у житло за допомогою технологій штучного інтелекту» [98].

Окремо варто звернути на наукове дослідження Сергія Сергійовича Юрка, який у своїй роботі комплексно дослідив «феномен недержавної охоронної і правоохоронної діяльності як виду професійної діяльності; сформулював поняття та виявив відмінні ознаки недержавної правоохоронної, охоронної та детективної діяльності; визначив перелік суб'єктів недержавної правоохоронної діяльності; з'ясував сутність, моделі та проблеми імплементації інституту приватних детективів у сучасній Україні; окреслив основні проблеми та пріоритетні напрямки розвитку суб'єктів недержавної охоронної і правоохоронної діяльності, громадських формувань охорони правопорядку та індивідуальних форм участі громадян в охороні громадського порядку тощо». [204]

Приступаючи до аналізу досліджень цивільно-правового напрямку стосовно предмету дослідження, варто зазначити, що насамперед необхідно відзначити роботи, які присвячені з'ясуванню правової природи спеціальних видів зберігання та їх співвідношення із загальними положеннями про договір зберігання (адже відповідно до ЦК УРСР існував договір схову (нині – зберігання), а діючий ЦК України містить лиш одну статтю 978 «Договір охорони» в межах параграфу 3 «Окремі види зберігання» глави 66 «Зберігання». Зокрема, це дослідження таких науковців, як:

О.В. Батожська [6], Е.М. Грамацький [23], А.М. Демчук [31], А.Г. Донець [39], К.В. Ступницький [172] та ін.

Олександра Василівна Батожська присвятила дисертаційне дослідження вивченню правового регулювання договору зберігання автотранспортних засобів. Зокрема, «надала загальну характеристику договору зберігання автотранспортних засобів (визначивши теоретико-практичні проблеми правового регулювання відносин зберігання автотранспортних засобів; поняття договору зберігання автотранспортних засобів); проаналізувала зміст зобов'язання зі зберігання автотранспортних засобів та питання щодо укладення відповідного договору; визначила правові наслідки порушення договору зберігання автотранспортних засобів (визначивши загальну характеристику правових наслідків порушення даного договору, підстави та умови цивільно-правової відповідальності зберігача за втрату чи пошкодження автотранспортного засобу, межі цивільно-правової відповідальності зберігача за втрату чи пошкодження автотранспортного засобу, а також окремі правові наслідки порушення договору зберігання автотранспортних засобів поклажодавцем)». [6]

Ернест Мірчевич Грамацький у своїй роботі «комплексно досліджує проблеми правового регулювання зберігальних зобов'язань, що виникають на підставі договорів зберігання, аналізуючи історичний розвиток інституту зберігання, визначені правові підстави виникнення зберігальних зобов'язань, здійснюючи їх класифікацію, визначаючи правову природу договору зберігання, його умови та порядок укладення, характеризуючи суб'єктний склад договору зберігання, аналізуючи загальні та спеціальні умови відповідальності зберігача та поклажодавця за порушення договору зберігання тощо».[23]

Антон Михайлович Демчук комплексно дослідив «договір зберігання на товарному складі, зокрема, виявив основні етапи, тенденції і закономірності становлення та розвитку договору зберігання на товарному складі в цивільному законодавстві України й відповідних ідей у доктрині цивільного

права; з'ясував зміст та сутність основних проблем, що виникають у процесі цивільно-правового регулювання відносин за договором зберігання на товарному складі; визначив правову природу, поняття, зміст і характеристику договору зберігання на товарному складі та його місце в системі цивільно-правових договорів; розкрив особливості простого та подвійного складських свідоцтв та обґрунтував віднесення їх до товаророзпорядчих цінних паперів; провів аналіз суб'єктивних прав та юридичних обов'язків сторін договору зберігання на товарному складі та наслідки невиконання чи неналежного виконання цих обов'язків».[31]

Антон Геннадійович Донець у своєму дослідженні «здійснив комплексний аналіз теоретичних і практичних аспектів правової природи окремих видів договору зберігання в їх співставленні із загальною конструкцією договору зберігання на основі конститутивних ознак останньої, а також у порівнянні з конструкціями суміжних договорів; з'ясував правову природу договору зберігання, надав його доктринальне поняття, розкрив зміст дефініцій «схоронність», «зберігання», «охорона»; зробив висновок про те, що окремі види договору зберігання не становлять єдиного інституту або субінститутів цивільного права, кожен з цих договорів має притаманні лише йому риси та особливості; аргументував доцільність розмежування на рівні ЦК України договорів зберігання та охорони як самостійних видів договорів на надання послуг. [39]

Костянтин Володимирович Ступницький розглянув «з теретичної та практичної точок зору виникнення, зміну та припинення цивільних правовідносин зберігання речей, що є предметом спору (секвестру), в Україні, особливостей їх юридичної конструкції і елементів, які утворюють її зміст; здійснив характеристику підстав виникнення правовідносин зберігання речей, що є предметом спору; зробив висновок про те, що в силу поширення на договірні відносини зберігання речей, що є предметом спору, загальних положень про зберігання, відповідний договір може характеризуватись як консенсуальний, так і реальний». [172]

Більш розширено питання щодо охорони в контексті цивільно-правових відносин розглядали, зокрема, наступні науковці: А.В. Басова [4], Д.В. Бездітко [8], С.П. Довбій [33], Д.В. Козир [68], С.С. Юрко [205]. Їх роботи повністю присвячені вивченню договірних відносин під час надання послуг з охорони. Враховуючи, що об'єктом охорони може бути або особа, або майно, проаналізуємо більш детально зазначені праці з врахуванням вказаного поділу.

Дмитро Володимирович Козир присвятив своє дисертаційне дослідження вивченню цивільного-правових аспектів договору охорони за законодавством України, розглядаючи його поняття, сутність, визначаючи класифікацію, вивчаючи суб'єктний та об'єктний склад; робить слушний висновок про те, що «класифікація договорів охорони, яка проводиться на засадах загальної класифікації цивільно-правових договорів, дозволяє визначити конкретні ознаки договору охорони, який повинен бути укладено, його вид, особливість суб'єктного складу, виду охорони, з метою обрання найоптимальніших засобів захисту об'єкту, який підлягає охороні»[68] Значна увага в роботі приділена аналізу договору охорони фізичної особи.

Анна Володимирівна Басова проаналізувала договір охорони фізичних осіб, розглянувши «правову природу відносин з охорони фізичних осіб та їх місце в системі цивільних правовідносин; питання щодо укладення договору охорони фізичних осіб; правові наслідки невиконання (неналежного виконання) сторонами договору охорони фізичних осіб своїх обов'язків, зокрема, узагальнені фактичні та юридичні ознаки охорони фізичної особи; запропоноване авторське визначення договору охорони фізичної особи, під яким слід вважати домовленість, відповідно до якої одна сторона (охоронець) зобов'язується надати за допомогою спеціальних засобів послуги з організації та забезпечення охорони життя та здоров'я другої сторони (замовника) від протиправних посягань та інших видів небезпек, а останній забезпечує усі необхідні для цього умови та проводить оплату наданих послуг та ін.». [4]

Денис Володимирович Бездітко у своїй дисертації розглядає «найбільш значущі теоретичні й практичні питання, що стосуються правової природи цивільно-правового договору охорони життя та здоров'я фізичної особи, його особливостей, порядку укладення та припинення, відповідальності сторін за невиконання або неналежне виконання умов договору, а також природи відповідної цивільно-правової послуги. Окрему увагу приділено визначенню та розгляду кола осіб, що мають право виступати стороною договору охорони, а також безпосередньо надавати послуги охорони життя та здоров'я фізичної особи; розглядає можливість окремих фізичних осіб виступати самостійними суб'єктами охоронної діяльності; проводить аналіз норм Закону України «Про охоронну діяльність» за результатами якого формуються пропозиції з внесення змін до його змісту». [8]

Отже, бачимо, що дослідження А.В. Басової та Д.В. Бездітко присвячені вивченню особливостей договору охорони, де об'єктом охорони є саме: особа.

Частково торкається питань надання охоронних послуг і Сергій Сергійович Юрко, який, зокрема, запропонував «класифікувати недержавну правоохоронну діяльність на публічну недержавну правоохоронну діяльність та приватну недержавну правоохоронну діяльність на підставі критерію захисту, відповідно, публічних чи приватних інтересів; до першої категорії запропоновано зараховувати діяльність муніципальних поліцейських органів та громадських правоохоронних формувань, а до другої – приватних детективів та охоронних агентств» [205].

Також мають місце наукові дослідження, які присвячені аналізу питань щодо охорони осіб, взятих під захист (тож об'єктом захисту також є особа), однак у контексті кримінально-правового аспекту. Зокрема, варто відзначити дослідження Марії Валентинівни Тимчаль, яка в межах обраної тематики «довела необхідність прийняття в Україні Єдиної державної програми захисту учасників кримінального судочинства, а також обґрунтувала про внесення відповідних змін до ст. 380 КК України; визначила напрямки

роботи, пов'язані з вдосконаленням вітчизняного законодавства з метою наближення доєвропейських та міжнародних стандартів.»[174]

Наступна робота, яку необхідно виділити, це дослідження С.П. Довбія, який вивчає договір охорони (як цивільно-правовий договір), де об'єктом виступає майно. Зокрема, Сергій Петрович у даному дослідженні проводить «комплексний аналіз теоретичних і практичних питань, які виникають у зв'язку з оплатним наданням послуг з охорони майна; визначає сферу застосування договірної форми регулювання відносин, які досліджуються; комплексно досліджує цивільно-правовий договір охорони майна як юридичну модель поведінки учасників цих відносин, яка відображає їх специфіку та характерні ознаки; визначає сутність договору охорони майна, його правову природу, місце в загальній системі зобов'язального права; формулює авторське поняття договору охорони майна; обґрунтовує та формулює науково-теоретичні пропозиції щодо вдосконалення механізму правового регулювання відносин з надання послуг охорони.» [33] Разом з тим варто зазначити, що дане дослідження було захищене у 2004 році, тож ґрунтувалося на застарілому нині законодавстві. Враховуючи особливості розвитку суспільства за останні десятиліття, зокрема, цифровізацію, використання штучного інтелекту; «часи ковіду»; введення правового режиму воєнного стану внаслідок повномасштабного вторгнення на територію України і як наслідок всього перерахованого - зміни та певного уточнення законодавчої бази щодо регулювання досліджуваних правовідносин, вважаємо, що цивільно-правова характеристика договору охорони майна потребує окремого наукового дослідження, яке б враховувало зазначені особливості.

Також цікавою в контексті нашого наукового дослідження вважаємо роботу Зоряни Ігорівни Книш, яка хоч не присвячена договору охорони, як такому, однак, стосується питань цивільно-правової охорони права власності внутрішньо переміщених осіб. Авторка, зокрема, зазначає, що «межі права власності внутрішньо переміщених осіб слід розглядати як ступінь можливої

поведінки таких осіб щодо об'єктів права власності, залишених на тимчасово окупованій території, згідно із законодавством або договором, яка не повинна порушувати права та інтереси інших суб'єктів, у тому числі України, посягати на національну безпеку, завдавати шкоди довкіллю або культурній спадщині, моральним засадам суспільства, порушувати правила підприємницької діяльності» [62]. Таким чином робимо висновок про можливість використання договору, як способу захисту владності внутрішньо переміщених осіб, однак викинає сумнів у реальній здійсненності такого договору.

Отже, ґрунтовних досліджень (на рівні дисертаційних та монографічних) про надання послуг з охорони в цивільному праві не так багато. Більшість з них не враховують новацій, пов'язаних з прийняттям Закону України «Про охоронну діяльність», або ж навіть якщо й торкаються частково найбільш значущих теоретичних і практичних питань, що стосуються правової природи цивільно-правового договору про надання послуг з охорони, то в більшій мірі (або повністю) присвячені аналізу договору охорони життя та здоров'я фізичної особи, зокрема, його особливостей, порядку укладення та припинення, відповідальності сторін за невиконання або неналежне виконання умов договору, а також природи відповідної цивільно-правової послуги. Тож, нині фактично відсутнє цілісне наукове дослідження, присвячене особливостям правового регулювання договору про надання послуг з охорони саме майна, а суперечливість правозастосовної практики ускладнює створення ефективного законодавства та не забезпечує належний захист прав учасників цивільних правовідносин.[56]

Разом з тим, крім дисертаційних та монографічних досліджень, у науковій літературі є й певна низка досліджень на рівні фахових наукових публікацій, які тим чи іншим чином стосуються цивільно-правової характеристики договору охорони. Зокрема, можна виділити дослідження А.В. Басової [5], Д.В. Бездітко [7], А.Г. Бірюкової [10], А.Г. Донця [40],

Ю.О. Заїки [48], В.О. Ковтун [64], Д.В. Козира [66; 65; 67], В.В. Маркова [82], О.І. Панченко [99], В.І. Старости [168], К.С. Токаревої [176], В.С. Шарова [200], О.М. Шелухіна [201], Г.Б. Яновицької [207]. Дані дослідження стосуються як загальної характеристики договору охорони, необхідності відмежування його від договору зберігання, аналізу, окремо договору охорони фізичної особи та майна, а також особливостей правового регулювання штучного інтелекту та можливостей його використання при укладенні та виконанні договору охорони. Разом з тим, не враховують останніх тенденцій та особливостей укладення та виконання договору охорони майна в умовах стрімкого розвитку інформаційного суспільства, правового режиму воєнного стану та інших особливостей сьогодення.

У контексті зазначеного основними напрямками свого дослідження вважаємо необхідність аналізу: правової природи договору охорони майна, тобто визначення, до якого типу договорів він відноситься; правового статусу сторін, їхні права, обов'язки та відповідальність за порушення умов договору; істотних умов договору охорони майна, таких як предмет, термін дії, винагорода та порядок розірвання договору; механізмів відповідальності сторін у випадку порушення умов договору, включно з матеріальною відповідальністю за втрату або пошкодження майна; законодавчих вимог, що регулюють діяльність охоронних структур, отримання ліцензій та відповідність їх стандартам безпеки; актуальної судової практики щодо спорів, пов'язаних з договорами охорони майна, що допоможе краще зрозуміти особливості застосування норм законодавства на практиці; існуючих проблем правового регулювання договорів про надання послуг з охорони майна. Все зазначене в сукупності дасть можливість сформулювати науково обґрунтовані висновки та рекомендації для подальшого вдосконалення договірної регуляції у сфері надання охоронних послуг та запропонувати оптимальні шляхи подолання існуючих проблем, які пов'язані, в тому числі, з особливими умовами сьогодення.

1.2. Правове регулювання відносин надання послуг з охорони майна за законодавством України

Правове регулювання відносин, які досліджуються, є важливим елементом системи забезпечення безпеки громадян і юридичних осіб в Україні. З розвитком ринку охоронних послуг і зростанням ризиків для власників майна з'являється необхідність у чітких та ефективних правових механізмах, які регулюють діяльність суб'єктів охоронної діяльності.

Порядок надання, організація та здійснення охоронних послуг та діяльність приватних охоронних структур у контексті охорони власності на території України регулюється, зокрема, такими нормативно-правовими актами, як: Конституція України [69], Цивільним кодексом України [189], Законами України: «Про охоронну діяльність» [140], «Про ліцензування видів господарської діяльності» [133], «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» [119], «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» [139], «Про захист прав споживачів» [132], «Про Національну поліцію» [135]; постановами Кабінету Міністрів України «Про затвердження ліцензійних умов провадження охоронної діяльності» [123], «Про затвердження переліку органів ліцензування та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України» [125], «Питання функціонування органів поліції охорони як територіальних органів Національної поліції та ліквідації деяких територіальних органів Міністерство внутрішніх справ» [104], «Про затвердження переліку спеціальних засобів, придбання, зберігання та використання яких здійснюється суб'єктами охоронної діяльності» [126] та ін.

Закон України «Про охоронну діяльність» визначає основні принципи, на яких базується діяльність суб'єктів охоронної діяльності, включаючи обов'язковість ліцензування, дотримання прав і свобод громадян, а також

забезпечення належного рівня професіоналізму та матеріально-технічного забезпечення охоронних структур.

Відповідно до законодавства України, охоронна діяльність підлягає обов'язковому ліцензуванню. Ліцензія на здійснення охоронної діяльності видається уповноваженим органом – Міністерством внутрішніх справ України. Ліцензійні умови включають вимоги до матеріально-технічної бази охоронних компаній, професійної підготовки персоналу, а також використання спеціальних засобів і технічних систем охорони. Ліцензія на охоронну діяльність є дозвільним документом, що уповноважує юридичну особу або фізичну особу – підприємця надавати послуги з охорони майна або людей. Таким чином, через систему ліцензування охоронної діяльності контроль за дотриманням суб'єктами господарювання відповідних ліцензійних вимог і обов'язкових правил особистої безпеки для власників майна набуває адміністративного значення, а статус власників (фізичних осіб, установ, організацій) у певних аспектах стає адміністративним [102]. Також наявність ліцензії є обов'язковою для визнання укладеного договору про надання послуг з охорони дійсним.

Суб'єкт приватної охоронної діяльності є суб'єктом підприємницької діяльності, що займається охороною з метою отримання прибутку, і водночас виступає суб'єктом адміністративно-правової діяльності, якому держава делегувала повноваження щодо забезпечення особистої безпеки та захисту майна громадян, відповідно до Конституції України.[69]

У Законах України «Про ліцензування видів господарської діяльності» та «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» визначено види господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, одним з яких є провадження охоронної діяльності, порядок їх ліцензування, встановлюється порядок нагляду та контролю у сфері ліцензування, відповідальність за порушення законодавства у сфері ліцензування видів господарської діяльності. [133; 119]

Відповідно до Закону «Про охоронну діяльність», його дія поширюється «на правовідносини правоохоронних органів та військових формувань у процесі надання ними послуг з охорони власності та громадян у частині, що не регулюється законодавчими актами, які регламентують їх діяльність» [140]. Органами державного регулювання у сфері охоронної діяльності є Кабінет Міністрів України, а також центральний орган виконавчої влади у сфері охоронної діяльності.

Аналіз існуючої нормативно-правової бази щодо регулювання ліцензування певних видів господарської діяльності дозволяє визначити Міністерство внутрішніх справ України органом ліцензування щодо здійснення такого виду господарської діяльності, як охоронна діяльність. У контексті зазначеного Міністерство внутрішніх справ України видало наказ «Про затвердження уніфікованих форм актів, що складаються за результатами проведення планових (позапланових) заходів державного нагляду (контролю) Міністерством внутрішніх справ України», яким затверджено форму акту, який складається «за результатами проведення планового (позапланового) заходу державного нагляду (контролю) щодо дотримання суб'єктом господарювання вимог законодавства у сфері охоронної діяльності, що підлягає ліцензуванню» [128]. Зазначене в сукупності дає підстави стверджувати, що органи ліцензування (в даному випадку МВС України) здійснюють системну діяльність щодо перевірки дотримання суб'єктами господарювання діючих законодавствчих вимог, в тому числі й забезпечення державного контролю за здійсненням заходів з охорони майна.

Кабінет Міністрів України затвердив критерії, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження охоронної діяльності, що підлягає ліцензуванню, в якому визначається періодичність здійснення планових заходів державного нагляду та контролю [122]. До таких критеріїв віднесено:

строк здійснення охоронної діяльності суб'єктом господарювання, який має ліцензію на цю діяльність (ліцензіатом);

дотримання ліцензіатом Ліцензійних умов провадження охоронної діяльності протягом останніх трьох років, що передують плановому періоду;

чисельність персоналу охорони станом на дату затвердження річного плану проведення планових заходів державного нагляду (контролю);

рівень кваліфікації персоналу охорони на дату затвердження річного плану проведення планових заходів державного нагляду (контролю);

наявність засобів для здійснення охоронної діяльності на дату затвердження річного плану проведення планових заходів державного нагляду (контролю);

тип об'єктів, що перебували під охороною ліцензіата протягом останніх двох років, що передують плановому періоду. [122]

З урахуванням установлених критеріїв суб'єктів господарювання, які провадять охоронну діяльність, відносять до одного з трьох ступенів ризику від провадження господарської діяльності у сфері охоронної діяльності: високого, середнього, незначного, для кожного з яких застосовується своя періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю), а саме: для високого рівня - один раз на два роки, для середнього - один раз на три роки, для незначного - один раз на п'ять років. [122]

Процедура визначення ризиків настання негативних наслідків від провадження такого виду господарської діяльності як охоронна залежить від співвіднесення: цілей державного нагляду (контролю); подій, що містять ризик настання негативних наслідків; негативного наслідку даної події, критерію оцінки ступеня ризику. Вибудовуючи певну послідовність та застосовуючи до неї показники, встановлені Кабінетом Міністрів України, в кожному конкретному випадку вираховуються бали, які і дають можливість віднести дану господарську діяльність у сфері охоронної діяльності до певного ступеня ризику від її провадження. [128]

Також відзначимо, що відповідно до Закону України «Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції» органам і посадовим особам, які за законом уповноважені здійснювати державний

нагляд (контроль) у сфері господарської діяльності, тимчасово заборонено проводити планові та позапланові перевірки суб'єктів господарювання, що працюють у зоні проведення антитерористичної операції. Винятком є позапланові перевірки суб'єктів господарювання, які відповідно до критеріїв оцінки ступеня ризику, затверджених Кабінетом Міністрів України, віднесені до категорії з високим ступенем ризику.[143]

Закон України «Про Національну поліцію» визначає правові засади діяльності Національної поліції України, яка є центральним органом виконавчої влади, що забезпечує охорону прав і свобод людини, громадського порядку, боротьбу зі злочинністю та інші функції у сфері правоохоронної діяльності [135]. Основними напрямками, які він регулює, є: охорона публічного порядку та забезпечення громадської безпеки; захист прав і свобод людини та громадянина; превенція злочинів та адміністративних правопорушень; розслідування кримінальних правопорушень; надання допомоги громадянам у ситуаціях, що загрожують їхньому життю, здоров'ю або майну; виконання інших завдань, визначених законодавством. У складі поліції функціонує поліція охорони, яка виконує ідентичні функції з ліцензованими охоронними фірмами в контексті надання послуг з охорони майна на договірних засадах.

Важливо тут згадати й Постанову Кабінету Міністрів України «Питання функціонування органів поліції охорони як територіальних органів Національної поліції та ліквідації деяких територіальних органів Міністерство внутрішніх справ», яка направлена, зокрема, на інтеграцію поліції охорони в структуру Національної поліції України; оптимізацію діяльності територіальних органів для підвищення ефективності охоронних послуг; створення правових та організаційних умов для забезпечення охоронної діяльності на території України; ліквідацію окремих територіальних органів МВС, неактуальних в умовах реформування правоохоронної системи; забезпечення безперервності надання охоронних послуг державним установам, організаціям і громадянам. [104]

Тож обидва зазначені нормативно-правові акти спрямовані на модернізацію правоохоронної системи, підвищення її ефективності та забезпечення надійного захисту громадян і правопорядку.

Порядок забезпечення охорони об'єктів органами поліції охорони на договірних засадах регулюється окремим наказом Міністерства внутрішніх справ України. Адже в даному випадку мова йде про забезпечення охорони об'єктів, що належать до категорій об'єктів державної форми власності та сфер державного регулювання, які підлягають охороні органами поліції охорони на договірних засадах, затверджених постановою Кабінету Міністрів України № 975 [121]. Нормативно-правовою базою тут є: Закони України «Про Національну поліцію» [135], «Про охоронну діяльність» [140], Інструкція про організацію службової діяльності органів поліції охорони під час виконання заходів з фізичної охорони об'єктів [138], Інструкція з технічної експлуатації засобів охоронного призначення і організації роботи пунктів централізованого спостереження в органах, підрозділах поліції охорони [50].

Охорона таких об'єктів може здійснюватися у формі фізичної охорони та/або із використанням засобів охоронного призначення. Вид охорони визначається поліцією охорони спільно із замовником (органом, компанією, установою чи організацією, у віданні яких перебувають об'єкти) окремо для кожного об'єкта, з урахуванням його особливостей, таких як розташування, площа, технічний стан, інженерний захист, наявність іншої охорони, протяжність поста чи маршруту тощо.

Фізична охорона здійснюється відповідно до встановленої Інструкції. Якщо об'єкт належить до критичної інфраструктури згідно з порядком, визначеним Кабінетом Міністрів України, його охорона здійснюється відповідно до чинного законодавства.

Об'єкти, які охороняються відомчими, спеціалізованими, воєнізованими підрозділами чи військовими формуваннями, створеними відповідно до законодавства, за зверненням замовника можуть додатково охоронятися або

посилюватися поліцією охорони на договірних засадах. Винятком є компанії, установи та організації, що перебувають у сфері управління Держрезерву.

Охорона об'єктів забезпечується на підставі письмового договору про надання охоронних послуг, укладеного між замовником та органом поліції охорони відповідно до законодавства України.

Для підготовки проєкту договору замовник подає до органу поліції охорони письмове звернення.

У разі проведення процедури публічної закупівлі охоронних послуг договір укладається та охорона здійснюється відповідно до чинного законодавства.

До письмового звернення додаються завірені копії: зареєстрованого (затвердженого) установчого документа; документів, що підтверджують право власності або користування об'єктом, охорона якого є предметом договору.

Органи поліції охорони також мають право на письмовий запит до замовника для отримання додаткових відомостей чи копій документів, необхідних для організації охорони об'єкта.

Підготовка, облік та зберігання проєкту договору про надання послуг з охорони об'єкта здійснюються органом поліції охорони у відповідності до чинного законодавства України.

У процесі узгодження умов охорони об'єкта: визначаються вид охорони та вартість послуг; узгоджується текст проєкту договору про надання послуг з охорони. Підписання договору здійснюється замовником та керівником органу поліції охорони або уповноваженою особою, що виконує його обов'язки. [127]

Наступною постановою Кабінету Міністрів України, яка потребує уваги в контексті даного дослідження, є постанова «Про затвердження переліку спеціальних засобів, придбання, зберігання та використання яких здійснюється суб'єктами охоронної діяльності», яка до таких засобів відносить: «бронежилети; захисні каски; газові балончики з аерозолями

сльозоточивої та дратівної дії; газові пістолети і револьвери та патрони до них калібру 6, 8 і 9 міліметрів, заряджені речовинами сльозоточивої та дратівної дії; гумові кийки; наручники пластикові (текстильні) одноразового використання; а також виключно для суб'єктів охоронної діяльності, які здійснюють охорону особливо важливих об'єктів права державної власності або надають охоронні послуги із залученням власного транспорту реагування та використанням пунктів централізованого спостереження, електрошокові пристрої – електрошокові пристрої та пристрої вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та зазначені патрони». [126]

Окремо варто згадати й наказ Міністерства внутрішніх справ України «Про організацію службової діяльності поліції охорони з питань забезпечення фізичної охорони об'єктів», який затверджує Інструкцію про організацію службової діяльності органів поліції охорони під час виконання заходів з фізичної охорони об'єктів та Порядок взаємодії органів та підрозділів поліції під час організації та виконання органами поліції охорони заходів з фізичної охорони об'єктів.[138] Зазначена Інструкція визначає основні засади службової діяльності органів і підрозділів поліції охорони, спрямовані на організацію та виконання заходів з фізичної охорони об'єктів і майна усіх форм власності, фізичних осіб, прийнятих під охорону на договірних засадах, Порядок визначає механізм взаємодії територіальних органів і підрозділів Національної поліції України під час організації та виконання органами та підрозділами поліції охорони заходів з фізичної охорони об'єктів.

ЦК України регулює основні засади укладення, зміни та припинення цивільно-правових договорів, відповідальність за порушення договірних зобов'язань, зокрема, договору охорони, який відносить до спеціальних видів зберігання. [189]

Суб'єктами правовідносин у сфері охорони можуть бути, як фізичні особи, так і компанії, установи, організації, які уклали з охоронними компаніями договір про охорону майна. Виконання функцій, щодо охорони майна власників/замовників охоронними структурами відбувається на основі цивільно-правових договорів.

Відповідно до ст. 978 ЦК України «за договором охорони охоронець, який є суб'єктом підприємницької діяльності, зобов'язується забезпечити недоторканність особи чи майна, які охороняються. Володілець такого майна або особа, яку охороняють, зобов'язані виконувати передбачені договором правила особистої та майнової безпеки і щомісячно сплачувати охоронцю встановлену плату.» [189]

Враховуючи те, що «охоронець є суб'єктом підприємницької діяльності», важливим є й застосування відповідних спеціальних нормативних актів у цій сфері, зокрема в питаннях стосовно регулювання підприємницької діяльності надавача охоронних послуг.

У науковій літературі існує позиція щодо необхідності відмежування підрозділів охорони суб'єкта господарювання, охоронна діяльність яких є частиною внутрішньогосподарської діяльності, передбаченої п. 7. ст. ГК України, від суб'єктів охоронної діяльності, які надають охоронні послуги на договірних засадах на підставі ліцензії на цю діяльність. Така позиція обґрунтована, зокрема, Д.В. Козирем [68, с. 10]. З такою позицією варто погодитися, зокрема, з тих міркувань, що підрозділи охорони суб'єкта господарювання створені і діють на підставі статутів або інших локальних нормативних актів і не є окремими суб'єктами. У них різний правовий статус, різна ступінь відповідальності. Зокрема, суб'єкти охоронної діяльності, які надають охоронні послуги на договірних засадах, діють на підставі ліцензії, мають відповідати певним загальним вимогам законодавця, несуть юридичну відповідальність перед замовником тощо.

Основою правовідносин між суб'єктом охоронної діяльності та замовником є договір. Договір про надання послуг з охорони майна має

включати всі суттєві умови, такі як види охоронних послуг, порядок їх надання, права та обов'язки сторін, розмір і порядок оплати, відповідальність за невиконання або неналежне виконання договірних зобов'язань. Важливе значення мають положення, які стосуються правового захисту інтересів замовника, включаючи відшкодування збитків у разі настання страхових випадків.

Охоронні компанії (за наявності ліцензії) мають право на здійснення різних видів охоронних заходів, включаючи фізичну охорону об'єктів, патрулювання територій, моніторинг стану об'єктів за допомогою технічних засобів тощо. Законодавство також дозволяє охоронцям використовувати спеціальні засоби захисту, включаючи засоби індивідуального захисту, зброю (у разі отримання відповідного дозволу), та інші технічні засоби, передбачені ліцензійними умовами.

Обов'язки охоронних компаній включають забезпечення належного рівня охорони, дотримання законності під час виконання охоронних заходів, захист прав і свобод громадян, а також належне реагування на надзвичайні ситуації. Крім того, зазначені суб'єкти повинні забезпечити професійну підготовку свого персоналу, що включає навчання правовим основам охоронної діяльності, правилам використання спеціальних засобів і надання першої медичної допомоги.

Замовники охоронних послуг мають право вимагати належного виконання охоронних заходів згідно з умовами договору. Вони також можуть контролювати якість надання послуг, вимагати звітності від охоронних компаній та розірвати договір у разі систематичних порушень умов надання послуг.

Замовники зобов'язані своєчасно сплачувати за надані охоронні послуги, дотримуватися умов договору та забезпечити охоронним компаніям доступ до об'єктів, що охороняються. Вони також повинні інформувати охоронні компанії про всі зміни, які можуть вплинути на охорону об'єкта (наприклад, про проведення ремонтних робіт, зміну власника тощо).

Незважаючи на існування розгалуженої правової бази, у сфері охоронної діяльності в Україні є низка проблем, які потребують вирішення, серед яких:

недосконалість механізмів контролю за діяльністю охоронних компаній;

недостатня захищеність прав замовників;

невизначеність деяких аспектів договірних відносин.

Одиним з викликів у сфері охоронної діяльності є недостатній контроль за дотриманням ліцензійних умов, правил і стандартів надання охоронних послуг з боку уповноважених органів. Це може призводити до ситуацій, коли охоронні компанії, які не відповідають вимогам законодавства, продовжують надавати послуги, що загрожує безпеці майна замовників. Хоча в разі порушень можуть бути застосовані санкції, аж до анулювання ліцензії. Враховуючи те, що наявність ліцензії для здійснення діяльності щодо надання послуг з охорони є істотною умовою договору і напряду впливає на його дійсність, дане питання потребує пильної уваги як з боку законодавця, так і з боку практиків.

Правовий захист інтересів замовників охоронних послуг залишається недостатньо розвиненим у законодавстві України. Зокрема, у випадках недобросовісного виконання зобов'язань з боку охоронних компаній замовникам важко досягти справедливого відшкодування збитків, особливо якщо договір не передбачає чітких умов щодо відповідальності сторін. Нажаль, у численній проаналізованій судовій практиці майже немає прикладів задоволення позовів замовників щодо відшкодування виконавцем договору збитків внаслідок недобросовісного надання послуги охорони майна. Досить рідко мають місце випадки, коли суд не задовольняє позов надавача послуг з охорони, який намагається стягнути оплату із замовника. У випадках же неможливості виконання своїх обов'язків надавачем послуг у зв'язку з правовим режимом воєнного стану (зокрема, під час комендантської години) суд робить висновок про відсутність у діях виконавця ознак протиправної поведінки [152]. Вважаємо, що такі особливості виконання договору повинні бути прописані в договорі, тобто погоджені сторонами, що

дасть можливість зменшити на майбутнє кількість претензій сторін щодо невиконання (неналежного виконання) договору та убезпечить від судових тяганин.

Зазначене підводить до висновку про те, що невизначеність деяких аспектів договірних відносин може негативно вплинути на розуміння сторонами деяких своїх обов'язків, тягнути необґрунтовані очікування однієї сторони від іншої, більшу вірогідність неналежного виконання договору або ж бажання його розірвати завчасно.

Тож, для покращення правового регулювання охоронної діяльності в Україні необхідно:

- по-перше, посилити контроль за діяльністю охоронних компаній, удосконалити процедури ліцензування;

- по-друге, створити ефективні механізми захисту прав замовників;

- по-третє, уточнити правовий статус технічних засобів охорони та використання сучасних технологій у сфері охорони;

- по-четверте, законодавчо врегулювати використання штучного інтелекту під час надання послуг з охорони майна, зменшуючи ризики такого використання;

- по-п'яте, законодавчо та практично подолати виклики стосовно неможливості виконання договору про надання послуг з охорони майна внаслідок воєнних дій, в сірих зонах тощо.

У сукупності будемо мати підвищення прозорості надання послуг з охорони майна та вдосконалення договірних відносин у межах досліджуваного договору.

Так, з метою підвищення прозорості надання послуг з охорони майна і полегшення процедури вибору сторони в договорі, ефективним було б створення єдиного реєстру суб'єктів надання послуг з охорони майна, тобто відкритої електронної бази з інформацією про всі охоронні компанії, їх ліцензії, рейтинги на підставі відгуків замовників, статистики перевірок з наданням замовникам доступу до перевірки легітимності охоронної компанії.

Зокрема, посилення контролю за діяльністю охоронних компаній та удосконалення процедур ліцензування може виражатися в наступному:

створенні єдиного реєстру охоронних компаній, тобто відкритої електронної бази з інформацією про всі охоронні компанії, їх ліцензії, відгуки замовників і статистику перевірок та надання замовникам доступу до перевірки легітимності охоронної компанії;

введенні обов'язкової переатестації охоронних компаній кожні 3-5 років, перевірки відповідності умовам ліцензування, включаючи кваліфікацію персоналу та технічне забезпечення;

удосконалення критеріїв ліцензування шляхом додавання до вимог для отримання ліцензії: обов'язкову наявність сертифікованих фахівців, відповідність обладнання сучасним стандартам, страхування відповідальності компанії перед замовниками;

посиленні державного контролю шляхом надання права органам нагляду здійснювати раптові перевірки охоронних компаній на об'єктах, які вони охороняють, запровадження системи штрафів за порушення умов ліцензії або договірних зобов'язань.

Створення ефективних механізмів захисту прав замовників може включати:

врегулювання договірних умов, тобто закріплення в законодавстві обов'язковості включення до договору: чітких зобов'язань охоронної компанії, критеріїв оцінки ефективності охорони, розміру компенсації в разі збитків через неналежне виконання послуг;

страхування послуг охорони шляхом зобов'язання охоронних компаній страхувати свою професійну відповідальність та встановлення обов'язкового мінімального розміру страхового покриття залежно від вартості об'єкта;

удосконалення механізму розгляду скарг шляхом створення спеціальної комісії при органі нагляду для розгляду скарг замовників на дії охоронних компаній та передбачення оперативного вирішення спорів (протягом 30 днів) із можливістю компенсації замовнику;

закріплення в законодавстві права замовника звертатися до незалежного медіатора чи арбітра в разі спірних ситуацій.

Стосовно уточнення правового режиму технічних засобів охорони та використання сучасних технологій, то сюди може бути віднесено:

визначення правового режиму технічних засобів, в тому числі закріплення в законодавстві чітких вимог до технічних засобів охорони (сертифікація, відповідність державним стандартам, обов'язкова перевірка перед використанням на об'єктах), визначення правил використання систем відеоспостереження, датчиків руху, сигналізацій, включаючи захист персональних даних;

інтеграція сучасних технологій, тобто використання технологій на базі штучного інтелекту, аналітики відео, та хмарних рішень, а також передбачення в законодавстві стимулювання модернізації охоронних систем через податкові пільги або державні субсидії;

закріплення стандартів безпеки даних, що включатиме введення обов'язкових вимог до захисту даних, отриманих із технічних засобів охорони, відповідно до Закону України "Про захист персональних даних" та встановлення відповідальності за витоки інформації з охоронних систем;

дистанційний моніторинг і контроль, який би включав законодавчо закріплені можливості використання систем дистанційного моніторингу (централізовані пульти охорони), зобов'язання охоронних компаній надавати замовникам доступ до даних у режимі реального часу.

Окремої уваги потребує питання стосовно законодавчого врегулювання використання штучного інтелекту під час надання послуг з охорони майна. Основними напрямками тут є:

визначення правового статусу штучного інтелекту у сфері охорони, що може включати закріплення в законодавстві поняття "технології штучного інтелекту в охоронній діяльності"; визначення дозволених до застосування видів штучного інтелекту (аналітика відео, моніторинг ситуацій,

прогнозування загроз) та заборонених (наприклад, автоматичне ухвалення рішень про використання сили);

регулювання відповідальності, тобто закріплення чіткого розподілу відповідальності між розробником штучного інтелекту, постачальником послуг охорони та замовником у разі помилок системи штучного інтелекту та введення вимоги страхування відповідальності за шкоду, завдану використанням штучного інтелекту;

запровадження обов'язкової сертифікації технологій штучного інтелекту для використання у сфері охорони та затвердження на державному рівні стандартів якості та безпеки для рішень штучного інтелекту;

прозорість і підконтрольність, тобто вимага від охоронних компаній забезпечення прозорості алгоритмів штучного інтелекту, які використовуються для обробки даних замовника та надання замовникам права на ознайомлення з функціоналом системи штучного інтелекту та її обмеженнями;

встановлення вимоги до конфіденційності даних, які обробляє штучний інтелект (відеозаписи, аналітика поведінки, прогнози ризиків), з урахуванням Закону України "Про захист персональних даних" та заборона використання зібраних даних для інших цілей без згоди замовника;

зобов'язання охоронних компаній проходити підготовку для роботи з системами штучного інтелекту та вивчати їхні ризики.

«Останнім» викликом сьогодення є життя в умовах дії правового режиму воєнного стану, особливо складною є ситуація законодавчим та практичним подоланням викликів виконання договорів у зонах воєнних дій та у так званих «сірих зонах». У даному напрямку можуть мати місце наступні напрямки роботи щодо вдосконалення діючого законодавства:

закріплення положення про те, що воєнні дії автоматично визнаються форс-мажорною обставиною, яка може тимчасово звільнити виконавця від відповідальності за невиконання договору та визначення механізму

підтвердження форс-мажорних обставин (наприклад, довідки від Торгово-промислової палати України);

зміна умов договору в зонах воєнних дій, зокрема, встановлення права сторін на тимчасове призупинення виконання договору з наступним відновленням, на розірвання договору без штрафних санкцій у разі тривалих воєнних дій, передбачення компенсаційного механізму для сторони, яка зазнала збитків;

врахування специфіки роботи в сірих зонах, в тому числі зобов'язати охоронні компанії, які працюють у зонах підвищеного ризику, укласти страхові договори на майно та життя працівників; надати можливість державного співфінансування послуг охорони критичної інфраструктури в таких зонах;

забезпечення державної підтримки та гарантій, що включає створення компенсаційного фонду для відшкодування збитків охоронним компаніям, які не можуть виконувати свої обов'язки через воєнні дії та запровадження державних гарантій на підтримку виконання договорів у зоні бойових дій (наприклад, через пільгове кредитування або субсидії);

посилення захисту інтересів замовника, зокрема шляхом надання замовнику права дострокового розірвання договору без штрафів у разі, якщо охоронна компанія не може виконувати свої обов'язки через воєнні дії та передбачення повернення коштів за невикористані послуги;

спрощення судових процедур шляхом встановлення прискореного порядку розгляду спорів, пов'язаних із невиконанням договорів у зонах воєнних дій.

Загалом, реалізація окреслених пропозицій сприятиме підвищенню якості охоронних послуг, покращенню захисту прав замовників та розширенню можливостей використання сучасних технологій у сфері охорони, а також адаптації охоронної діяльності до складних умов воєнних дій.

Отже, правове регулювання відносин щодо надання послуг з охорони майна за законодавством України є складним і багатостороннім процесом, який потребує вдосконалення. Основні проблеми, пов'язані з діяльністю охоронних компаній, можна вирішити шляхом удосконалення правових механізмів контролю, захисту прав замовників і підвищення прозорості договірних відносин. Це сприятиме підвищенню рівня безпеки в Україні та створенню більш ефективної системи охоронних послуг.

Це питання є важливим як для правознавців, які спеціалізуються на цивільному праві та безпеці, так і для практиків, які безпосередньо займаються наданням або замовленням охоронних послуг.

1.3. Штучний інтелект та цифровізація в сфері надання послуг з охорони майна: перспективи впровадження

На сучасному етапі розвитку штучного інтелекту його активно впроваджують у різні сфери людської діяльності. Інтелектуальні системи та технології успішно застосовуються в освіті, науці, медицині, банківській та страховій галузях, а також для захисту програмного забезпечення та кібербезпеки. Окрім цього, штучний інтелект використовується й у судовій системі в окремих випадках. [200]

У сучасній літературі все частіше постає питання про визнання штучного інтелекту та роботів новими суб'єктами цивільного права. Єдиної позиції з цього приводу поки що немає, але стрімкий розвиток технологій свідчить про неминучість еволюції правового регулювання цієї сфери. Наразі штучний інтелект визначається як об'єкт права, оскільки його прирівняння до живих істот є неможливим через відсутність біологічного життя та чутливості, навіть попри наявність розробок у сфері емоційного інтелекту. [202]

За умови розгляду штучного інтелекту в якості об'єкта цивільних прав, цивільно-правова відповідальність визначає його як продукт або товар. У

галузях, таких як медицина чи державне управління, технології штучного інтелекту розглядаються не лише як об'єкт, а й як джерело підвищеної небезпеки, що передбачає посилений правовий захист користувачів. З даного приводу Ю.М. Жорнокуй слушно зазначає, що «в найближчому майбутньому кращим рішенням буде використання вже існуючих категорій, при цьому відповідальність за правопорушення буде покладена на користувачів, володільців або виробників, а не на самі системи штучного інтелекту». [46]

Практики з даного питання слушно зазначають, що внаслідок відсутності нормативно-правового регулювання для визначення відповідальної особи у кожному окремому випадку важливим є встановлення причинно-наслідкового зв'язку та встановлення моменту, дії, обставини тощо, внаслідок якої виникла некоректна робота штучного інтелекту [61].

Попри це питання визнання роботів зі штучним інтелектом суб'єктами цивільного права залишається відкритим і недостатньо дослідженим. Це спричиняє прогалини та правові колізії, які можуть існувати ще довгий час. Для їх подолання необхідно прийняти низку законодавчих актів, що закладуть основу для формування нової правової системи, яка враховуватиме появу нового суб'єкта права.

І.Є. Якубівський підтримує зазначену позицію та робить висновок про те, що «напрацьовані на сучасному етапі підходи до розуміння поняття штучного інтелекту дають підстави розглядати його в якості об'єкта цивільних правовідносин. Зроблені на теоретичному рівні спроби трактування штучного інтелекту чи роботів, наділених штучним інтелектом, в якості суб'єктів, еквівалентних фізичній особі, як квазі-юридичних осіб, видаються необґрунтованими. Об'єкти, згенеровані штучним інтелектом, можуть бути віднесені до об'єктів права інтелектуальної власності, в рамках якого їх правова охорона повинна забезпечуватися правом особливого роду (*sui generis*).» [206] Дослідник пропонує основні положення щодо права особливого роду (*sui generis*) на об'єкт, згенерований штучним інтелектом, закріпити у Книзі 4 ЦК України. Варто зазначити, що на даний час право

особливого роду (*sui generis*) на неоригінальні об'єкти, згенеровані комп'ютерною програмою частково врегульовано статтею 33 Закону України «Про авторське право і суміжні права» [116]. Разом з тим, враховуючи темпи застосовуваності таких об'єктів в різних сферах цього не достатньо для повноцінного регулювання.

У питанні використання та правового регулювання штучного інтелекту важливим є комплексний підхід не лише в межах однієї країни, але й всіх країн, які мають взаємні правовідносини. Тож проаналізуємо досвід Європейського Союзу в даному питанні, адже України знаходиться в процесі євроінтеграції.

Так, Європейський Союз протягом останніх років запустив низку правотворчих ініціатив, спрямованих на розробку комплексної стратегії регулювання у сфері штучного інтелекту. Базовими документами стали: Загальний регламент про захист даних (GDPR) [144], Резолюція Європейського парламенту щодо цивільно-правового регулювання робототехніки та [209], Етичні рекомендації для розробки систем штучного інтелекту [43; 209]. Наступним кроком стало опублікування Білої книги, спрямованої на сприяння європейській системі досконалості та довіри до штучного інтелекту, а також Звіту про аспекти безпеки та відповідальності штучного інтелекту.

Як наслідок, у 2020 році Європейський парламент ухвалив три резолюції, які регулюють ключові сфери впливу штучного інтелекту, спрямовані на підтримку інновацій, забезпечення етичних стандартів і формування довіри до цієї технології. У резолюціях розглядаються наступні аспекти: питання, пов'язані з розробкою технологій штучного інтелекту, включаючи створення ефективної системи захисту та дотримання європейських патентних стандартів; встановлення нормативної бази, яка забезпечує сувору відповідальність операторів систем штучного інтелекту "високого ризику" у разі завдання шкоди; розробку принципів, що

стосуються штучного інтелекту, робототехніки та суміжних технологій, з акцентом на ключовій вимозі – збереженні людського контролю.

Як науковці, так і практики наголошують на необхідності створення єдиного «Європейського альянсу штучного інтелекту» («European AI Alliance») [178, с. 41]. А у 2021 році Європейська комісія підготувала базовий варіант і представила на розгляд перший нормативно-правовий акт Європейського Союзу, спрямований на регулювання сфери штучного інтелекту, – Закон про штучний інтелект («AI Act»). Даний Закон почав діяти з серпня 2024 року. Документ встановлює чіткі вимоги та зобов'язання для розробників і користувачів штучного інтелекту залежно від сфери його застосування. Компанії, що працюють з технологіями штучного інтелекту та бажають залишатися на європейському ринку, мають адаптуватися до нових регуляторних умов. Закон, зокрема, вводить єдину регуляторну систему для країн ЄС, засновану на оцінці ризиків і перспективному підході: мінімальний ризик, ризик недостатньої прозорості, високий ризик та неприйнятний ризик. Також Єврокомісія ініціювала консультації щодо Кодексу практики для постачальників загальнопризначених моделей штучного інтелекту (GPAI), розробку якого планується завершити до квітня 2025 року. [20]

Штучний інтелект активно розвивається та інтегрується в різні сфери суспільства, що вимагає його належного правового регулювання для запобігання потенційним системним і соціальним ризикам. Однією з ключових проблем, пов'язаних із регулюванням штучного інтелекту, є забезпечення якості даних, адже збирання та підготовка наборів даних є основою функціонування будь-якої системи штучного інтелекту.[91]

Отже, бачимо, що правове регулювання штучного інтелекту в європейських країнах, попри наявність окремих стандартів, залишається недосконалим і перебуває на стадії формування навіть у найбільш розвинених країнах. Водночас відсутність повноцінної нормативної бази не стримує активного розвитку та впровадження численних технологій штучного інтелекту.

У контексті поступової інтеграції України до Європейського Союзу та зобов'язань щодо гармонізації національного законодавства з європейським, особливий науковий інтерес викликає дослідження перспектив правового регулювання штучного інтелекту відповідно до норм Європейського Союзу. У цьому напрямку, 2 грудня 2020 року Кабінет Міністрів України затвердив Концепцію розвитку штучного інтелекту в Україні [142].

Відповідно до цієї Концепції, штучний інтелект визначається як організована сукупність інформаційних технологій, що дозволяє вирішувати складні комплексні завдання через використання наукових методів, алгоритмів обробки інформації (отриманої або створеної в процесі роботи), створення та використання власних баз знань, моделей прийняття рішень і методів досягнення цілей. Галузь штучного інтелекту трактується як напрям діяльності в інформаційних технологіях, який забезпечує розробку, впровадження та використання відповідних технологій. [169]

Науковці виокремлюють класифікацію штучного інтелекту на: слабкий штучний інтелект – спрямований на виконання одного або кількох конкретних завдань, які зазвичай може виконати людина; сильний штучний інтелект – здатний вирішувати всі завдання, що виконує або потенційно може виконати людина; штучний суперінтелект – інтелект, що перевершує людський у будь-якій сфері діяльності, володіє свідомістю та здатністю до суб'єктивних переживань. [170, с.160]

В Україні була розроблена «Стратегія розвитку штучного інтелекту в Україні на 2022-2030 роки» [203; 94], згідно з якою загальною метою розвитку відповідного законодавства є створення окремого Закону України «Про штучний інтелект». Однак навряд чи одного нормативно-правового акту буде достатньо для повноцінного регулювання правовідносин із використанням штучного інтелекту. Тому точніше вести мову про створення нового законодавства, яке б мало комплексний характер та потягнуло необхідні зміни в діючі нормативно-правові акти.

Важливою подією є й презентація Дорожньої карти регулювання штучного інтелекту, яка відбулась 7 жовтня 2023 року. Ця Дорожня карта «допоможе українським компаніям підготуватися до прийняття закону, аналогічного AI Act Європейського Союзу, а громадянам - навчитися захищатися від ризиків, пов'язаних із штучним інтелектом». [145]

Аналіз наукової літератури, напрацювань практиків, існуючої ситуації сьогодні дає можливість стверджувати, що в кінцевому варіанті ми маємо прийти до прийняття Закону (або навіть Кодексу) «Про штучний інтелект» (умовна назва), адже правові реформи у сфері штучного інтелекту повинні охоплювати широкий спектр галузей, зокрема цивільне законодавство (визначення правосуб'єктності, зокрема, в яких випадках штучний інтелект може виступати як посередник фізичної чи юридичної особи, укласти договори та нести цивільно-правову відповідальність); кримінальне право (визначення кримінальної відповідальності за дії штучного інтелекту); страхове право; захист персональних даних (можливість надання диференційованої згоди на обробку персональних даних, а також удосконалення механізму інформованої згоди); законодавство у сфері інтелектуальної власності; медичне право (використання штучного інтелекту в медицині, аспекти діяльності лікарів, що застосовують технології штучного інтелекту) та ін. Такої позиції дотримуються, зокрема, Т.Г. Каткова [59], О.М. Куракін [76], О.Ю. Парамонова [101] та ін.

Одним з найбільш дискусійних питань на даний час є питання щодо визначення юридичної відповідальності за шкоду, заподіяну штучним інтелектом. Більшість науковців вважають, що для вирішення цього питання слід застосовувати норми чинного законодавства, яке регулює діяльність, пов'язану з джерелами підвищеної небезпеки. Так, відповідальність за шкоду, завдану роботами, пропонується покладати на їх власників як володільців джерела підвищеної небезпеки або на виробників цих роботів [186]. З цією позицією погоджуються й Стефанишин Н.М. та Схаб-Бучинська Т.Я. та додають, що «до відповідних правовідносин необхідно

застосовувати й законодавство про захист прав споживачів, а до штучного інтелекту посилити вимоги законодавства щодо вимог безпеки життя, здоров'я та майна особи, а також, безпеки навколишнього природного середовища». [169]

Отже, в Україні ж правове регулювання діяльності штучного інтелекту поки що відсутнє, однак знаходиться на стадії розробки. Однак інформаційні технології вже стали невід'ємною частиною повсякденного життя, тому важливо починати інтегрувати їх у правове поле. Поки що в Україні авторське право не поширюється на твори, створені штучним інтелектом. Разом з тим, зростання кількості компаній, які займаються розробкою або використанням штучного інтелекту, підкреслює нагальну необхідність створення відповідної законодавчої бази, особливо з врахуванням євроінтеграційних процесів. Тут варто погодитися з позиціями К.С. Токаревої [176] та І.М. Городницького [20].

Окрім Закону (Кодексу) про штучний інтелект, доцільно розробити та впровадити додаткові закони, які регулюватимуть правовідносини в сфері застосування штучного інтелекту. Важливо прийняти Закон про штучний інтелект, який визначатиме правосуб'єктність систем штучного інтелекту, етичні норми використання цих технологій, охоплюватиме різні сфери їх застосування, а також встановлюватиме права, обов'язки та відповідальність за порушення цих норм.

У сучасний час воєнної агресії росії на території України зросла важливість дослідження питання правомірного використання штучного інтелекту та розвитку і впровадження практик інтелектуального захисту інформації, що сконцентована на виробництві об'єктів спецпризначення.

Зокрема, у відповідь на російську агресію, Україна почала активно застосовувати широкий спектр технологій на основі штучного інтелекту, що дозволило українським військовим отримати ряд переваг на полі бою, які були б недоступні без його використання.

Однак технології штучного інтелекту не лише відкривають нові можливості у військових діях, але й створюють суспільні ризики, зокрема в аспекті дотримання прав і свобод людини. Тому важливо оцінити можливі заходи для запобігання та вирішення ризиків, пов'язаних із застосуванням штучного інтелекту в сфері оборони.

У межах застосування оборонного штучного інтелекту в Україні виділяють, зокрема, співпрацю з такими компаніями:

Clearview AI, яка розробляє технології штучного інтелекту для розпізнавання осіб за допомогою зображень з соціальних мереж та інтернету, що прискорює збір доказів для переслідування ймовірних воєнних злочинців завдяки ідентифікації осіб, для ідентифікації українських дітей, яких примусово вивезли з дитячих будинків на окупованих територіях, для виявлення російських диверсантів та в низці інших розвідувальних і контррозвідувальних цілей (хоча варто зазначити, що до даної компанії є ряд претензій в деяких країнах Європи, і навіть заборона використання їх продукту (наприклад, Італія, Австрія, Франція), однак в умовах воєнного стану дані системи є ефективними) [17];

Palantir, яка займається розробкою технологій штучного інтелекту для військової промисловості; основна їх технологія, модульна система Palantir Edge AI, призначена для аналізу різних наборів даних, це програмне забезпечення на основі штучного інтелекту автоматизує процеси, такі як зліт і посадка безпілотного літального апарату, захоплення цілей під час виконання бойових операцій, а також сприяє розвитку технологій розслідування воєнних злочинів;

Primer, яка займається автоматизованим аналізом даних із використанням технологій обробки природної мови, вона використовує штучний інтелект для ідентифікації, транскрипції, перекладу та аналізу голосових повідомлень, що надходять від росіян; технологія виконує чотири основні функції: збір та трансляція аудіоматеріалів, усунення шуму, переклад та виділення ключових тверджень, що стосуються ситуації на полі бою. [12]

Разом з тим варто пам'ятати, що наявність помилки (наприклад, в ідентифікації особи і віднесення її до дивертанта тощо) можуть мати необоротні наслідки, тож тут варто передбачити та максимально упередити можливі ризики використання штучного інтелекту. Також важливо зазначити, що перераховані технології штучного інтелекту мають «подвійне призначення», тобто можуть бути використані й у цивільному житті, а це у свою чергу може призвести до ризиків для демократичних прав і свобод. Тож одним з найбільш актуальних питань є правове регулювання штучного інтелекту, яка має здійснюватися комплексно та стосуватися всіх сфер його використання.

Отже, штучний інтелект є дієвим інструментом під час російсько-української війни, однак варто пам'ятати й про ризики, які можуть виникнути через розробку та використання технологій штучного інтелекту, особливо стосовно демократичних прав та свобод. Тож основним викликом є забезпечення захисту прав людини та дотримання принципів, яких український уряд повинен дотримуватися при впровадженні штучного інтелекту.

У межах удосконалення національного законодавства у сфері застосування технологій штучного інтелекту можна запропонувати наступне:

- прийняття спеціального Закону (або Кодексу) про штучний інтелект;

- уточнення положень Закону України «Про захист персональних даних» для регулювання автоматизованої обробки персональних даних за допомогою штучного інтелекту, передбачивши: обов'язковий аудит алгоритмів для уникнення дискримінації; можливість оскарження рішень, прийнятих автоматизованими системами;

- інтегрування принципів захисту прав людини в усі законодавчі ініціативи, що стосуються штучного інтелекту, через обов'язкові оцінки впливу таких технологій на права і свободи громадян;

розробку механізму швидкого реагування на потенційні порушення, зокрема створення незалежного органу для розгляду скарг, пов'язаних із використанням штучного інтелекту;

запровадження механізмів регулярного моніторингу потенційних ризиків використання технологій штучного інтелекту у сфері оборони, які можуть вплинути на права громадян;

запровадження обов'язкової верифікації результатів систем штучного інтелекту в критичних сферах, таких як судова або правоохоронна діяльність, з подальшим погодженням цих рішень відповідальними особами;

встановлення порядку судового контролю для використання штучного інтелекту у правопорядку, аналогічно процедурі санкціонування негласних слідчих дій;

організація постійних відкритих платформи для обговорення нормативних змін за участю експертів, правозахисників, розробників штучного інтелекту та громадськості;

запровадження регулярних громадських консультацій щодо нових ініціатив у сфері регулювання штучного інтелекту;

створення публічний реєстр державних проєктів, які використовують штучного інтелекту, із зазначенням їх мети, ризиків та результатів тощо.

Ці заходи сприятимуть створенню системи регулювання, яка одночасно забезпечить захист прав громадян та розвиток інновацій у сфері штучного інтелекту в Україні.

Варто відзначити, що актуальність дослідження питання щодо використання штучного інтелекту у сфері надання послуг з охорони майна зростає з кожним роком. Зазначене пояснюється, зокрема, такими факторами:

по-перше, сучасні загрози безпеці стають більш складними та різноманітними, традиційні методи охорони часто не здатні ефективно протидіяти новим викликам, таким як кіберзлочинність, високотехнологічні зломи та інші складні загрози, тож саме штучний інтелект може значно

підвищити ефективність систем безпеки, забезпечуючи більш точний та своєчасний виявлення загроз;

по-друге, штучний інтелект дозволяє автоматизувати багато процесів, пов'язаних з охороною майна, що знижує потребу в людських ресурсах та підвищує швидкість реагування на «інциденти» (наприклад, системи відеоспостереження на базі штучного інтелекту можуть автоматично виявляти підозрілу поведінку та попереджати операторів про потенційні загрози в режимі реального часу);

по-третє, використання штучного інтелекту може значно знизити витрати на охорону майна завдяки зменшенню потреби у великій кількості охоронців та підвищенню ефективності використання існуючих ресурсів, а також, завдяки зменшенню кількості інцидентів, що призводять до матеріальних збитків, компанії можуть зекономити значні кошти;

по-четверте, швидкий розвиток технологій штучного інтелекту, таких як машинне навчання, комп'ютерний зір та аналіз великих даних, створює нові можливості для вдосконалення систем безпеки, це дозволяє інтегрувати штучний інтелект у вже існуючі системи та розробляти нові, більш ефективні рішення;

по-п'яте, застосування штучного інтелекту в охоронних системах може підвищити якість надання послуг, забезпечуючи більш точний моніторинг, швидке реагування на загрози та можливість прогнозування потенційних інцидентів, а це свою чергу, може підвищити рівень довіри клієнтів та зміцнити репутацію охоронних компаній;

по-шосте, дослідження використання штучного інтелекту у сфері охорони майна також є важливим з точки зору розуміння та вирішення етичних та правових аспектів (наприклад, це включає питання приватності, законності використання даних та відповідальності за дії відповідних систем);

по-сьоме, використання штучного інтелекту в охоронних послугах може стати значною конкурентною перевагою для компаній, які впроваджують ці

технології, що дозволяє надавати більш ефективні та інноваційні рішення, що відповідають сучасним вимогам ринку.

Отже, дослідження питання використання штучного інтелекту у сфері надання послуг з охорони майна є надзвичайно актуальним через постійне зростання загроз безпеці, потребу в автоматизації процесів, економічні переваги, технологічний прогрес, підвищення якості послуг, вирішення етичних та правових питань, а також можливість підвищення конкурентоспроможності компаній.

Використання штучного інтелекту у сфері надання послуг з охорони майна супроводжується певними ключовими питаннями, які потребують додаткового дослідження, а саме:

збір і аналіз великого обсягу даних про споживачів, зокрема, відеозаписів та інших особистих даних, викликає занепокоєння щодо приватності, отже виникає необхідність забезпечення конфіденційності даних, запобігання їх несанкціонованому доступу та використанню, дотримання законодавства про захист даних (наприклад, GDPR у Європі);

системи штучного інтелекту можуть стикатися з технічними обмеженнями, такими як помилкові спрацьовування, невизначеність у ситуаціях, що не були передбачені під час навчання, тому виникає необхідність підвищення точності та надійності систем штучного інтелекту, забезпечення їх здатності працювати в умовах невизначеності та адаптація до нових загроз;

використання штучного інтелекту у сфері охорони майна може породжувати етичні питання, пов'язані з приватністю, свободою особистості та потенційною упередженістю систем, отже виникає необхідність розробки етичних норм та стандартів, які б регулювали використання штучного інтелекту в охоронних системах, забезпечення прозорості алгоритмів та відповідальності за їхні дії;

відсутність чіткої законодавчої бази, яка регулює використання штучного інтелекту у сфері охорони майна, що спричиняє необхідність

розробки та впровадження законодавчих актів та регуляторних норм, які б враховували специфіку штучного інтелекту та забезпечували баланс між безпекою і правами громадян;

інтеграція нових технологій штучного інтелекту з існуючими системами охорони майна може бути складною і витратною, тому виникає необхідність забезпечення сумісності нових технологій з уже встановленими системами, мінімізація витрат на інтеграцію та модернізацію інфраструктури;

системи на базі штучного інтелекту вимагають спеціалізованих знань для управління та обслуговування, тому виникає необхідність підготовки персоналу, розробки навчальних програм та забезпечення технічної підтримки для ефективного використання та обслуговування систем штучного інтелекту;

системи штучного інтелекту самі можуть стати об'єктом кібератак, що ставить під загрозу їхню ефективність і надійність, що спричиняє необхідність розробки і впровадження засобів захисту від кібератак, підвищення безпеки систем штучного інтелекту та забезпечення їх стійкості до зломів;

висока вартість впровадження і підтримки систем на базі штучного інтелекту може бути недоступною для багатьох компаній, тому виникає необхідність оптимізації витрат на впровадження, розробки доступних рішень для малого та середнього бізнесу, обґрунтування інвестицій у системи штучного інтелекту через їхню ефективність.

Отже, аналізуючи проблемні напрямки при вивченні використання штучного інтелекту у сфері надання послуг з охорони майна, можна побачити, що вони охоплюють широкий спектр питань від технічних і економічних до етичних та правових. Вирішення цих проблем вимагатиме комплексного підходу, який би включав технічні інновації, правове регулювання, етичні стандарти та економічне обґрунтування.

Зазначимо, що нині існує досить широке коло прикладів використання штучного інтелекту при наданні послуг з охорони майна. Охарактеризуємо деякі з них:

- Інтелектуальні системи відеоспостереження: наприклад, системи відеоспостереження з функціями розпізнавання облич, поведінковим аналізом та виявленням підозрілих дій. Такі системи можуть автоматично розпізнавати незнайомців або осіб з чорного списку, виявляти аномальну поведінку (залишені без нагляду предмети тощо) та негайно повідомляти охоронців про потенційні загрози. Перевагами такої системи є зниження кількості помилкових тривог, швидке виявлення загроз, підвищення ефективності охоронців.

- Системи контролю доступу на базі штучного інтелекту: наприклад, використання біометричних даних (відбитки пальців, розпізнавання облич, сканування райдужки ока) для ідентифікації осіб, які мають право доступу до певних зон. Штучний інтелект може аналізувати дані в реальному часі та надавати доступ тільки авторизованим користувачам. Перевагами такої системи є підвищена безпека, зниження ймовірності шахрайства або несанкціонованого доступу, зручність для користувачів.

- Розумні системи сигналізації: наприклад, системи сигналізації, що використовують машинне навчання для виявлення підозрілих звуків або рухів (звукові сенсори можуть розрізняти звуки розбитого скла, кроків або інших потенційно небезпечних дій тощо). Перевагами такої системи є зменшення кількості помилкових спрацьовувань, швидке реагування на реальні загрози, можливість інтеграції з іншими системами безпеки.

- Дрони для патрулювання територій: наприклад, використання дронів з камерою та системами комп'ютерного зору для патрулювання великих територій. Дрони можуть автоматично виявляти підозрілу активність, знімати відео та передавати його в реальному часі до центрального командного пункту. Перевагами такої системи є швидке охоплення великої

території, можливість моніторингу важкодоступних зон, зниження витрат на патрулювання.

- Аналітика великих даних для прогнозування загроз: наприклад, використання алгоритмів штучного інтелекту для аналізу великих обсягів даних з різних джерел (відеокамери, сенсори, соціальні мережі) з метою виявлення патернів, які можуть свідчити про майбутні загрози. Перевагами такої системи є прогнозування та запобігання загрозам, підвищення ефективності планування заходів безпеки, оптимізація ресурсів.

- Роботизовані охоронці: наприклад, використання роботів для патрулювання територій, виявлення підозрілих об'єктів та надання допомоги в разі інцидентів. Такі роботи можуть бути оснащені камерами, сенсорами та інтелектуальними алгоритмами для автономної роботи. Перевагами такої системи є зменшення ризиків для людських охоронців, можливість роботи в екстремальних умовах, цілодобове патрулювання.

- Автоматизовані системи моніторингу кібербезпеки: наприклад, системи штучного інтелекту, що аналізують мережевий трафік, виявляють аномалії та попереджають про потенційні кібератаки. Такі системи можуть використовуватися для захисту інфраструктури, що підтримує фізичну охорону майна (наприклад, серверів відеоспостереження). Перевагами такої системи є швидке виявлення кібератак, автоматичне реагування на загрози, зменшення втрат від кібератак.

Отже, можна з впевненістю зробити висновок про широкі можливості використання штучного інтелекту у сфері надання послуг з охорони майна, що дозволяє підвищити ефективність, надійність та оперативність охоронних систем.

Використання штучного інтелекту набуває активного застосування, в тому числі у правоохоронній діяльності. У межах даного дослідження тут становлять інтерес такі напрямки, як: по-перше, розвиток інтелектуальних систем відеоспостереження (функціональність програмного забезпечення інтелектуальних систем відеоспостереження поділяється на дві основні

групи: розпізнавання та класифікація об'єктів відеоспостереження; відстеження руху об'єкта відеоспостереження); по-друге, охорона об'єктів (до цього виду інтелектуальних систем належать централізовані охоронні системи, такі як «Орлан», «КРОНОС», «АІ-Грифон» тощо, які представляють собою комплекс технічних засобів і програмного забезпечення для централізованого спостереження за станом пристроїв охоронної та пожежної сигналізації з використанням стільникової мережі GSM-900/1800 та провідних ліній АТС) [64].

Цікавим є і досвід зарубіжної практики. Наприклад, в Англії та Уельсі поширеною практикою є залучення поліцейських спеціалістів, які займаються питаннями злочинності у сфері проєктування. Вони переглядають архітектурні плани на етапі планування, оцінюють потенційні ризики злочинів та заворушень, а також пропонують способи їх зменшення. Ці фахівці аналізують різні джерела даних, включаючи поліцейські звіти про злочини. Використовуючи знання, отримані в результаті спостереження за роботою, автори дослідження створили автоматизовану модель для попередження крадіжок із зломом. [98]

Для попередження крадіжок із проникненням у житло застосовуються також інформаційні технології візуального моделювання будівель, які виявляють вразливості до злочинів у запропонованих проєктах житлових будинків. Крім того, нагляд за допомогою штучного інтелекту легко інтегрувати в існуючі системи спостереження. Проте здатність систем штучного інтелекту до виявлення й аналізу особистих даних не обмежується лише камерами. Наприклад, дослідники з Массачусетського технологічного інституту розробили програму «Speech2Face», яка може відтворити зовнішність людини на основі короткого аудіозапису, включаючи такі характеристики, як вік, стать та етнічна приналежність. [17]

Отже, використання штучного інтелекту у сфері надання послуг з охорони майна відкриває нові горизонти для підвищення ефективності, надійності та безпеки. Штучний інтелект забезпечує автоматизацію процесів,

що дозволяє швидко і точно виявляти та реагувати на загрози, знижуючи людський фактор і зменшуючи витрати на охорону. Однак, впровадження штучного інтелекту також супроводжується рядом викликів та проблем, серед яких варто виділити питання приватності, технічні обмеження, етичні аспекти, законодавчі та регуляторні вимоги, складнощі інтеграції з існуючими системами, необхідність підготовки персоналу, ризики кібербезпеки та високу вартість впровадження.

Для успішної реалізації потенціалу штучного інтелекту в охоронних системах необхідний комплексний підхід, що включає технологічні інновації, розробку і впровадження відповідного законодавства, етичні стандарти, економічне обґрунтування та забезпечення кібербезпеки. Важливою складовою є також підготовка кваліфікованих фахівців, здатних ефективно керувати та обслуговувати системи на базі штучного інтелекту.

Дослідження і впровадження штучного інтелекту у сфері охорони майна має значний потенціал для підвищення рівня безпеки та ефективності надання послуг. Проте, для максимального використання цього потенціалу необхідно вирішити існуючі проблеми та виклики, забезпечуючи при цьому дотримання етичних норм і захист прав громадян.

РОЗДІЛ 2. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДОГОВОРУ ПРО НАДАННЯ ПОСЛУГ З ОХОРОНИ МАЙНА

2.1. Поняття договору та його місце в системі цивільно-правових договорів

Безпека є одним із найважливіших факторів сталого розвитку суспільства. Високий рівень злочинності залишається однією з головних загроз для безпеки майна особи та самого громадянина (в даному дослідженні розглядаємо лише питання стосовно охорони майна). На це вказують статистичні дані. Важливим у даному контексті є не лише якісна робота правоохоронних органів (яка залежить, в тому числі, від обмеженості державного бюджету, недовіри громадян, корупції, перевантаженості роботою тощо), використання інститутів громадянського суспільства, а й застосування приватно-правових засобів захисту себе та свого майна від злочинних посягань. Дієвим засобом захисту тут може стати укладення договору охорони майна. Враховуючи те, що договір по суті є цивільно-правовою категорією, необхідним є надання його характеристики, що надасть можливість вдосконалити формування його положень та більш якісно застосовувати його на практиці.[54]

Кодифікація цивільного законодавства, виокремлення договору охорони, як різновиду договору зберігання, сприяли становленню договірних охоронних відносин, розвитку їх ефективного правового регулювання. Зацікавленість суб'єктів у забезпеченні своєї безпеки, захисті майнових прав зумовлює попит на договір охорони. Додаткової актуальності тема набуває при врахуванні особливостей, спричинених інформатизацією суспільства, стрімким розвитком інформаційних технологій (в тому числі, Інтернету речей, штучного інтелекту тощо), можливістю використання їх при здійсненні охоронної діяльності та забезпечення при цьому належного рівня захисту прав особи.

Відповідно до ст. 978 ЦК України «за договором охорони охоронець, який є суб'єктом підприємницької діяльності, зобов'язується забезпечити недоторканність особи чи майна, які охороняються. Володілець такого майна або особа, яку охороняють, зобов'язані виконувати передбачені договором правила особистої та майнової безпеки і щомісячно сплачувати охоронцю встановлену плату» [189].

Відповідно до спеціального Закону України: «під охоронною діяльністю розуміється надання послуг з охорони майна юридичних та фізичних осіб, а також надання послуг із забезпечення безпеки громадян» [140]. Як і більшість цивільних відносин, відносини в цій сфері вимагають договірного врегулювання на рівні замовника і виконавця таких послуг.

Серед науковців відсутня єдність щодо визначення поняття охоронної діяльності. Наприклад, В.С. Ковальський і В.К. Гіжевський розглядають охоронну діяльність як вид підприємницької діяльності та як державну охоронну діяльність, що є частиною правоохоронної сфери [107, с. 304]; М.М. Мазепа та Ю.О. Загуменна визначають охоронну діяльність як професійну діяльність суб'єктів господарювання, що включає систему правових, організаційних, економічних, технологічних та інших заходів, спрямованих на забезпечення особистої безпеки фізичних осіб і збереження їхнього майна [81, с. 10]; В.І. Куріло визначає послуги з охорони власності та громадян як вид господарської діяльності, що входить до цивільно-правових зобов'язальних відносин і здійснюється на основі нормативно-правових актів або державних ліцензій, окрім деяких особливо важливих об'єктів державної власності [77, с. 9]; М.В. Онішук розуміє під охоронною діяльністю заходи щодо забезпечення захисту фізичних осіб та майна [47, с. 43]; О.П. Угровецький трактує охоронну діяльність як систему правових, організаційних, економічних і технологічних заходів, спрямованих на збереження майна та безпеку фізичних осіб [179, с. 9].

М.В. Сийпловіч з даного приводу зазначає, що «охоронна діяльність є видом підприємницької діяльності та формою здійснення правоохоронної

діяльності певними її суб'єктами» [165]. У даному контексті в літературі робиться логічний акцент на необхідності відповідного державного контролю даного виду діяльності. Це пояснюється тим, що охоронна діяльність як вид господарської діяльності відрізняється своєю специфічністю та особливим характером. Її унікальність полягає в тому, що вона пов'язана з ризиками для життя і здоров'я як працівників охоронних структур, так і звичайних громадян. Охоронна діяльність працівників правоохоронних органів несе ще більшу небезпеку як для самих службовців, так і для суспільства загалом. Це обумовлює необхідність ретельної підготовки фахівців у фізичному, психологічному, технічному та інших аспектах, що неможливо забезпечити без належного державного контролю. Державний контроль включає діяльність уповноважених органів у межах їхніх законодавчих повноважень, спрямовану на виявлення й запобігання порушенням законодавства суб'єктами господарювання, а також на забезпечення суспільних інтересів, зокрема належної якості послуг, допустимого рівня небезпеки для населення та захисту навколишнього середовища [1, с. 2].

Охоронна діяльність також розглядається як невід'ємний елемент системи економічної безпеки компаній, установ та організацій. До цієї системи, крім охорони, входять заходи із захисту матеріальних, фінансових і виробничих ресурсів, облік матеріальних цінностей, регулювання поведінки персоналу, контроль режиму роботи компанії тощо. Охоронна діяльність поділяється на фізичну та технічну. Фізична охорона забезпечується фізичними особами через організацію стаціонарних постів, супровід вантажів та цінностей, патрулювання, роботу груп швидкого реагування, особисту охорону тощо. Технічна охорона передбачає використання технічних засобів, зокрема охоронної та пожежної сигналізації, засобів затримки та відеоспостереження за територією і приміщеннями.

Це дає змогу визначити певні характерні риси охоронної діяльності: вона є видом господарської діяльності й одночасно одним із напрямків

правоохоронної діяльності; регулюється низкою законів і підзаконних актів; пов'язана з ризиками для життя і здоров'я як охоронного персоналу, так і інших громадян; здійснюється як правоохоронними органами, так і іншими суб'єктами; її об'єктом є життя і здоров'я фізичних осіб, а також майно фізичних, юридичних осіб та держави; охоронний персонал наділений особливими правами та обов'язками, визначеними законодавством і цивільно-правовими договорами; потребує особливого контролю з боку відповідних державних органів.

Суб'єкт охоронної діяльності надає послуги з охорони на підставі договору, укладеного із замовником у письмовій формі відповідно до законодавства. У договорах охорони майна відповідно до положень ЦК України визначаються умови відшкодування суб'єктом охоронної діяльності шкоди, заподіяної через неналежне виконання ним своїх зобов'язань.

Зазначимо, що договір охорони є двостороннім та консенсуальним. Зміст послуги з охорони полягає у здійсненні сукупності технічних, організаційних чи інших дій, спрямованих на забезпечення стану непорушності предмета охорони, захисту від будь-яких посягань та сторонніх впливів.

У випадках, коли охоронні послуги надаються суб'єктом, що є монополістом на ринку або надає послуги на загальнодоступних засадах, такий договір може мати ознаки публічного договору (стаття 633 ЦК України). Прикладом тут є надання послуг з охорони Поліцією охорони (яка перейняла дані функції від державної служби охорони).

Повертаючись до питання правової природи договору охорони погодимось з Д.В. Козирем, який зазначає, що «вдало проведена класифікація будь-яких договорів дозволяє не лише з'ясувати особливість правової природи того чи іншого договору, а і сформулювати низку загальних положень щодо всіх договорів тієї чи іншої групи, виокремити особливості правового регулювання, що значно спрощує їх застосування на практиці та

дослідження у цивілістичній доктрині» [66, с. 7]. Не є виключенням й договорів охорони. Проаналізуємо це питання більш детально.

Так, відповідно до ст. 978 ЦК України дається лише загальне визначення договору охорони та по суті змодельовані два основні його види: договір на охорону фізичної особи та договір на охорону майна. Тобто дана класифікація ґрунтується на врахуванні об'єктного складу. Також, важливо пам'ятати про учасників. Класифікація договорів про охорону за учасниками дозволяє розібратися у правовій базі, що регулює укладання та виконання таких угод. Щодо структури законодавчих актів, їх можна розділити на загальні, які застосовуються незалежно від учасника та одержувача послуг, та спеціальні або корпоративні, які встановлюють правила для державних та комерційних структур, які отримали відповідні ліцензії.

Тож за суб'єктним складом договори охорони поділяють на: договори охорони за участю державних охоронних суб'єктів (юридичних осіб публічного права); договори охорони за участю недержавних (приватних) охоронних суб'єктів [66, с. 8].

Також у літературі висуваються інші критерії для класифікації договорів про охорону, що демонструє їх цивільно-правовий характер. Це дозволяє визначити правову сутність кожного окремого договору, оптимально сформулювати його зміст з урахуванням учасників, об'єкта охорони, характеру послуг, методів захисту та терміну надання послуг, а також встановити межі відповідальності сторін за порушення або невиконання умов договору.

Аналізуючи наукову літературу стосовно визначення місця договору охорони в системі цивільно-правових договорів, варто зазначити, що існує декілька позицій з даного приводу. Значна кількість дослідників (як і логіка побудови ЦК України) зазначають, що договір охорони за своєю сутністю є різновидом договору про надання послуг. Він має загальні риси з іншими договорами цієї групи, такими як договори про надання юридичних, медичних, освітніх послуг. Водночас охоронні послуги мають свою

специфіку, що полягає в безпосередньому захисті майна та фізичної безпеки осіб. Такої позиції, зокрема, дотримуються, М. Гудима-Підвербецька (та ін.) [28], О. Сафончик [162], М. Сийпколі [165], А. Телестакова [173] та ін.

Так, ЦК України встановлює загальні основи зобов'язальних правовідносин щодо надання різних видів послуг. Зокрема, стаття 901 визначає конструкцію договору про надання послуг, яка є базовою для правової характеристики окремих видів договорів, таких як договір охорони або зберігання. Згідно з цим положенням, одна сторона (виконавець) зобов'язується на вимогу іншої сторони (замовника) надати послугу, що споживається в процесі виконання певної дії чи діяльності, а замовник — оплатити її, якщо інше не передбачено договором. У цьому визначенні законодавець вказує на юридичну природу послуги як об'єкта цивільних прав, підкреслюючи, що дія або діяльність, яка є предметом договору, споживається під час її надання. [189] Дійсно, охорона є саме процесом надання певної послуги.

Одним із різновидів договорів про надання послуг є договір зберігання. Згідно зі ст. 936 ЦК України, за цим договором одна сторона (зберігач) зобов'язується зберігати річ, яку їй передала інша сторона (поклажодавець), і повернути її в належному стані. У рамках договорів зберігання виділяють договір складського зберігання та спеціальні види зберігання, зокрема зберігання речей у ломбарді, зберігання предметів спору, зберігання автотранспортних засобів тощо. Законодавством передбачено, що до спеціальних видів зберігання належить також договір охорони. [189]

У науковій літературі також можна побачити висновки про те, що договір охорони є видом договору зберігання. Зокрема, А.Г. Донець А.Г. зазначає, що «договір охорони не можна вважати самостійним видом договору про надання послуг, ... він це є спеціальним видом зберігання») [38]. Також даний дослідник аналізує співвідношення таких понять, як «зберігання», «схоронність» та «охорона» і доходить висновку, що при зіставлянні понять «зберігання» та «охорони» «діяльність охоронця - це

частина діяльності зберігача по забезпеченню схоронності предмета зберігання, бо останній так само, як і охоронець, повинен у рамках виконання свого зобов'язання забезпечити зовнішню недоторканність переданого йому майна: тобто охорона - це частина зберігання» [40].

Схожу позицію висловлюють і О.В. Дзера, зазначаючи «схоронність майна включає як обов'язок схову, так і обов'язок охорони речі» [192, с. 401]. К.В. Ступницький з даного приводу зазначає, що договір охорони є різновидом правової конструкції зберігання, оскільки зберігання можливе тоді, коли існує фізична можливість досягнення такої мети. Таким чином, об'єкт нерухомості може виступати предметом зберігання, що вказує на суттєву подібність, а в деяких випадках і повну тотожність між зберіганням та охороною [171, с. 195].

Дійсно, аналізовані договори мають певні спільні риси: відносяться до категорії договорів з надання фактичних послуг; об'єднані спільною метою – забезпечити збереження майна власника.

Однак договору охорони притаманні специфічні особливості, що є підставою є підставою розглядати його не як різновид договору зберігання чи якогось іншого договору, а як самостійний цивільно-правовий договір.

Перше, що привертає увагу, – це специфічна та більш вузька мета, якої прагнуть досягти сторони: метою зберігання є забезпечення схоронності, тобто створення умов, за яких зберігач протягом певного часу дбайливо ставиться до речі, підтримуючи її в належному стані, захищаючи від втрат, пошкоджень чи змін. Натомість метою охорони є забезпечення недоторканності, тобто запобігання та захист від несанкціонованих власником чи володільцем посягань або впливів.

По-друге, це характер договору: договір зберігання може бути як реальним, так і консенсуальним, оскільки для його виконання потрібен обов'язковий елемент – передача покладавцем речі зберігачеві (або передача в майбутньому), що надає виконавцю послуги право володіння предметом договору для забезпечення його схоронності та повернення у

відповідному стані з урахуванням природних змін. Договір охорони є виключно консенсуальним, оскільки мета охоронної діяльності – захист недоторканності особи чи майна – не передбачає передачі об'єкта охорони у володіння охоронцю.

По-третє, договір охорони завжди є оплатним, що прямо передбачено законодавством; натомість для договору зберігання законодавство не встановлює обов'язкової оплатності, і тому він може бути безоплатним.

По-четверте, розрізнити договір зберігання та договір охорони можна за суб'єктом, який надає послуги. У договорі охорони виконавцем є охоронець, що є суб'єктом підприємницької діяльності та працює на підставі ліцензії, отриманої у встановленому порядку. Натомість виконавцем послуги зберігання може бути не тільки професійний зберігач, а й інші особи.

Ю.О. Заїка виділяє більш широкий перелік особливостей договору охорони, який обґрунтовує необхідність вивчення останнього саме як самостійного цивільно-правового договору. Так, Ю.О. Заїкою названі наступні специфічні особливості: «1) особливий суб'єктний склад; 2) обов'язковість ліцензування охоронної діяльності; 3) послуги з охорони надаються, як правило, за місцем розташування об'єкта, який охороняється; 4) передумовою укладання договору охорони є обстеження об'єкта охорони; 5) надання охоронних послуг може носити епізодичний характер; 6) обов'язки охоронця обмежуються конкретним завданням; 7) розмір оплати послуг охорони залежить від виду охорони (сил та засобів, які залучаються до виконання договору); 8) охорона відповідає лише за дійсні збитки» [48].

Тут варто звернути увагу на правову характеристику договору охорони, надану судом касаційної інстанції у справі про стягнення заборгованості за надані послуги з охорони майна: «Договір охорони за своєю правовою природою відноситься до двосторонніх (синалагматичних), консенсуальних, оплатних договорів, укладення якого зумовлює взаємне виникнення в кожній зі сторін прав та обов'язків. У даних правовідносинах на виконавця (охоронця) покладено обов'язок надавати послугу недоторканості майна

(особи), яке йому передане під охорону та надано право на одержання відповідної щомісячної плати, тоді як замовник, як володілець такого майна (особа, яку охороняють), у свою чергу, зобов'язаний сплачувати виконавцю (охоронцю) обумовлену щомісячну плату за надані послуги і наділений правом вимагати належного надання послуг з боку виконавця (охоронця). Вказаний договір посідає окреме місце серед інших видів договорів, передбачених цивільним законодавством. Специфічність природи договору охорони, враховуючи його віднесення до одного з видів договорів послуг, полягає в особливості об'єкта договору, яким є послуги нематеріального характеру, що нерозривно пов'язані з особистістю виконавця результат діяльності якого (надання послуг) немає матеріального змісту, оскільки сама послуга споживається у процесі її надання. Визначальною ознакою при наданні послуг є сама діяльність виконавця, оскільки при послугах продається не сам результат, а дії, які до нього призвели, оскільки через самий характер послуги досягнення результату виконавцем не гарантується» [110].

Таким чином, згідно з національним цивільним законодавством, договірні моделі охорони та зберігання, хоч і мають певні спільні риси, потребують чіткого розмежування через відмінні цілі, юридичні особливості, ознаки та зміст. Договір охорони слід відокремлювати від договорів зберігання, оскільки діяльність охоронця і сутність послуги охорони істотно відрізняються від зобов'язань, пов'язаних із зберіганням.

Позицію обґрунтування того, договір охорони за своєю сутністю є самостійним договором із притаманними йому функціями підтримують також наступні науковці: А. Бірюкова [10, с. 9], С. Бичкова [193], С. Довбій [33, с. 4], Д. Козир [66, с. 13], В. Староста [168], В. Яроцький [191] та ін.

У літературі також можна зустріти позицію, що за своєю природою, договір охорони має спільні риси з договором підряду, зокрема в частині того, що виконавець бере на себе обов'язок виконати певну роботу (у цьому випадку – охоронні заходи). Проте на відміну від підряду, де результатом є

матеріальний об'єкт, результатом охоронних послуг є забезпечення безпеки, що має нематеріальний характер.[82, с. 257]

Ще один договір, з яким порівнюють договір охорони, є договір страхування. Однак вказані види договорів мають певні відмінності в зобов'язаннях, передбачених їх положеннями, зокрема договір охорони не є алеаторним, хоча виконавець (охоронець, підрозділ або охоронна компанія) зобов'язаний відшкодувати заподіяні замовнику збитки, які виникли у результаті настання визначених у договорі подій, а за договорами страхування виникає невідповідність між розміром відшкодування та розміром сплачених страхових внесків: якщо страхова подія не настає, страхувальник втрачає внески, а у разі її настання розмір страхових внесків не завжди покриває розмір виплаченого відшкодування» [181, с. 280-289].

Отже, підводячи загальний підсумок, зазначимо, що договір про надання послуг з охорони є цивільно-правовим договором, який регулюється нормами ЦК України та спеціальними законодавчими актами. Це двосторонній, відплатний договір, за яким одна сторона (охоронець) зобов'язується надавати послуги з охорони іншій стороні (замовнику), а замовник зобов'язується сплачувати за ці послуги встановлену винагороду. Аналізований договір займає своє особливе місце в системі цивільно-правових договорів України як окремий вид договорів про надання послуг. Він вирізняється специфікою свого предмету, вимогою ліцензування виконавця та високими стандартами щодо належного виконання договірних зобов'язань. Все зазначене стосується, зокрема, й договору про надання послуг з охорони майна, який є підвидом договору про надання послуг з охорони.

2.2. Істотні умови

Договір про надання послуг з охорони майна, як і будь-який інший цивільно-правовий договір, має певні істотні умови, без досягнення згоди

сторін щодо яких договір не буде вважатися укладеним, а отже і не буде мати бажаних правових наслідків.

Відповідно до цивільного законодавства (ст. 638 ЦК України) істотними умовами договору є: умови про предмет договору, умови, що визначені законом як істотні або є необхідними для договорів даного виду, а також усі ті умови, щодо яких за заявою хоча б однієї із сторін має бути досягнуто згоди [189]. Однак, якщо сторони досягли згоди з основних питань, договір набуває чинності навіть без додаткових умов. Такі умови називають "необхідними", і їхній перелік залежить від конкретного виду договору.

Визначення істотних умов для кожного договору залежить насамперед від його змісту. У зв'язку з цим ЦК України часто відсилає до спеціальних норм, які регулюють певний тип договірних зобов'язань, і визнає істотними насамперед ті умови, що визначені законом як обов'язкові для цього виду правовідносин. Проте в законодавстві не завжди прямо вказуються істотні умови.

Будь-яка зі сторін договору може вважати недостатніми лише ті умови, що визнані істотними за законом, і вимагати включення додаткових умов для повного задоволення своїх інтересів. У цьому випадку такі додаткові умови також набувають значення істотних. Отже, для укладення договору потрібно досягти згоди щодо всіх його істотних умов. Однак іноді навіть цього може бути недостатньо. Це стосується і форми договору: якщо одна зі сторін наполягає на нотаріальному посвідченні, якого вимагає закон, а інша відмовляється, угода вважається недосягнутою. [193]

В.Г. Олюха зазначає, що хоч перелік істотних умов міститься у законі, але конкретного змісту вони набувають тільки у договорі, коли сторони погодять їх. [95, с. 48]

Проаналізуємо більш детально положення ЦК України щодо переліку груп істотних умов договору. До першої такої групи законодавець (ст. 638 ЦК України) відносить умову про предмет. Ця умова є ключовою серед усіх

істотних умов. Неможливо визначити зміст зобов'язання сторін без узгодження предмета договору. За його відсутності договірне зобов'язання не може існувати. Однак розуміння предмета договору залишається неоднозначним: одні фахівці вважають, що предметом договору є певне майно, тоді як інші бачать його як правомірну дію, передбачену змістом договору. Відповідно до ст. 509 ЦК України «зобов'язанням є правовідношення, у якому одна сторона (боржник) зобов'язана вчинити на користь другої сторони (кредитора) певну дію (передати майно, виконати роботу, надати послугу, сплатити гроші тощо) або утриматися від вчинення певної дії (негативне зобов'язання), а кредитор має право вимагати від боржника виконання його обов'язку». [189]

З даного приводу В.Г. Олюха слушно зазначає, що «Предметом договору може виступати майно, об'єкти інтелектуальної власності, певні зобов'язальні права, дії, які боржник зобов'язаний здійснити на користь кредитора чи інших осіб або утриматися від певних дій. Предмет договору має бути конкретно визначеним та доступним для визначення третіми особами. Він повинен містити дані, про яку саме конкретну річ, право, дію іде мова, визначити найменування (асортимент) майна (товару), робіт, та їх кількість, так, щоб будь-яка особа змогла зробити висновок, про що саме домовились сторони» [95, с. 60].

Предметом договору про надання послуг з охорони майна є організація і забезпечення охорони матеріальних цінностей (майна замовника) від протиправних посягань третіх осіб, що може включати фізичну охорону об'єкта, контроль доступу, патрулювання території, встановлення та обслуговування охоронних систем, реагування на сигнали тривоги тощо. Охоронні послуги можуть включати не лише охорону нерухомого майна, але й рухомих об'єктів.

Другою групою істотних умов договорів є умови, які визначені законом як істотні для договорів даного типу. ЦК України, визначаючи істотні умови договору, посилається на спеціальні норми, що стосуються відповідного виду

договорів. Він визнає істотними насамперед ті умови, які закон визначає як обов'язкові та передбачені нормами права, що регулюють ці договірні відносини. [183, с. 436-437]. Умови договору, які законом визнано істотними для певного типу договорів, об'єктивно відображені в нормативно-правових актах, що спрощує їх визначення.

Враховуючи спеціальне законодавство щодо договору про надання послуг з охорони майна умовами, які визначені законом як істотні для договорів даного типу є наступні: «договір повинен бути укладений в письмовій формі; мають бути визначені умови відшкодування суб'єктом охоронної діяльності шкоди, заподіяної через неналежне виконання ним своїх зобов'язань; замовник послуг з охорони майна зобов'язаний надати суб'єкту охоронної діяльності для ознайомлення оригінали документів або завірені в установленому порядку їх копії, що підтверджують його право володіння чи користування майном на законних підставах, охорона якого є предметом договору, а також правомірність знаходження такого майна, транспортного засобу чи особи у визначеному місці охорони» [140].

Щодо положення про обов'язковість умов відшкодування суб'єктом охоронної діяльності шкоди, заподіяної через неналежне виконання ним своїх зобов'язань, то в договорі про надання послуг з охорони майна важливо передбачити конкретний розмір майнової відповідальності охоронної компанії та перелік умов, що звільняють сторони від відповідальності за договором. Договір також передбачає відповідальність замовника, зокрема, за відшкодування витрат на помилкові виклики, перезакриття об'єкта з його вини після спрацювання сигналізації, вартість пошкоджених ним пристроїв сигналізації та за несвоєчасну оплату послуг.

Щодо вимоги законодавця до замовника надати суб'єкту охоронної діяльності оригінали документів або завірені в установленому порядку їх копії, то саме ця вимога може стати «проблемною» на практиці, адже необхідно надати оригінали документів або завірені в установленому порядку їх копії, що підтверджують його право володіння чи користування

майном на законних підставах, а також правомірність знаходження такого майна, транспортного засобу у визначеному місці охорони. Враховуючи ризик того, що копії можуть бути підробкою, бажаним є надання саме оригіналів документів. Тобто основним замовником послуг з охорони майна виступає саме власник майна. Користувач (орендар) майна, дружина/чоловік/діти власника також можуть домовитись про охорону квартири, але фактично мають отримати на такі дії згоду власника, яка в письмовому вигляді має бути додана до самого договору. Така вимога напряду передбачена у ч.6 п.7 Ліцензійних умов, що закріплює обов'язок суб'єкта охоронної діяльності виконувати умови договорів з надання охоронних послуг на користь третіх осіб лише за їх письмовою згодою. [35]

Представники охоронних компаній у своїх консультаціях зазначають, що досить часто виникають конфлікти саме тоді, коли замовником послуг з охорони майна стають орендарі приміщень.

Власник приміщення здав офіс в оренду одній із київських компаній, яка уклала договір на охоронні послуги з відповідною фірмою. Згодом у компанії-орендаря виникли фінансові труднощі, через що вона припинила сплачувати оренду. Власник повідомив про розірвання договору через несплату, але, коли прийшов із новими орендарями, охорона, підтримуючи попередніх орендарів, не дозволила йому зайти в будівлю. Поліція не втручалася, оскільки ситуація мала цивільно-правовий характер. У результаті власнику довелося звернутися до суду і чекати понад пів року на законне рішення про виселення попередніх орендарів із залученням судового виконавця. У цей час він не лише втрачав дохід від оренди, але й змушений був витрачати ресурси, час та гроші, щоб відстояти свої права у суді. [198]

Аналізовані питання стають особливо актуальними, коли йдеться не лише про фізичну охорону об'єкта, але й про встановлення охоронної чи тривожної сигналізації в офісі, магазині чи іншому приміщенні, яке здається в оренду. Якщо договір охорони укладений із орендарем, а власник намагається потрапити на об'єкт, група мобільного реагування, яка приїде на

сигнал тривоги, буде змушена його затримати та вивести за межі приміщення.

Виходом у даному випадку може бути укладення договору про надання послуг з охорони майна саме власником, передаючи останнім їх в оренду без права орендарів укладати додаткові договори на охорону. Це дозволить власнику повністю контролювати ситуацію. Іншим, альтернативним, варіантом вирішення окресленого питання спеціалісти з охорони пропонують укладення договору про надання послуг з охорони майна власник приміщення, але за згодою орендарів. У цьому випадку вартість охоронних послуг включатиметься в орендну плату, орендарі отримають послуги охорони за доступною ціною, а власник може бути впевнений, що у разі конфлікту охоронна компанія діятиме в його інтересах. [198]

Необхідність виконання зазначеної вимоги підтверджується й існуючою судовою практикою. Так постановою Північного апеляційного господарського суду від 18.05.2021 року по справі № 910/13281/20 встановлено, що «фізичною особою-підприємцем Вацета О.О. (позивач, замовник) подано зустрічний позов до Управління поліції охорони в Київській області (управління, відповідач) про визнання недійсним укладеного між сторонами договору про надання послуг з охорони №2388/20 від 10.03.2020 року.

Позивач посилається на те, що договір суперечить вимогам встановленим чинним законодавством оскільки позивач як на момент укладення спірного договору, так і на даний час не має у власності чи в користуванні території в межах котеджного містечка «Сонячна долина» щодо надання послуг з охорони якої укладений спірний договір, а відтак, позивач не мав права вчиняти будь-які дії щодо території, яка йому не належить на праві власності чи користування без відповідного дозволу власника чи користувача цієї території.

Управління, на підтвердження наявності в Замовника правових підстав для користування земельною ділянкою, надало суду копію укладеного між

Замовником як орендарем та Павленком О. як орендодавцем договору оренди землі від 28.02.2020 по вул. Лісовій в с. Романків.

Замовник заперечив та зауважив на тому, що умови вказаного договору оренди землі від 28.02.2020 не дають можливості встановити, що за ним в оренду було передано саме земельну ділянку, на якій розташоване котеджне містечко «Сонячна Долина». Крім того Замовник заперечив і проти підписання ним Акту виставлення наряду поліції охорони на об'єкт від 01.03.2020.

Враховуючи, що вимоги про визнання недійсним Договору є предметом розгляду зустрічного позову, та те, що рішення, винесене на наслідками розгляду зустрічного позову Замовник не оскаржує, вказані вимоги не є предметом цього апеляційного провадження та, відповідно, не досліджуються колегією судів.

При цьому з огляду на приписи статті 204 ЦК України, яка встановлює презумпцію правомірності правочину, а саме те, що правочин є правомірним, якщо його недійсність прямо не встановлена законом або якщо він не визнаний судом недійсним та відсутність у матеріалах справи доказів визнання Договору недійсним у судовому порядку, колегія суддів вважає недоведеним факт недійсності Договору та виходить з того, що спірний Договір є правомірним.

Таким чином, суд відмовив ФОП Вацета О.О. у задоволенні апеляційної скарги з процесуальних причин: не той предмет оскарження.» [114] Обравши вірний напрям оскарження, позивач мав би шанс до визнання договору охорони недійсним через відсутність правової підстави права користування (власності) території, що охоронялася.

Наступною групою істотних умов договорів є умови, які є необхідними для договорів даного виду. Чинне законодавство не встановлює чіткого механізму для визначення необхідних умов договору на основі його змісту. Однак можна припустити, що такі умови для певного виду договору зазвичай визначаються нормативним описом цього виду договорів. Кількість істотних

умов має бути мінімальною і включати лише ті, без яких договір не може існувати.

Так, для договору про надання послуг з охорони майна необхідними умовами можуть бути такі: ціна послуг та порядок оплати (фіксація вартості охоронних послуг та способів і термінів оплати, що дозволить уникнути непорозумінь щодо оплати послуг та забезпечить своєчасне виконання фінансових зобов'язань); строк дії договору (визначення періоду, протягом якого охоронна компанія надаватиме послуги, це може бути конкретний термін або автоматичне продовження договору за згодою сторін); права та обов'язки сторін (чітке окреслення обов'язків охоронної компанії (наприклад, забезпечення цілодобового нагляду або встановлення сигналізації) та замовника (наприклад, забезпечення доступу до об'єкта), що зменшує ризик спірних ситуацій і полегшує контроль виконання договору); відповідальність сторін (за неналежне виконання своїх обов'язків згідно з договором); умови звільнення від відповідальності (визначення випадків, коли сторони можуть бути звільнені від відповідальності за порушення договору, адже можуть бути обставини, як-от форс-мажор, помилкові виклики або збої, не пов'язані з діяльністю охоронної компанії); вид надання охоронних послуг (фізична охорона об'єкту, пультова охорона тощо); об'єкт охорони (визначення переліку майна, яке буде об'єктом охорони, попередній огляд якого має здійснити суб'єкт охоронної діяльності та скласти відповідний акт обстеження); спосіб забезпечення охорони об'єкта тощо. Ці умови є необхідними для повного та належного виконання договорів охорони майна й дозволяють сторонам захистити свої інтереси в рамках договору.

Ціна договору, як і його предмет, відповідно до основних положень цивільного права, розглядалися як основні умови, що відносяться до усіх видів договорів. Однак віднесення ціни до істотних умов договору в юридичній літературі дискутується. У даному контексті ми підтримуємо позицію І. Лукасевич-Крутник, яка наголошує на тому, що істотною умовою

всякого відшкодувального договору служить ціна, тому надзвичайно важливе значення матимуть положення, що регулюють умови договору про ціну [80].

ЦК України в(ст. 632) становлює: «Ціна в договорі визначається за згодою сторін; у випадках, передбачених законом, застосовуються ціни (тарифи, ставки тощо), встановлені або регульовані уповноваженими державними чи місцевими органами влади. Зміна ціни після укладення договору дозволяється лише у випадках та на умовах, передбачених договором або законодавством. Після виконання договору зміна ціни не допускається.» [189].

Ціною договору про надання послуг з охорони майна є вартість послуг, погоджена сторонами, тобто це визначена сума у гривнях, у тому числі податок на додану вартість у розмірі 20 %. Ціна договору (загальна вартість послуг за договором) визначається з урахуванням всіх витрат, понесених виконавцем у зв'язку із наданням послуг замовнику, в тому числі, але не виключно, транспортних витрат, податків і зборів та інших витрат.

Традиційно ціна договору про надання послуг з охорони майна не може бути змінена виконавцем протягом строку дії договору, за винятком зміни її за взаємною згодою сторін шляхом укладання додаткової угоди. Оплата послуг здійснюється замовником на підставі акту про надання послуг, шляхом перерахування замовником відповідної суми, вказаної в розрахунку вартості наданих послуг, що є невід'ємною частиною самого договору, шляхом виставлення рахунків виконавцем (протягом 10 робочих днів). Підписаний сторонами акт про надання послуг є підтвердженням надання послуг виконавцем замовнику. Акт надається виконавцем до 3 числа місяця, наступного за звітним місяцем. Акт про надання послуг складається і підписується сторонами протягом двох робочих днів з дня отримання акту. У разі відмови замовника підписувати акт про надання послуг такий акт вважається підписаним з моменту вручення його поштою замовнику за адресою, вказаною в договорі.

Усі розрахунки і платежі за договором здійснюються між замовником і

виконавцем у строки, в порядку та на умовах, визначених самим договором. У разі, якщо замовником коштів, є юридична особа, яка фінансується з державного бюджету (державний орган, орган місцевого самоврядування того), то оплата замовником отриманих послуг здійснюється за кошти державного бюджету України з певними особливостями, які пов'язані з веденням воєнного стану в Україні.

Відповідно до ст.. 631 ЦК України «строком договору є час, протягом якого сторони можуть здійснити свої права і виконати свої обов'язки відповідно до договору; договір набирає чинності з моменту його укладення, якщо інше не визначено законом або договором; сторони можуть встановити, що умови договору застосовуються до відносин між ними, які виникли до його укладення; закінчення строку договору не звільняє сторони від відповідальності за його порушення, яке мало місце під час дії договору» [189].

Отже, під час укладення будь-якого договору визначаються часові межі його виконання, встановлюється момент набуття ним чинності, а також період, протягом якого договір залишатиметься дійсним. Не є виключенням і договір про надання послуг з охорони майна. Договір набирає чинності з моменту підписання його сторонами та діє відповідно встановленої домовленості між сторонами, а в частині проведення розрахунків - до повного виконання сторонами своїх зобов'язань за договором.

Зокрема, виконавець зобов'язується надати послуги в період, чітко вказаний в договорі (наприклад, з 01 січня відповідного року по 31 грудня відповідного року включно). Приймання та передача наданих послуг здійснюється сторонами шляхом підписання акта. Важливим є зазначення в договорі й конкретного місця надання послуги (адреси). Після надання послуг виконавець складає у двох примірниках акт наданих послуг, по одному для кожної сторони. Замовник, за умови відсутності зауважень до наданих послуг, зобов'язаний направити виконавцю один примірник підписаного акта або мотивовану відмову від його підписання.

У разі невідповідності наданих послуг умовам договору замовник має право не приймати такі послуги, про що в письмовій формі повідомляє про це виконавця. У разі відмови замовника від прийняття послуг сторони протягом встановленого строку (з наступного дня після відмови замовника від підписання акта) складають двосторонній акт з переліком недоліків та строком (терміном) їх усунення. Виконавець зобов'язується усунути вказані недоліки за власний рахунок.

Підписаний замовником акт є підтвердженням відсутності в нього претензій щодо обсягу та якості наданих послуг. Підписаний сторонами акт є підставою для оплати послуг у порядку та на умовах договору.

Закінчення строку договору не звільняє сторони від відповідальності за його порушення, яке мало місце під час його дії. Якщо інше прямо не передбачено договором або чинним законодавством України, зміни в договір можуть бути внесені тільки за домовленістю сторін, що оформлюється додатковою угодою до договору.

Щодо терміну дії договору, то передбачення можливості його автоматичної пролонгації збереже час сторін, що міг бути витраченим на підписання додаткової угоди про продовження строку дії договору.

Останньою (четвертою) групою істотних умов договорів є умови, щодо яких за заявою однією з сторін має бути досягнуто згоди. Так, кожна зі сторін цивільно-правового договору може при його укладенні вважати недостатніми лише ті умови, які закон визначає як істотні або необхідні для даного виду договорів, і наполягати на включенні додаткових умов, без яких, на її думку, неможливо досягти домовленості. У такому випадку ці умови, додані на вимогу однієї зі сторін, також набувають значення істотних. [189]

Якщо одна сторона наполягає на включенні певної умови до договору, а інша не погоджується, договір не буде укладено. У разі виникнення розбіжностей щодо умов договору, до істотних слід відносити ті умови, щодо яких одна зі сторін прямо заявила про необхідність досягнення згоди, пригрозивши відмовою від укладення договору. Це фактично звужує

застосування норми, яка передбачає лише заяву про необхідність узгодження умов на вимогу однієї зі сторін. Така заява про необхідність погодження певних умов може, наприклад, бути виражена в оферті у вигляді проєкту договору. Якщо інша сторона не погодиться на узгодження таких умов, вона може відмовитися від акцепту, і договір не буде укладено. Сторони також можуть прямо вказати в договорі, які умови вони вважають істотними, щоб уникнути подальших суперечок під час виконання договору. [193; 183; 88; 80] Отже, ця група істотних умов важлива саме своїм приватно-правовим характером, можливістю сторін більш чітко та конкретно окреслити всі умови в договорі, які вона вважає за потрібне, що має слугувати більш якісному та повному забезпеченню інтересів такої особи.

У даному контексті важливо пам'ятати, що всі умови, висунуті сторонами, мають бути в межах відповідності їх волі волевиявленню (що є умовою дійсності укладення будь-якого цивільно-правового договору). Як вірно зазначає з даного приводу І.В. Давидова, «воля не може розглядатися окремо від волевиявлення, адже особа може повідомити про свою волю іншій особі лише шляхом волевиявлення, за яким і можливо судити про зміст волі. Разом з тим, не можна говорити, що сама по собі воля не відіграє значення при укладенні правочину, навпаки, вона відображається в ньому внаслідок волевиявлення сторін. Звісно, в силу деяких причин воля, виражена у волевиявленні, може не відповідати внутрішній, дійсній волі. У таких випадках ставиться під сумнів дійсність правочину. Воля і волевиявлення – це дві сторони одного і того ж процесу, а тому немає сумнівів в тому, що вони повинні відповідати один одному.» [30]

Як приклад аналізованої групи істотних умов договору можна антикорупційні застереження (особливо важливі умови для замовників державних органів влади та органів місцевого самоврядування): «Сторони цього договору вживають усіх необхідних заходів для запобігання корупції і контролювати їх дотримання. Сторони погоджуються не здійснювати, прямо чи опосередковано, жодних грошових виплат, передачі майна, надання

переваг, пілг, послуг, нематеріальних активів, будь-якої іншої вигоди нематеріального чи грошового характеру без законних на те підстав з метою чинити вплив на рішення іншої сторони чи її службових осіб. Кожна із сторін цього договору відмовляється від стимулювання будь-яким чином працівників іншої сторони, в тому числі шляхом надання грошових сум, подарунків, безоплатного виконання на їх адресу робіт (послуг) та іншими, не поійменованими у цьому пункті особами, що ставить працівника в певну залежність і спрямованого на забезпечення виконання цим працівником будь-яких дій на користь стимулюючої його сторони. Сторони підтверджують, що їх працівники не використовують надані їм службові повноваження чи пов'язані з ними можливості з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб, в тому числі щоб схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостями. Сторони підтверджують, що їх працівники ознайомлені про кримінальну, адміністративну, цивільно-правову та дисциплінарну відповідальність за порушення антикорупційного законодавства.» [42]

Існує й трохи інша класифікація істотних умов договору. Закріплені в ЦК України та ГК України істотні умови умовно поділяють на дві групи: загальні - такі, що мають бути погоджені сторонами при укладанні будь-якого договору – цивільно-правового або господарсько-правового; спеціальні - притаманні конкретному договору певного виду та/або які обов'язкові до погодження за волевиявленням сторони.[27]

До загальної групи відносять істотні умови щодо предмета договору (ч. 1 ст. 638 ЦК України) та ціни й строку дії договору (ч. 3 ст. 180 ГК України).

У другу групу (спеціальних) істотних умов законодавець відносить: «визначені законом як істотні або є необхідними для договорів даного виду; щодо яких за заявою хоча б однієї із сторін має бути досягнуто згоди» [189; 22]. У даному випадку необхідність досягнення згоди між сторонами має

ґрунтуватися виключно за волевиявленням хоча б однієї із сторін договору та виражатися у відповідній заяві. [27] Разом з тим вважаємо, що дана класифікація є повністю поглинається тією, що вже була проаналізована і не потребує окремого додаткового аналізу.

У контексті специфіки послуг з охорони майна важливими є питання стосовно якості послуг. Тому в договорі це питання має бути детально закріплене. Зокрема, якість послуг повинна відповідати державним та/або технічним стандартам та/або технічним регламентам, та/або технічним умовам, та/або затвердженим методикам, та/або іншим вимогам діючого законодавства України, та/або вимогам, що звичайно ставляться до послуг відповідного характеру, а також підтверджуватися відповідними документами, які надаються виконавцем замовнику в день укладення договору або в інший строк (термін), погоджений сторонами додатково. Виконавець повинен гарантувати, що кваліфікація його працівників, призначених для безпосереднього надання послуг, відповідає кваліфікаційним вимогам, встановленими діючим законодавством України. За умови, якщо послуги надано виконавцем з порушенням умов договору, у зв'язку з чим погіршилося споживання послуг, або з іншими недоліками, які роблять таке споживання неможливим, замовник має право відмовитися від приймання послуг та розірвати договір, у встановленому порядку, без відшкодування збитків завданих такими діями виконавцю. Контроль якості послуг має здійснюватися уповноваженими на те представниками замовника. Результати перевірки якості послуг, що надаються за договором, відображаються в постовому журналі виконавця. Зауваження та пропозиції уповноважених осіб замовника, які здійснюють контроль (перевірку) стану охорони об'єкта є обов'язковими для персоналу виконавця.

Особливого значення при укладенні договору охорону є правильність опису конкретного об'єкта охорони та його місцезнаходження, визначення переліку майна, яке береться під охорону. У сукупності на практиці будуть мати значення та впливати на результат якісного надання послуг охорони всі

супутні процеси, як, наприклад, додержання правил пропускної системи (якщо така передбачена), правильним використанням сигналізації та її справності, розмір території, технічне укріплення території яка знаходиться під охороною тощо.

Отже, ретельний аналіз таких істотних умов договору, як умови про його предмет, умови, визначені законом як істотні для певного типу договорів, необхідні умови для цього виду договорів, а також умови, щодо яких одна зі сторін вимагає досягнення згоди, має важливе науково-практичне значення, оскільки дозволяє забезпечити належний захист прав сторін.

Як бачимо, перелік істотних умов договору про надання послуг з охорони майна має певну структуровану систему, що в загальному вигляді дає можливість говорити про забезпечення надання якісних послуг з охорони майна за умови дотримання чіткого алгоритму складання відповідного договору та врахування в ньому усіх умов, які передбачені законодавцем та самими сторонами. [56]

Важливо відзначити, що в умовах дії правового режиму воєнного стану мають місце певні особливості укладення, зміни, припинення договору про надання послуг з охорони майна. Проаналізуємо такі особливості для бюджетних установ, як замовників послуг з охорони в аспекті порядку розрахунків. До договору включаються зазвичай пункти наступного змісту:

1. Згідно зі статтею 23 Бюджетного кодексу України бюджетні зобов'язання та платежі з бюджету здійснюються лише за наявності відповідного бюджетного призначення. За відсутності в зазначеному періоді на відповідному рахунку Замовника коштів, виділених на оплату зобов'язань згідно з цим Договором, або необґрунтованої відмови Державної казначейської служби України або її відділення від реєстрації бюджетного зобов'язання, оплату Замовник здійснює протягом 10 (десяти) робочих днів з моменту надходження коштів на рахунок Замовника або протягом 10 (десяти) робочих днів з моменту реєстрації Казначейством відповідного

бюджетного зобов'язання. Будь-які штрафні санкції в такому випадку до Замовника не застосовуються.

2. Розрахунок здійснюється з урахуванням положень Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану, затвердженого постановою КМУ від 09.06.2021р. №590.

3. У разі зменшення бюджетного фінансування на отримання Послуг даний Договір може бути розірвано з попереднім повідомленням про це Виконавця не пізніше ніж за 20 (двадцять) календарних днів до дня розірвання, або обсяг Послуг може бути зменшено залежно від суми отриманого фінансування видатків.

З урахуванням вищезазначеного, в розділ відповідальність сторін також вноситься відповідний пункт: Замовник не несе відповідальність за порушення грошових зобов'язань у зв'язку з несвоєчасним відкриттям бюджетних асигнувань не з вини державного органу (установи, організації), а також несвоєчасним проведенням органами Державної казначейської служби України відповідних платежів.

Не всім виконавцям охоронних послуг доподобі такі умови, тому з розрахунками за послуги з державного бюджету не всі мають справи.

Також бюджетні установи вносять такий пункт в інші умови договору: Істотні умови Договору не можуть змінюватися після його підписання до виконання зобов'язань Сторонами в повному обсязі, крім випадків, передбачених пунктом 19 Особливостей здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України «Про публічні закупівлі», на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 12.10.2022 року №1178.

Важливою умовою договорів під час воєнного стану є наступне: Сторони гарантують, що не здійснюють будь-яке співробітництво з громадянами російської федерації/республіки білорусь/ісламської республіки

іран (крім тих, що проживають на території України на законних підставах); юридичним особам, утвореними та зареєстрованими відповідно до законодавств російської федерації/республіки білорусь/ісламської республіки іран; юридичними особами, утвореними та зареєстрованими відповідно до законодавства України, кінцевим бенефіціарним власником, членом або учасником (акціонером), що має часту в статутному капіталі 10 і більше відсотків, якої є російська федерація, громадяни російської федерації/республіки білорусь/ісламської республіки іран (крім тих, що проживають на території України на законних підставах), або юридичними особами, утвореними та зареєстрованими відповідно до законодавства російської федерації/республіки білорусь/ісламської республіки іран, крім випадків коли активи в установленому законодавством порядку передані в управління Національному агентству з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів.

Однак дані застереження законодавством не передбачені як істотні умови договору, та включаються до умов договору в основному державними органами як замовниками (хоча і не завжди).

2.3. Суб'єктний склад

У цивільні зобов'язальні правовідносини вступають певні суб'єкти, які мають цивільну правосуб'єктність та бажають набути певних правових наслідків. Так, у будь-якому зобов'язанні зазвичай беруть участь боржник і кредитор, однак кількість учасників не обмежується лише цими двома особами. По-перше, кількість кредиторів і боржників в одному зобов'язанні може бути більшою, що призводить до виникнення зобов'язань із множинністю учасників. По-друге, у деяких зобов'язаннях, окрім боржника і кредитора, можуть брати участь й інші особи (треті особи). По-третє, часто можлива заміна боржника чи кредитора на інших суб'єктів, тобто зміна

учасників у межах конкретного зобов'язання. [185] Таким чином, зобов'язання можуть відрізнятись за своїм суб'єктним складом.

Зазначене зумовило в сучасній доктрині і законодавстві поділ зобов'язань за суб'єктним складом, зокрема: «1) зобов'язання із множинністю осіб (боржників або (та) кредиторів); 2) зобов'язання з участю третіх осіб; 3) зобов'язання за переміни осіб у зобов'язанні» [85, с. 71-72].

Вивчаючи питання щодо співвідношення понять «особа», «суб'єкт», «сторона» в зобов'язальних правовідносинах, В.М. Смола слушно зазначає, що «відсутності множинності осіб в зобов'язаннях розуміння термінів «учасники» та «сторони» співпадають» [167]. У протилежному ж випадку конкретна особа є учасником (суб'єктом) даних правовідносин, а не стороною, адже поняття «сторона» тут є ширшим.

З даного приводу В.В. Кочин зазначає, що учасник (суб'єкт) цивільних відносин визначається як реальний суб'єкт права, що володіє цивільною правосуб'єктністю, тобто у нього наявна цивільна правоздатність та дієздатність. [72, с. 57].

Т.О. Санжарук розуміє під суб'єктом правовідносин «індивідуально визначеного суб'єкта права, який реалізував свою правосуб'єктність у частині реалізації конкретних прав і свобод у конкретних правовідносинах» [161, с. 94].

Р.А. Майданик зазначає, що «суб'єктами конкретних цивільних правовідносин є ті учасники цивільних відносин, що мають необхідний для участі у цих правовідносинах правовий статус (обсяг правосуб'єктності насамперед), є юридично пов'язаними одне з одним суб'єктивними цивільними правами та обов'язками з приводу певного об'єкта цивільних прав і можуть у зв'язку з цим бути визначені як уповноважена та зобов'язана особа» [194, с. 150].

Аналізуючи ЦК України бачимо, що в межах характеристики договірних правовідносин використовує термін «сторони», адже саме між ними укладається конкретний договір. Тож погоджуємося з Н.Ю. Голубєвою, яка

зазначає, що поняття «суб'єкти» чи «учасники» зобов'язання є ширшими, ніж поняття «сторони» зобов'язання [21, с. 280].

Порівнюючи сторони зобов'язання з третіми особами, варто зазначити, що, на відміну від сторін, треті особи не є обов'язковими учасниками договірної зобов'язання. Згідно зі ст. 511 ЦК України, зобов'язання не покладає обов'язків на третю особу [189]. Водночас, у випадках, визначених договором, зобов'язання може надавати третій особі певні права стосовно боржника та/або кредитора. Таким чином, треті особи можуть перебувати в певних правовідносинах з однією зі сторін, що дає їм можливість отримати певні права.

Отже, суб'єктами зобов'язання є учасники правовідносин, які реалізують свою правосуб'єктність через здійснення суб'єктивних прав та виконання юридичних обов'язків. Поняття "суб'єкт зобов'язання" охоплює не лише сторін (кредитора та боржника), а й інших осіб, пов'язаних із боржником або кредитором, а також третіх осіб.

Законодавець визначає, що сторонами договору охорони є замовник і охоронець. Враховуючи, що ми говоримо про надання послуг з охорони майна, то замовником послуги є фізична або юридична особа, яка укладає договір з охоронною компанією для забезпечення охорони свого майна. Замовник може бути власником майна або особою, яка має на нього законні права (орендар, користувач і т.д.). Основною метою замовника є отримання надійної охорони свого майна, включаючи забезпечення безпеки від крадіжок, вандалізму, пожеж та інших загроз. Постачальником послуг (тобто охоронцем) є суб'єкт підприємницької діяльності, який зобов'язується забезпечити недоторканність майна, яке охороняється. Охоронну діяльність можуть здійснювати на всій території України юридичні особи, а також фізичні особи-підприємці на підставі Ліцензії при наявності матеріально-технічної бази, необхідної для здійснення такої діяльності, і за умови виконання такими особами організаційних, кадрових і технологічних вимог, передбачених Ліцензійними умовами.

Отримання ліцензії на провадження охоронної діяльності відбувається за встановленим алгоритмом. Необхідно зазначити, що у період воєнного стану відповідно до постанови КМУ право на провадження охоронної діяльності може набуватися суб'єктами господарювання на підставі подання до Міністерства внутрішніх справ декларації про провадження господарської діяльності [32]. Подати заяву на отримання послуги заявник може нарочно (особисто або через представника), поштовим відправленням з описом вкладення чи в електронній формі на сайті: <https://my.gov.ua/info/service/bydepartment-1531/2617/details>.

Подати заяву на отримання ліцензії заявник може особисто або через законного представника чи заповнивши заяву на отримання послуги онлайн. Замовником послуги може бути як юридична особа, так і фізична особа-підприємець.

Станом на листопад 2024 року для отримання ліцензії на провадження охоронної діяльності заявник повинен подати наступні документи:

- заява на отримання ліцензії на провадження охоронної діяльності (Додаток 1 до Ліцензійних умов);

- копія паспорта керівника (або уповноваженого представника) здобувача ліцензії з відміткою контролюючого органу про відмову від прийняття реєстраційного номера платника податків через релігійні переконання (подається фізичними особами-підприємцями з відповідним повідомленням контролюючому органу);

- копії документів, що підтверджують відповідність вимогам прийняття на роботу та відсутність обмежень щодо фахівця з організації охоронних заходів;

- відомості про проходження військової служби або перебування у військовому резерві персоналу (копія відповідного документа, крім осіб, що не підлягають мобілізації);

відомості про персонал охорони, підписана керівником або уповноваженим представником здобувача ліцензії (Додаток 2 до Ліцензійних умов);

відомості про наявність спеціальних засобів (Додаток 2-1 до Ліцензійних умов);

відомості про наявність транспорту реагування (Додаток 2-2 до Ліцензійних умов);

відомості про доступність місць провадження господарської діяльності для маломобільних груп населення (Додаток 4 до Ліцензійних умов);

опис поданих документів для ліцензії в одному або двох примірниках (для електронної і паперової форми подання відповідно) (Додаток 3 до Ліцензійних умов) [123].

Рішення про видачу ліцензії приймає Міністерство внутрішніх справ України на підставі заяви та після розгляду усіх необхідних документів. Ліцензія на провадження охоронної діяльності видається у разі відповідності здобувача ліцензії умовам ліцензування.

Важливо зазначити, що документами, які підтверджують відповідність умовам працевлаштування та відсутність обмежень для фахівця з організації охоронних заходів здобувача ліцензії, є наступні:

«копія документа, що підтверджує відповідність кваліфікаційним вимогам. Фахівець повинен мати один із таких освітніх або кваліфікаційних рівнів: вищу освіту і стаж роботи не менше трьох років на посадах офіцерського складу в оперативних і слідчих підрозділах органів внутрішніх справ, міліції охорони, СБУ, або досвід не менше трьох років на командних посадах стройових частин та навчальних закладів Збройних Сил, у правоохоронних органах, військових формуваннях, створених відповідно до законів, та відомчої воєнізованої охорони; вищу освіту і стаж роботи на керівних посадах (директора, заступника директора, керівника філії або іншого підрозділу) суб'єкта охоронної діяльності не менше трьох років, або досвід на посадах, відповідальних за напрямок охорони; вищу юридичну

освіту і стаж роботи за спеціальністю в суб'єкта охоронної діяльності не менше трьох років;

копії документів, що підтверджують проходження фахівцем обов'язкового попереднього (періодичного) психіатричного та профілактичного наркологічного огляду, оформлені в установленому порядку;

копія документа про відсутність обмежень за станом здоров'я для виконання функціональних обов'язків, оформленого відповідно до встановлених вимог;

копія паспорта громадянина України;

копія трудового договору або витяг з трудової книжки особи, засвідчені суб'єктом господарювання» [78].

Отримати результати надання послуги заявник може особисто або через законного представника чи на сайт.

Також за певних обставин заяву про отримання ліцензії може бути залишено без розгляду. Сюди відносяться наступні обставини: «подання не в повному обсязі документів, що додаються до заяви для отримання ліцензії; заява або хоча б один з документів, що додається до заяви про отримання ліцензії: підписаний особою, яка не має на це повноважень; оформлений із порушенням вимог Закону України "Про ліцензування видів господарської діяльності" [133], складений не за встановленою формою або не містить даних, які обов'язково вносяться до них згідно з цим Законом; подання заяви з порушенням строків, передбачених Законом України "Про ліцензування видів господарської діяльності"; відсутність у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань відомостей про здобувача ліцензії (суб'єкта господарювання) або наявність відомостей про державну реєстрацію його припинення); наявність інформації про здійснення контролю за діяльністю суб'єкта господарювання у значенні, наведеному у статті 1 Закону України "Про захист економічної конкуренції" [129], резидентами держав, що здійснюють збройну агресію

проти України, у значенні, наведеному у статті 1 Закону України "Про оборону України" [136].

Підставами для відмови в наданні ліцензії є наступне: «1) заява або хоча б один з документів, що додається до заяви про отримання ліцензії: підписана особою, яка не має на це повноважень; оформлена із порушенням вимог Закону України "Про ліцензування видів господарської діяльності" [133], складена не за встановленою формою або не містить даних, які обов'язково вносяться до них згідно з Законом; 2) виявлено недостовірність даних у підтвердних документах, поданих здобувачем ліцензії; 3) наявність в органі ліцензування інформації про рішення суду щодо здобувача ліцензії, що забороняє йому здійснювати окремий вид господарської діяльності, яка підлягає ліцензуванню, та набрало законної сили; 4) встановлення невідповідності здобувача ліцензії ліцензійним умовам; 5) наявність інформації про здійснення контролю за діяльністю суб'єкта господарювання в значенні, наведеному у статті 1 Закону України "Про захист економічної конкуренції" [129], резидентами держав, що здійснюють збройну агресію проти України, у значенні, наведеному у статті 1 Закону України "Про оборону України" [136]; 6) подання не в повному обсязі документів, що додаються до заяви для отримання ліцензії; 7) відсутність в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань відомостей про здобувача ліцензії (суб'єкта господарювання) або наявність відомостей про державну реєстрацію його припинення; 8) подання заяви з порушенням строків, передбачених законодавством» [78].

Згідно зі ст.12 Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» ліцензія видається на необмежений термін.

До суб'єктів недержавної правоохоронної діяльності С.С. Юрко відносить «приватні охоронні підприємства; служби безпеки підприємств; приватні детективні об'єднання та детективи, що здійснюють свою діяльність індивідуально; громадські формування з охорони громадського порядку та

державного кордону; громадські помічники правоохоронних органів та інші індивідуально-правові форми сприяння правоохоронним органам» [204].

Єщук О.М. до приватних охоронних структур відносить «приватні охоронні, комерційні служби безпеки, підприємства різної форми власності, інформаційні бюро, служби безпеки банків, навчальні центри, профільні фонди, науково-дослідні структури, профільні факультети вищих навчальних закладів» [45].

Дослідники питань адміністративно-правового захисту майна від протиправних посягань, зокрема, Ю.О. Ярошенко, розглядають його як багатоаспектний характер, до змісту якого належать «норми, які регулюють суспільні відносини у сфері забезпечення безпеки майна; суб'єкти, які займаються адміністративно-правовим захистом майна від протиправних посягань, в тому числі: органи виконавчої влади; підприємства та організації всіх форм власності; громадяни і їх громадські об'єднання; до складу адміністративно-правової системи забезпечення майнової безпеки відносять: органи виконавчої влади; адміністрації державних і недержавних організацій та їх посадових осіб; громадян та їх об'єднання, що здійснюють діяльність із забезпечення захищеності майна від протиправних дій у межах їх компетенції, яка базується на основоположних засадах і методах адміністративного права, що динамічно оновлюються; заходи державного примусу, що застосовуються за посягання на чуже майно» [208].

Також у літературі можна зустріти наступну класифікацію суб'єктів охоронної діяльності: «1) залежно від мети діяльності недержавні правоохоронні суб'єкти поділяються на тих, в яких ця діяльність виступає як основна діяльність (приватні охоронці), та тих, в яких ця діяльність не є основною (освітні заклади, що готують фахівців у галузі безпеки), а також на комерційних і некомерційних; 2) залежно від сфери дії ці суб'єкти поділяються на тих, що виконують свої функції виключно в межах публічно-правових відносин (громадські помічники органів внутрішніх справ, добровільні громадські об'єднання, створені для захисту державного

кордону, адвокати, які спеціалізуються у галузі кримінального права), та тих, які виконують свої функції у сфері як публічного, так і приватного права (приватні детективи або охоронці, недержавні служби безпеки, приватні нотаріуси); 3) залежно від напрямку професійної діяльності недержавні правоохоронні суб'єкти поділяються на тих, хто здійснює цю діяльність на постійній професійній основі (приватні охоронці, адвокати), і тих, для кого вона не є основним родом занять (наприклад, народні дружинники, фахівці навчальних закладів, що готують кадри для недержавних правоохоронних структур)» [84].

Отже, недержавні правоохоронні суб'єкти поділяються на комерційні, основною метою яких є отримання прибутку, та некомерційні. Тож підприємці можуть бути суб'єктами недержавної правоохоронної діяльності (приватні охоронні компанії). Також до таких суб'єктів відноситься і Поліція охорони, яка хоч і є державним органом, але конкурує за клієнтів на рівні з іншими суб'єктами ринку охоронних послуг. Ці суб'єкти можуть виконувати свої функції лише після отримання відповідної ліцензії, адже згідно з Законом «Про ліцензування видів господарської діяльності» [133] охоронна діяльність підлягає ліцензуванню.

Відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» [135] та Постанови Кабінету Міністрів України «Питання функціонування органів поліції охорони як територіальних органів Національної поліції та ліквідації деяких територіальних органів Міністерство внутрішніх справ» [104] у листопаді 2015 року було створено Департамент поліції охорони, а також управління і відділи поліції охорони в областях, як територіальні органи Національної поліції. Окрім функцій охорони об'єктів стратегічного значення, охорони в областях тощо, для охорони фізичних осіб, вантажів і цінностей, власності фізичних та юридичних осіб у структурі Поліції охорони діють підрозділи з фізичної безпеки. Серед переліку послуг Поліції охорони, зокрема, виділяється: охорона квартир та будинків, охорона об'єктів, пультова охорона, терміновий виклик поліції, охорона цінностей.

Варто зазначити, що в жовтні 2024 році Антимонопольний комітет України визнав у діях Поліції охорони порушення конкурентного законодавства [2], зокрема, встановлено порушення законодавства про захист економічної конкуренції, передбачене п. 3 ст. 50, абзацом дев'ятим частини другої ст. 15 Закону України «Про захист економічної конкуренції» [129].

Згідно норм п. 1 ч. 1 ст. 9 Закону України «Про охоронну діяльність»: «суб'єкт охоронної діяльності має право для забезпечення охоронної діяльності придбавати, зберігати та використовувати в установленому законодавством порядку спеціальні засоби, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України» [140].

Постановою Кабінету Міністрів України від 11.02.2013 року № 97 затверджено «перелік спеціальних засобів, придбання, зберігання та використання яких здійснюється суб'єктами охоронної діяльності, а саме: бронежилети; захисні каски; газові балончики з аерозолями сльозоточивої та дратівної дії; газові пістолети і револьвери та патрони до них калібру 6, 8 і 9 міліметрів, заряджені речовинами сльозоточивої та дратівної дії; гумові кийки; наручники пластикові (текстильні) одноразового використання. Електрошокові пристрої; пристрої вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та зазначені патрони - виключно суб'єктами охоронної діяльності, які здійснюють охорону особливо важливих об'єктів права державної власності або надають охоронні послуги із залученням власного транспорту реагування та використанням пунктів централізованого спостереження».[126]

Тож, з наведеного робимо висновок, що чинним законодавством передбачено для суб'єктів охоронної діяльності мати та використовувати лише газові пістолети чи у крайньому випадку (з умовами) пристрої для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії. Тобто про вогнепальну зброю мова не йде.

Натомість, відповідно до положень ч. 3 ст. 13 Закону України «Про Національну поліцію» у складі поліції функціонують: «1) кримінальна поліція; 2) патрульна поліція; 3) органи досудового розслідування; 4) поліція охорони; 5) спеціальна поліція; 6) поліція особливого призначення; 7) інші підрозділи, діяльність яких спрямована на виконання завдань поліції або на забезпечення її функціонування, рішення про створення яких приймається керівником поліції за погодженням з Міністром внутрішніх справ». [135]

В інструкції про організацію службової діяльності органів поліції охорони під час виконання заходів з фізичної охорони об'єктів визначаються «основні засади службової діяльності органів і підрозділів поліції охорони, спрямовані на організацію та виконання заходів з фізичної охорони об'єктів і майна усіх форм власності, фізичних осіб, прийнятих під охорону на договірних засадах. Фізична охорона об'єктів покладається на органів і підрозділів поліції охорони і забезпечується персоналом поліції охорони згідно з визначеними і затвердженими на підставі укладених договорів заходами охорони, штатною чисельністю, складом нарядів поліції охорони та строками несення ними служби». [138]

Згідно із зазначеною Інструкцією (п. 18) «наряди поліції охорони під час несення служби використовують та застосовують: вогнепальну зброю; спеціальні засоби; фізичний вплив (силу); технічні засоби охорони; транспортні засоби (спеціалізовані та оперативні транспортні засоби, транспортні засоби, надані замовником); засоби (комплекси) телекомунікації та інформаційно-телекомунікаційні системи, прилади контролю; інженерні споруди і загородження; службових собак». [138]

Тож, наведене дає підстави зробити висновок про те, що законодавцем передбачено обов'язковість/наявність (у випадках, встановлених законом) застосування та використання вогнепальної зброї під час виконання заходів з фізичної охорони об'єктів тільки поліцією охорони. І це становище поліції охорони у державі має монопольний характер, хоч загалом надання послуг

охорони не є монополізованим (адже такі послуги можуть надавати й інші суб'єкти, які мають відповідну ліцензію).

Цікаво відмітити в даному контексті, що Кабінетом Міністрів України затверджено «категорії об'єктів державної форми власності та сфер державного регулювання, які підлягають охороні органами поліції охорони на договірних засадах; зокрема, встановлено, що такі об'єкти охороняються органами поліції охорони на договірних засадах; охорона бюджетних установ (організацій) здійснюється органами поліції охорони на договірних засадах у межах асигнувань, передбачених у державному бюджеті на утримання таких установ (організацій)». [121]

Таким чином, надавачем послуг з охорони майна в межах відповідного цивільно-правового договору можуть бути охоронні фірми та Поліція охорони, які діють за умови наявності ліцензії.

Закон України «Про охоронну діяльність» надає визначення таких понять: «суб'єкт охоронної діяльності - це суб'єкт господарювання будь-якої форми власності, створений та зареєстрований на території України, що здійснює охоронну діяльність на підставі отриманої у встановленому порядку ліцензії; персонал охорони - працівники, які безпосередньо виконують функції з охорони майна або фізичних осіб відповідно до свого кваліфікаційного рівня; фахівець з організації заходів охорони - керівник суб'єкта охоронної діяльності або його заступник, начальник філії, іншого відокремленого структурного підрозділу або його заступник, до посадових обов'язків якого належать організація та проведення заходів охорони, контроль за виконанням персоналом охорони покладених на нього обов'язків» [140].

Тож, суб'єктів господарювання, що здійснюють охоронну діяльність, можемо класифікувати: залежно від форми власності - на державні та приватні; за організаційно-правовою формою - на фізичних осіб-підприємців, товариства з обмеженою відповідальністю, приватні акціонерні товариства тощо. Приватні суб'єкти можуть бути комерційними, основною метою яких є

отримання прибутку, тобто суб'єкт охоронної діяльності надає послуги виключно на договірній основі, з чітко визначеними межами, термінами виникнення і припинення правовідносин.

З метою якісного забезпечення взятих на себе обов'язків у договорі про межах надання послуг з охорони майна, надавач таких послуг повинен мати персонал, який буде відповідати встановленим вимогам, якісно та сумлінно виконувати свої функції. До таких функцій законодавець відносить: «використання пунктів централізованого спостереження, технічних засобів охорони, транспорту реагування, службових собак; контроль за станом майнової безпеки об'єкта охорони; реагування в межах наданих законом повноважень на протиправні дії, пов'язані з посяганням на об'єкт охорони» [140].

Враховуючи, що від кадрового забезпечення напряду залежить ефективність роботи суб'єктів охоронної діяльності, законодавець встановлює певні вимоги до громадян, які бажають бути залученими до охоронної діяльності. Законом встановлено, що «персоналом охорони можуть бути дієздатні громадяни України, які досягли 18-річного віку, пройшли відповідне навчання або професійну підготовку, уклали трудовий договір із суб'єктом господарювання та подали документи, що вони: не перебувають на обліку в органах охорони здоров'я з приводу психічної хвороби, алкоголізму чи наркоманії; не мають непогашеної чи незнятої судимості за скоєння умисних кримінальних правопорушень; не мають обмежень, встановлених судом щодо виконання покладених на них функціональних обов'язків; не мають обмежень за станом здоров'я для виконання функціональних обов'язків; зареєстровані за місцем проживання в установленому законодавством порядку» [140].

Спеціаліст з організації охоронних заходів та працівники, залучені до роботи на пункті централізованого спостереження, повинні відповідати вимогам, які зазначені вище, мати рівень освіти, визначений ліцензійними умовами, затвердженими Кабінетом Міністрів України, а також підвищувати

кваліфікацію у встановлені центральним органом виконавчої влади терміни та порядку, що відповідають державній політиці у сфері освіти і науки.

Персонал охорони може виконувати функції з охорони майна за умови обов'язкової наявності на його одязі ознак належності до відповідного суб'єкта охоронної діяльності (згідно з його статутними документами). А під час виконання функціональних обов'язків персонал охорони повинен мати при собі посвідчення з підписом керівника суб'єкта охоронної діяльності, в якому зазначаються прізвище, ім'я, по батькові особи, яка належить до персоналу охорони, дата видачі і термін дії посвідчення та міститься фотокартка особи, якій видано посвідчення.

Суб'єкт охоронної діяльності зобов'язаний забезпечувати дотримання законодавчих вимог в організації та функціонуванні охорони, підборі персоналу, у встановленні правил носіння уніформи та розпізнавальних знаків, а також в оснащенні засобами захисту й оборони.

Законодавець чітко закріплює перелік прав та обов'язків персоналу охорони. Так, відповідно до ст. 12 Закону України «Про охоронну діяльність», персонал охорони під час виконання функціональних обов'язків має право «вимагати від осіб припинення протиправних дій, дотримання законності та правопорядку; вимагати від службових осіб об'єктів охорони та інших осіб дотримання пропускнуго та внутрішньооб'єктового режимів; не допускати проникнення осіб та затримувати тих, які намагаються проникнути (проникли) на об'єкт охорони або залишити його, порушуючи встановлені правила, з обов'язковим негайним повідомленням про це територіального органу Національної поліції; протидіяти правопорушникам і негайно повідомляти органи Національної поліції про вчинення цими особами кримінального або адміністративного правопорушення; застосовувати заходи фізичного впливу, спеціальні засоби та використовувати службових собак відповідно до Закону; під час здійснення пропускнуго режиму на об'єктах охорони проводити огляд речей фізичних осіб (за їх добровільною згодою), транспортних засобів, вилучення речей і

документів, що є знаряддями або предметами правопорушення, перевірку документів, що засвідчують особу, дають право на вхід (вихід) осіб, внесення (винесення), ввезення (вивезення) майна, в'їзд (виїзд) транспортних засобів, зокрема щодо їх відповідності складу матеріальних цінностей, що переміщуються на об'єкти охорони (з об'єктів охорони); проводити відкриту відео- та фотозйомку подій як допоміжний засіб запобігання протиправним діям з обов'язковим оприлюдненням на об'єкті, що охороняється, інформації про здійснення таких заходів» [140].

Також важливо відзначити, що суб'єкт охоронної діяльності зобов'язаний забезпечити належне зберігання відео- та фотоматеріалів, отриманих під час охоронних заходів, протягом одного року з можливістю використання їх виключно для службових цілей. Після завершення терміну зберігання, ці матеріали підлягають знищенню комісією, яка складається з трьох представників суб'єкта охоронної діяльності, із складанням акту про знищення відео- та фотоматеріалів.

Обов'язки персоналу охорони закріплені в ст. 13 відповідного Закону, відповідно до якої персонал охорони під час виконання функціональних обов'язків зобов'язаний «забезпечувати цілісність об'єктів охорони та недоторканність майна, що на них зберігається; припиняти шляхом здійснення заходів реагування правопорушення проти власності, порушення режиму роботи об'єктів охорони; негайно в будь-який спосіб повідомляти відповідні правоохоронні органи про вчинення протиправних дій щодо власності, фізичних осіб та інших незаконних дій, що мають ознаки кримінального правопорушення, у місцях здійснення заходів охорони; зберігати таємницю, що охороняється законом, а також конфіденційну інформацію про господарську діяльність суб'єктів господарювання, оголошену такою в установленому порядку, відомості про особисте і сімейне життя фізичних осіб, що стали відомі у зв'язку з виконанням службових обов'язків, крім випадків, передбачених законодавством; не вчиняти дій, що порушують громадський порядок» [140].

Персонал охорони проходить навчання, підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації в навчальних закладах різних форм власності. Представники центрального органу виконавчої влади, що відповідає за охоронну діяльність, можуть бути залучені до кваліфікаційних комісій професійно-технічних навчальних закладів, які готують фахівців у сфері охорони. Підготовка охоронного персоналу 1-3 розряду також може здійснюватися безпосередньо суб'єктами охоронної діяльності. Навчальні програми, вимоги до рівня підготовки, терміни підготовки та перепідготовки, а також підвищення кваліфікації визначаються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері освіти та науки за погодженням з центральним органом у сфері охоронної діяльності.[63]

За невиконання або неналежне виконання своїх обов'язків персонал охорони несе дисциплінарну, цивільно-правову, адміністративну або кримінальну відповідальність, встановлену законом.

Зі сторони замовника послуги про охорону майна суб'єктом може виступати будь-яка фізична або юридична особа, яка звернулася за наданням охоронних послуг. Проаналізуємо певні особливості, які тут мають місце. У частині 3 ст. 8 Закону України «Про охоронну діяльність» встановлено «обов'язок замовника послуг з охорони майна надати суб'єкту охоронної діяльності оригінали документів або завірені належним чином їхні копії, що підтверджують його право володіння чи користування майном, яке підлягає охороні за договором, а також правомірність перебування цього майна, транспортного засобу чи особи у визначеному місці охорони» [140]. Тут важливо зазначити, що для охоронної компанії було б зручніше ознайомитися з оригіналами документів, однак вимагати саме їх компанія не має права (адже є вказівка на можливість надання копій). І навіть копії можуть вимагатися лише «для ознайомлення», що не передбачає залишення їх у виконавця послуг.

Як відомо, з положень законодавства України про охоронну діяльність, суб'єкт охоронної діяльності не має права укласти договір

охорони із замовником, який не має документів, що підтверджують їх повноваження на володіння (користування) об'єктом охорони на законних підставах. Порухення даної норми може мати наслідком позбавлення відповідної ліцензії.

Разом з тим, цікавим є приклад правовий висновок по одному з договорів охорони, де постало питання про законність батька дитини – голова батьківського комітету виступити замовником послуг з охорони дошкільного навчального закладу. Враховуючи, що напряду замовником послуг з охорони батьки виступати не можуть, робиться висновок про можливість батьків приймати участь у фінансуванні охорони дошкільного навчального закладу, у порядку, визначеному законодавством. Зокрема, батьки можуть за власною ініціативою або через створені батьківські комітети звертатися до відповідного відділу (управління) освіти з проханням організувати охорону дошкільного навчального закладу. Рішення про необхідність забезпечення охорони прийматиметься місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування згідно з вимогами відповідних нормативних актів, бюджетного законодавства та законодавства про державні закупівлі. Батьки дітей можуть також брати участь у фінансуванні охорони дошкільного навчального закладу, роблячи добровільні внески на рахунок відповідного відділу (управління) освіти. [24]

Отже, основним замовником охоронних послуг є саме власник майна. Користувачі чи орендарі майна, а також дружина, чоловік або діти власника також можуть укласти договір на охорону, але це здійснюється за згодою власника, яка додається до договору в письмовій формі. Така вимога передбачена у ч.6 п.7 Ліцензійних умов, де зазначено, що суб'єкт охоронної діяльності має право надавати охоронні послуги в інтересах третіх осіб лише за їхньою письмовою згодою.

Це правило запроваджене для захисту права власності, яке гарантується та охороняється державою. Наприклад, у випадку розлучення дружина не зможе замовити охорону квартири без згоди чоловіка, якщо він є її

власником. Інша ситуація може стосуватися спроби рейдерського захоплення, коли охорона без законного підтвердження прав на майно може блокувати доступ законних власників до об'єкта. Тому укласти договір охорони краще саме з власником майна.

Проаналізуємо судову практику. Постановою Крюківського районного суду м.Кременчука Полтавської області від 27.01.2009 року у справі №1-1/2009 р. визначені наступні обставини.

За невстановлених слідством обставин у 2006 році було прийнято рішення про забезпечення контролю над діяльністю рентабельного українського підприємства ВАТ «Кременчуцький сталеливарний завод».

З метою незаконного забезпечення повного контролю (отримання у свою власність) над зазначеним підприємством, невстановлені досудовим слідством особи створили злочинну організацію, залучивши до її діяльності ряд осіб, які організували скуповування акції зазначеного товариства на території України в міноритарних власників акцій та перепродаж їх заздалегідь визначеним трьом фізичним особам. У подальшому членами злочинної організації була організована фальсифікація доручень з правом передоручення від імені міноритарних власників акцій цим трьом зазначеним фізичним особам на право участі в загальних зборах акціонерів даного підприємства.

На підставі сфальсифікованих зборів акціонерів та оформленого відповідним чином протоколу членами злочинного угруповання було організовано прийняття рішення Жовтневим районним судом м. Дніпропетровська про усунення перешкод у здійсненні новообраними членами Правління своїх прав і обов'язків.

Саме для цього невстановлені слідством особи розгорнули діяльність по створенню організованої злочинної групи для безпосереднього силового захоплення території ВАТ «КСЗ» під виглядом виконання зазначеного рішення суду.

Для цієї участі було залучено начальника охорони диско-клубу «Арена», позаштатному інспекторові відділу проблемних активів Київського відділення АКБ «Приват», а також ще близько 300 молодих осіб чоловічої статі. Вказані особи прибули до території ВАТ «Кременчуцький сталеливарний завод», розташованої в м. Кременчуці по вул. Івана Приходька, 141.

За командою приблизно 25 чоловік у камуфльованій формі з собаками бійцівських порід через «Деївську прохідну» проникли на територію ВАТ «КСЗ», де, застосовуючи зазначених собак, подавили волю до протидії та опору приблизно 60 охоронців ВАТ «Кременчуцький сталеливарний завод», яких було виведено за територію підприємства.

Інша група захоплювачів з метою проникнення до адміністративного корпусу ВАТ «КСЗ» наявними кувалдами, молотками та монтировками розбили скло на вікнах, зламали замки дверей до приміщень та кабінетів на усіх його поверхах, після чого застосовуючи балончики із сльозогінним газом, пристрої для відстрілу гумових куль, бити та палиці, а також фізичне насильство, подавили опір працівників охорони ВАТ «КСЗ», яких стали виводити за територію заводу.

Ще одна група проникла на територію ВАТ «КСЗ» через вже захоплену центральну КПП, де, розташувавшись між вказаним КПП та адміністративним корпусом, допомагала першій групі виводити керівників, працівників та охоронців ВАТ «КСЗ» за межі території, контролювала вхід та вихід з території зазначеного товариства.

Коли всіх керівників, працівників та охоронців підприємства було виведено за його територію, а приміщення адміністративного корпусу, КПП, в'їзні та виїзні ворота для доступу законних робітників та співробітників охорони заблоковано, на територію ВАТ «КСЗ» прибули працівники охоронних фірм «Явір-2000» та «Безпека, Охорона, Гарантія» у кількості приблизно 110 осіб, з керівниками яких незаконно уклав угоду щодо охорони

території підприємства незаконно обраний Головою правління ВАТ «КСЗ» Василенко М.

Співробітники зазначених охоронних фірм з 25.08.2006 року по 05.09.2006 року незаконно утримували територію ВАТ «КСЗ», пропускаючи на неї лише рядових працівників заводу і не допускаючи на свої робочі місця керівників, протидіючи в такий спосіб законній господарській діяльності ВАТ «КСЗ».[111]

Враховуючи зазначене, юридичні фірми слушно рекомендують саме власникам майна укласти договір про надання послуг з його охорони та при передавати це майно в оренду або в користування вже без права укладення іншого договору на охорону [34].

Підводячи підсумок, можна зазначити, що перелік суб'єктів охоронної діяльності досить широкий та може бути класифікований відповідно по певних критеріїв. Однак у межах дослідження договору про надання послуг з охорони майна, вважаємо доцільним у наступному підрозділі більш детально зупинитися на аналізі прав та обов'язків сторін даного договору.

2.4. Права та обов'язки сторін

Зобов'язання, визначені в договорі про надання послуг з охорони майна, мають важливе значення для забезпечення безпеки та захисту майнових інтересів сторін. Відповідно до такого договору, сторони зазначають свої «права та обов'язки», встановлюють порядок дій у випадках ризику та надзвичайних ситуаціях. Аналіз зобов'язань у контексті цього виду договору відображає важливі аспекти щодо професійної відповідальності, обов'язковості дотримання стандартів безпеки та взаємодії між сторонами в разі виникнення непередбачених обставин.

Зміст зобов'язання, як і будь-якого цивільного правовідношення, включає суб'єктивне право і відповідний йому обов'язок. Суб'єктивне право, яке належить управомоченій стороні в зобов'язанні (кредитору), називається

правом вимоги, а відповідний обов'язок зобов'язаної сторони (боржника) - боргом. Отже, зміст зобов'язання становлять права та обов'язки його сторін.

Термін "зобов'язання" використовується в юридичній літературі та законодавстві як для позначення зобов'язального правовідношення в цілому, так і для окремого обов'язку боржника [194]. Сутність зобов'язання полягає насамперед у праві вимоги кредитора, і тільки потім - у відповідному обов'язку боржника. Тобто вирішальне значення для юридичного змісту зобов'язання має можливість уповноваженого суб'єкта вимагати певної поведінки від зобов'язаної особи. В інших галузях права, у подібних до зобов'язання явищах, навпаки, акцент робиться на обов'язок однієї зі сторін у правовідносинах, тому там більше підходить термін "обов'язок", а не "зобов'язання". Різноманітність та широка сфера застосування зобов'язань зумовлює необхідність їх класифікації, однією з яких є поділ на договірні і недоговірні. Договірне зобов'язання виникає на підставі договору, що відображає спільну волю його сторін на досягнення правового результату майнового або немайнового характеру (наприклад, зобов'язання за договором про надання послуг тощо).

Договір про надання послуг з охорони майна є одним з цивільно-правових договорів, що має традиційну структуру. Один із розділів такого договору призначений для чіткого визначення «прав та обов'язків» сторін з метою максимально повного й прозорого опису зобов'язань, які вони приймають на себе, а також прав кожної сторони. Тут важливо зробити застереження, що традиційно в договорі перераховуються «обов'язки» сторін, хоча по суті мова йде про «зобов'язання». Тож можна сказати, що в даному випадку зазначені терміни використовуються як синоніми.

Згідно з законодавством, охоронець майна повинен здійснювати реальні заходи з метою забезпечення недоторканості та цілісності майна, яке йому доручено охороняти. Замовник, у свою чергу, зобов'язаний дотримуватися встановлених правил майнової безпеки і щомісячно оплачувати охоронцю відповідну плату.

При укладанні договору охорони майна, «права та обов'язки» кожної сторони розкриваються максимально деталізовано. **Охоронець**, який також може виступати як виконавець у цьому контексті, може мати різні **обов'язки**, що залежать від типу об'єкту, який охороняється, та ідентифікації замовника (фізичної чи юридичної особи). Ці обов'язки, визначені в договорі, можуть включати:

- проведення інструктажу для відповідальних осіб замовника щодо використання тривожної сигналізації;

- приймання об'єкту під централізовану охорону та здійснення його нагляду за допомогою технічних засобів;

- повідомлення відповідальних осіб замовника в разі спрацювання сигналізації на об'єкті або порушення умов цілісності об'єкта;

- здійснення експлуатаційного обслуговування, програмування та заміни кодів доступу сигналізації за запитом замовника;

- відповідальність за якість та дотримання строків робіт, пов'язаних з установленням та технічним обслуговуванням засобів охоронної сигналізації;

- забезпечення наявності груп швидкого реагування на об'єкт 24 години на добу щодня;

- інші визначені угодою обов'язки.

Звісно, цей перелік відображає лише частину можливих обов'язків охоронця, які встановлюються в договорі з урахуванням конкретних умов і потреб сторін.

Також охоронець за договором може мати наступні зобов'язаний:

- забезпечувати надання послуг, пропускний та внутрішньооб'єктовий режим, не допускати проникнення сторонніх осіб, розкрадання та псування майна, споруд та обладнання, які розміщуються на внутрішній контрольованій території в межах об'єкта;

- у взаємодії з персоналом замовника забезпечувати контроль ввозу/вивозу матеріальних цінностей з/на територію об'єкта;

забезпечувати організацію взаємодії з правоохоронними органами за місцем дислокації об'єкта на випадок загрози або скоєння незаконного втручання в його діяльність;

у разі порушення цілісності об'єкта, його обладнання і споруд, здійснення інших дій незаконного втручання, забезпечувати недоторканість місця події до прибуття представників замовника і правоохоронних органів та збереження майна на об'єкті;

забезпечувати екіпіровку персоналу чергової зміни поста охорони спеціальними засобами індивідуального захисту, засобами зв'язку і сезонним форменим одягом;

приймати на збереження ключі від приміщень при здачі об'єкта під охорону та видавати їх при знятті з охорони з відміткою у відповідному журналі;

забезпечувати працівників постів охорони об'єкта службовою документацією, постовими журналами згідно з переліком, погодженим із замовником;

нести майнову відповідальність за втрату чи пошкодження майна та/або об'єкта, що виникла внаслідок ненадання/неналежного надання виконавцем послуг за договором.

Отже, обов'язки охоронних компаній включають забезпечення належного рівня охорони, дотримання законності під час виконання охоронних заходів, захист прав і свобод громадян, а також належне реагування на надзвичайні ситуації. Крім того, охоронці повинні забезпечити професійну підготовку свого персоналу, що включає навчання правовим основам охоронної діяльності, правилам використання спеціальних засобів і надання першої медичної допомоги.

Обов'язки замовника визначаються індивідуально у кожному окремому договорі в залежності від характеристик об'єкту охорони та юридичного статусу замовника (це є фізична або ж юридична особа). Обов'язки замовника можуть включати:

забезпечення об'єкту технічними та інженерними засобами безпеки та охорони та створення відповідних умов для збереження майна;

дотримання правил користування тривожною сигналізацією;

регулярну перевірку цілісності металевих решіток, вікон, дверей тощо, що мають запобігати несанкціонованому доступу на об'єкт без їх пошкодження;

зберігання грошових коштів, цінних паперів, ювелірних виробів та інших цінностей у сейфі;

дотримання конфіденційності щодо пультавого номера та системи блокування об'єкта за допомогою охоронної сигналізації;

допуск представників виконавця для обслуговування технічних засобів (за умови пред'явлення посвідчення);

своєчасна оплата за надані послуги охорони;

сповіщення виконавця про будь-які обставини, які можуть негативно вплинути на охоронні заходи або порушити конфіденційність договірних відносин та ін.

Також до обов'язків замовника по договору надання послуг з охорони майна може бути віднесено:

забезпечення справного стану дверей, замків, вікон об'єкта;

перед здачею об'єкта під охорону перевірка його протипожежного стану, за необхідності пломбування дверей службових приміщень об'єкта;

при виявленні порушень цілісності будівель/приміщень (дверей, вікон, замків, стін), що знаходяться на внутрішній території об'єкта, негайне повідомлення виконавця;

повідомлення виконавця у встановлений договором строк (зазвичай - до двох діб) до початку робіт про проведення ремонту будівель/приміщень або переобладнання об'єкта, про зміну режиму і профілю робіт, появу нових або заміну існуючих матеріальних цінностей, що зберігаються в межах контрольованої території об'єкта;

здійснення у встановлені умовами договору строки і за узгодженою сторонами ціною оплати виконавцю за фактично надані послуги.

Загалом замовники за договором надання послуг з охорони майна зобов'язані своєчасно сплачувати за надані охоронні послуги, дотримуватися умов договору та забезпечити охоронним компаніям доступ до об'єктів, що охороняються. Вони також повинні інформувати охоронні компанії про всі зміни, які можуть вплинути на охорону об'єкта (наприклад, про проведення ремонтних робіт, зміну власника тощо).

Всі обов'язки замовника та виконавця можна поділити за часом їх виконання на ті, які здійснюються перед здаванням (прийняттям) об'єкта під охорону та ті, які мають місце вже під час знаходження об'єкта під охороною.

Не менш важливими є й права сторін у договорах про надання послуг з охорони майна, хоч вони часто й ставляться в самому договорі на друге місце після «обов'язків». Отже, серед прав охоронця можна виділити такі:

отримання своєчасної оплати за надані послуги охорони (порушення цього права може мати серйозні наслідки, такі як припинення надання послуг);

використання належних технічних засобів для фіксації та документування подій, що можуть мати юридичні наслідки, з метою встановлення умов та обсягів відповідальності сторін за договором;

участь у комісіях з обстеження об'єктів разом з уповноваженими представниками замовника, щоб визначити розмір майнових збитків, спричинених через недоліки у виконанні обов'язків згідно з договором;

вимога від замовника створення безпечних умов праці для охоронників, які виконують обов'язки виконавця за договором, що пов'язані з охороною об'єкту та інші відповідні обов'язки.

Аналізуючи загалом перелік взятих на себе обов'язків суб'єктом охоронної діяльності в межах Ліцензійних умов провадження охоронної діяльності, необхідно зазначити про їх чималий перелік. Всіх їх можна

поділити на загальні та спеціальні. До загальних вимог можна віднести обов'язок суб'єкта охоронної діяльності забезпечити: наявність у персоналу охорони під час виконання службових обов'язків посвідчень, оформлених згідно з чинним законодавством; виконання завдань із охорони майна за умови обов'язкової наявності на одязі персоналу ознак, що ідентифікують їх належність до конкретного суб'єкта охоронної діяльності, відповідно до статутних документів, які вказують найменування юридичної особи або прізвище, ім'я, по батькові (за наявності) фізичної особи-підприємця; дотримання правил використання заходів фізичного впливу та спеціальних засобів, передбачених законодавством; застосування службових собак згідно з вимогами Закону; створення необхідних умов для доступності осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення до місць провадження діяльності, де здійснюється обслуговування замовників охоронних послуг.

До спеціальних обов'язків відносимо ті, які мають бути виконані за певних обставин. Наприклад, охорона небезпечних і цінних вантажів під час їх перевезення автомобільним транспортом здійснюється із використанням: транспорту реагування; автомобільного транспорту з відповідним класом захисту (зокрема, при охороні грошей, дорогоцінних металів та каміння); системи відстеження рухомих об'єктів із передачею сигналу тривоги на пункт централізованого спостереження. Організація охорони таких вантажів та контроль за виконанням охоронцями їх обов'язків покладається на фахівця з організації заходів охорони. Для здійснення охорони під час перевезення суб'єкт охоронної діяльності формує групу охорони, до складу якої входять щонайменше дві особи, та призначає старшого групи, про що суб'єкт охоронної діяльності видає відповідний наказ.

Також до спеціальних можна віднести організацію та здійснення охорони об'єктів і приміщень, в яких культивуються, використовуються, зберігаються та знищуються нарковмісні рослини, включені до таблиці І переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, затвердженого Кабінетом Міністрів України, а також використовуються, зберігаються та

знищується отримана з них готова продукція чи відходи таких рослин. У даному випадку враховуються наступні вимоги: договір на охорону об'єкта укладається за умови, що замовник охоронних послуг надає документи, які підтверджують його право володіння, користування чи оренди (суборенди) об'єкта, оригінали цих документів пред'являються для огляду суб'єкту охоронної діяльності, а їх копії залишаються у справі суб'єкта; суб'єкт охоронної діяльності веде документацію щодо організації охорони для всіх об'єктів, власники яких уклали з ним договір; охорона об'єктів забезпечується цілодобово й організовується вахтовим або звичайним методом; цілодобова охорона об'єктів розпочинається після надання їх власником копії ліцензії, що дозволяє діяльність із наркотичними засобами, психотропними речовинами чи прекурсорами, як це визначено Законом України "Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори" [134]; у разі дострокового припинення договору суб'єкт охоронної діяльності зобов'язаний негайно повідомити територіальний орган Національної поліції за місцем розташування об'єкта. [123]

Окремо до суб'єкта провадження охоронної діяльності висуваються й вимоги щодо придбання та зберігання пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та зазначених патронів. До таких вимог віднесено наступні: 1) суб'єкт охоронної діяльності зобов'язаний отримати дозвіл на відкриття та функціонування об'єкта, що підпадає під дозвільну систему, а також дозвіл на придбання зазначених пристроїв; 2) зберігання пристроїв та патронів до них здійснюється в спеціально обладнаних сховищах, що відповідають вимогам підпункту 11.5 пункту 11 Інструкції [120]; 3) суб'єкт охоронної діяльності зобов'язаний вести облік пристроїв та патронів у встановленому порядку; 4) видача та прийняття пристроїв і патронів, що передаються працівникам охорони на час виконання службових обов'язків, реєструється відповідальною особою в спеціальній книзі обліку; 5) пристрої та патрони, що стали непридатними для

використання, передаються до територіальних органів Національної поліції відповідно до місцезнаходження суб'єкта охоронної діяльності.[123]

Підводячи підсумок проведеного аналізу переліку обов'язків суб'єктів охоронної діяльності в межах Ліцензійних умов провадження охоронної діяльності, можна зазначити наступне: по-перше, охоронна діяльність чітко регулюється нормативно-правовими актами, які визначають вимоги до функціонування суб'єктів охоронної діяльності, їхніх обов'язків, зокрема щодо дотримання порядку отримання дозволів, обліку та зберігання обладнання, а також взаємодії з замовниками; по-друге, суб'єкти охоронної діяльності повинні забезпечувати відповідність своїх дій законодавчим нормам, включаючи правильне використання спеціальних засобів, належне ведення документації, забезпечення доступності для маломобільних груп населення та виконання інших ліцензійних вимог; по-третє, виконання охоронних функцій передбачає не лише забезпечення безпеки об'єктів, але й дотримання принципів законності, захисту прав і свобод фізичних осіб; суб'єкти охоронної діяльності зобов'язані вживати всіх заходів для запобігання порушенням і правильно реагувати на ситуації, що загрожують безпеці; по-четверте, успішне виконання взятих на себе зобов'язань вимагає впровадження системного підходу до організації охоронних заходів, починаючи від внутрішньої документації до використання сучасних технічних засобів. Тож діяльність суб'єктів охоронної галузі регламентується суворими вимогами, які спрямовані на забезпечення високого рівня безпеки, дотримання правових норм і виконання функцій у межах відповідальності.

До прав замовника відносяться наступні:

вимага від надавача послуг належного виконання його працівниками службових обов'язків відповідно до умов договору;

самостійне призначення представників для участі в комісії з обстеження об'єкта;

вимага від надавача послуг збереження конфіденційності щодо інформації про діяльність замовника, яка стала відома його працівникам під час виконання ними обов'язків згідно з договором;

зменшення обсягу надання послуг та загальну ціну (вартість) послуг за договором, а також строк його дії, у разі чого сторони вносять відповідні зміни до договору;

повернення акту здачі-приймання послуг надавачу послуг без здійснення оплати в разі неналежного оформлення документа (відсутність реквізитів, підписів, тощо);

дострокове розірвання договір в односторонньому порядку за умови попереднього письмового повідомлення виконавця тощо.

Тож замовники охоронних послуг мають право вимагати належного виконання охоронних заходів згідно з умовами договору. Вони також можуть контролювати якість надання послуг, вимагати звітності від охоронних компаній та розірвати договір у разі систематичних порушень умов надання послуг.

Важливо відзначити, що під час організації та здійснення охоронної діяльності для суб'єктів провадження такої діяльності мають місце певні заборони (ст. 10 Закону України «Про охоронну діяльність»), зокрема забороняється:

придбавати та використовувати майно, визначене законодавством виключно для військових формувань і правоохоронних органів;

використання символіки, форменого одягу або інших ознак приналежності до МВС, СБУ, Управління державної охорони, Збройних Сил України, інших військових формувань чи державних органів, а також включення таких елементів у назву охоронного суб'єкта, оформлення транспорту, одягу чи документації;

створювати перешкоди діяльності представників правоохоронних органів, державних структур, органів місцевого самоврядування або громадян при виконанні ними своїх законних повноважень;

розголошення інформації про організацію заходів охорони, даних з обмеженим доступом чи персональних відомостей про охоронюваних осіб, за винятком випадків, передбачених законодавством;

приховувати факти про кримінальні правопорушення, які вчиняються або готуються, навіть якщо це суперечить інтересам замовника;

надавати охоронні послуги фізичним особам, які здійснюють чи планують кримінальні або адміністративні правопорушення;

здійснювати дії, що порушують права, свободи чи власність громадян, а також загрожують їхньому життю, здоров'ю, честі, гідності чи репутації;

використання засобів радіозв'язку без відповідного дозволу;

виконувати оперативно-розшукові дії, які належать до компетенції правоохоронних органів відповідно до спеціального законодавства [137];

залучати до охоронних заходів осіб, які не відповідають встановленим кваліфікаційним вимогам або не подали необхідні документи;

участь у виконанні судових рішень у межах виконавчого провадження;

вдаватися до силового протистояння між охоронним персоналом різних компаній;

охороняти об'єкти, віднесені до переліку особливо важливих об'єктів державної власності, охорона яких здійснюється виключно державними підприємствами та організаціями, відповідно до порядку, затвердженого Кабінетом Міністрів України;

використовувати спеціальні засоби, які не включені до переліку, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України [126], що регулює їх придбання, зберігання та використання суб'єктами охоронної діяльності;

застосування фізичного впливу або спеціальних засобів прот жінок із явними ознаками вагітності; осіб похилого віку або з вираженими ознаками інвалідності; малолітніх осіб; осіб зі спеціальним статусом недоторканності, за винятком випадків, коли вони здійснюють напад, що загрожує життю та здоров'ю людей або охоронців, чи вчиняють збройний напад або чинять збройний опір;

використовувати спеціальні засоби в місцях великого скупчення людей, якщо це може завдати шкоди стороннім особам, за винятком ситуацій, пов'язаних із самообороною;

використання службових собак у громадських і загальнодоступних місцях дозволяється тільки за наявності провідника. [123]

Отже, принципами охоронної діяльності є законність, захист, активність, безперервність, конкретність, економічну доцільність та професіоналізм.

Важливість чіткого визначення (прописування) прав і обов'язків сторін є дуже важливою умовою договору, від якого може залежити відповідальність кожної із сторін, в тому числі значні матеріальні витрати.

З цього приводу варто привести приклад судового спору між адвокатським об'єднанням (як замовником охорони власного майна) та охоронною фірмою (як виконавцем договору охоронних послуг), який виник за результатами крадіжки майна, що перебувало під охороною.

Так, в Господарський суд Одеської області по справі №916/276/21 (від 02.11.2021р.) розглянув позов адвокатського об'єднання «Адекват Лойерс» до ТОВ «Служба безпеки «Карабінер-Сервіс» про стягнення 150000 грн., з яких: 30000 грн. збитків та 120000 грн. моральної шкоди.

В обґрунтування позовних вимог АО «Адекват Лойерс» посилається на недобросовісність відповідача, неналежне виконання ним своїх обов'язків за договором №СКС-113/20 на охорону об'єкта за допомогою пульта централізованого спостереження від 14.08.2020.

Мало місце декілька фактів проникнення в охоронюваний офіс позивача під час дії договору охорони. У зв'язку з неналежним виконанням відповідачем своїх зобов'язань за укладеним договором, позивачем нараховано відповідачу майнову шкоду у відповідності п.7.1.1 договору в розмірі 30000 грн. за один випадок здійснення крадіжки.

Відповідач, у свою чергу, звернув увагу, що укладений договір на дистанційний вид охорони, який починає свій перебіг з моменту отримання сигналу «Тривога» з об'єкту, коли на об'єкті вже порушена цілісність з

метою реагування та запобігання повного розкрадання цінностей на об'єкті замовника.

Виконавцем забезпечено належне виконання усіх зобов'язань за договірними відносинам, а саме: прийнято та оброблено сигнал «Тривога» на пульті централізованого спостереження виконавця; негайно направлено групу швидкого реагування за адресою розташування об'єкту охорони, яка прибула до об'єкту протягом майже 3-х хвилин; негайно сповіщено представника замовника про встановлений факт проникнення до об'єкту, що охороняється; негайно сповіщено поліцію про факт протиправного проникнення до об'єкту

Розглянувши матеріали справи, заслухавши представників сторін, господарський суд встановив, що 14.08.2020 між ТОВ «Служба безпеки «Карабінер-Сервіс» (виконавець) та АО «Адекват Лойерс» (замовник) укладено договір №СКС-113/20 на охорону об'єкта за допомогою пульту централізованого спостереження, за яким замовник доручає, а виконавець здійснює охорону майна замовника на об'єктах.

Відповідно до п.п. 2.2, 2.3 договору періодом охорони вважається час з моменту прийому майна, що знаходиться на об'єкті під охорону виконавця до його зняття з охорони замовником.

У відповідності до п.п. 5.1 - 5.5 договору виконавець зобов'язаний: 5.1.1) здійснювати охорону майна замовника за допомогою пульту централізованого спостереження, що знаходиться на об'єкті, у відповідності до умов цього договору; 5.1.2) у разі надходження на пульт централізованого спостереження сигналу про спрацювання сигналізації на об'єкті, що знаходиться під охороною - негайно направляти на такий об'єкт групу швидкого реагування для вжиття заходів, спрямованих на встановлення причин спрацювання сигналізації, а при можливості - затримання осіб, які протиправно порушили встановлений режим охорони для наступної передачі цих осіб правоохоронним органам; - у разі виявлення ознак правопорушень на об'єкті сповістити про це замовника та або правоохоронні органи, діяти в

межах повноважень, які передбачені ліцензійними умовами провадження охоронної діяльності.

У п.п. 7.1, 7.2 договору закріплено відповідальність виконавця: 7.1.1) виконавець несе майнову відповідальність за збитки, що завдані майну замовника третіми особами внаслідок невиконання виконавцем своїх договірних зобов'язань належним чином, розмір матеріальної відповідальності становить не більше 30000 грн. по кожному факту протиправного заподіяння замовнику матеріального збитку; 7.1.2) відшкодування замовнику заподіяних майнових збитків здійснюється у встановленому законодавством України порядку. До збитків, що підлягають відшкодуванню, включається вартість викраденого майна.

Розглядаючи позовні вимоги про стягнення майнових збитків у порядку п.7.1.1 договору на охорону об'єкта господарський суд вважає, що АО «Адекват Лойерс» не доведено суду належними, достатніми та допустимими доказами факту порушення та/або невиконання ТОВ «Служба безпеки «Карабінер-Сервіс» у спірних правовідносинах умов укладеного договору №СКС-113/20 на охорону об'єкта за допомогою пульта централізованого спостереження від 14.08.2020.

Господарський суд виходить з того, що сторонами самостійно визначено умови договору охорони, позивачем обрано контрагента за договором охорони на власний розсуд і в даному випадку відповідачем за первісним позовом не порушено своїх зобов'язань за договором, зокрема, в частині негайного направлення на охоронюваний об'єкт групи швидкого реагування та подальшого сповіщення про виявлення ознак правопорушень на об'єкті правоохоронних органів.

Суд вважає, що задоволення чи незадоволення позивачем якістю дій відповідача в частині забезпечення охорони об'єкту при відсутності прямих доказів протиправної поведінки відповідача за первісним позовом - не створюють підстав для застосування до відповідача такої міри відповідальності як стягнення матеріальних збитків, адже і у п.7.1.1 договору

сторони поклали міру відповідальності в залежність від факту невиконання охоронною компанією своїх договірних зобов'язань належним чином, доказів чого до суду не надано та в матеріалах справи відсутні. Прямих обов'язків для відповідача за первісним позовом діяти саме так, як очікував від нього позивач, договір не містить.

Приймаючи до уваги вищевикладене, господарський суд відмовив у задоволенні позовних вимог АО «Адекват Лойерс» про стягнення матеріальної шкоди в порядку п.7.1.1 укладеного між сторонами договору №СКС-113/20 на охорону об'єкта. [153]

Підводячи підсумок, зазначимо, що закріплення прав та обов'язків сторін у договорі про надання послуг з охорони майна (як і будь-якому іншому цивільно-правовому договору) є обов'язковою частиною складання договору, вони мають бути погоджені сторонами максимально детально, особливо якщо мова йде про якісь «додаткові», «специфічні» обов'язки зважаючи на об'єкт охорони тощо. [57]

Аналізуючи зобов'язання сторін, важливим є виявлення потенційних проблем та недоліків у діючій системі, а також розробка конструктивних рекомендацій для їх подальшого вирішення. Зокрема, важливо зазначити, що зобов'язання сторін в договорі про надання послуг з охорони майна охоплює правові, організаційні та фінансові аспекти взаємодії між замовником послуги та її виконавцем (надавачем) у процесі забезпечення охорони майнових об'єктів.

Договір про надання послуг з охорони майна є важливим інструментом забезпечення безпеки власності та регулювання правовідносин між замовником і суб'єктом охоронної діяльності. Визначення прав та обов'язків сторін у такому договорі сприяє створенню прозорих і передбачуваних умов співпраці, забезпечує ефективний захист майна та захист прав учасників договору.

Сторони договору мають дотримуватися вимог чинного законодавства України, зокрема щодо чіткої регламентації умов договору, забезпечення

належної підготовки охоронного персоналу та використання спеціальних засобів у межах дозволеного. Замовник зобов'язаний надавати необхідну інформацію для організації охорони, тоді як виконавець несе відповідальність за якісне виконання охоронних заходів та дотримання конфіденційності.

Дотримання балансу прав і обов'язків сторін є ключовим для ефективності договору, мінімізації конфліктів та забезпечення законності охоронної діяльності.

РОЗДІЛ 3. УКЛАДЕННЯ, ЗМІНА, ПРИПИНЕННЯ ДОГОВОРУ ПРО НАДАННЯ ПОСЛУГ З ОХОРОНИ МАЙНА ТА ПРАВОВІ НАСЛІДКИ ПОРУШЕННЯ ЙОГО УМОВ

3.1. Укладення договору

Укладення договору про надання послуг з охорони майна є ключовим кроком для забезпечення безпеки та захисту майнових інтересів сторін. Необхідність укладення такого договору обґрунтовується кількома аргументами. По-перше, одна з основних функцій охоронних послуг – це зниження ризиків втрат через крадіжки, вандалізм та інші загрози, що можуть завдати шкоди майну власника. Договір дозволяє заздалегідь визначити умови та обсяг послуг, спрямованих на запобігання таким інцидентам. По-друге, охоронні компанії спеціалізуються на охороні майна і мають висококваліфікований персонал. Укладення договору дозволяє залучити професіоналів із необхідним досвідом та знаннями для ефективного захисту майна. По-третє, договір чітко визначає права та обов'язки як охоронної компанії, так і замовника, створюючи прозорий правовий контекст для співпраці та відповідальності сторін. По-четверте, охоронні послуги можуть вимагати значних ресурсів, і їх ефективне використання стає можливим завдяки договірним угодам. Систематичне планування та узгодження дозволяють оптимізувати витрати та забезпечити належний рівень захисту. По-п'яте, договір про надання послуг забезпечує правову відповідність, враховуючи вимоги законодавства та інших нормативних актів у сфері охорони майна. По-шосте, укладення договору сприяє встановленню стабільних та довгострокових відносин між охоронною компанією та замовником, що зміцнює взаємну довіру та партнерство, важливі для ефективності охоронних заходів.

Тож, укладення договору про надання послуг з охорони майна є виправданим стратегічним кроком для захисту майна, зменшення ризиків та забезпечення ефективного використання ресурсів сторін.

Відповідно до ЦК України цивільно-правовий договір є укладеним, якщо сторони досягли згоди з усіх його істотних умов, де останніми є: «умови про предмет договору, умови, що визначені законом як істотні або є необхідними для договорів даного виду, а також усі ті умови, щодо яких за заявою хоча б однієї із сторін має бути досягнуто згоди» [189].

Договір укладається шляхом пропозиції однієї сторони укласти договір (оферти) і прийняття пропозиції (акцепту) другою стороною (ч. 2 ст. 638 ЦК України).

Договір про надання послуг з охорони майна є консенсуальним, адже вважається укладеним з моменту досягнення домовленості між сторонами в належній формі щодо всіх істотних умов; двостороннім (оскільки породжує права та обов'язки для обох сторін) та відплатним (адже охоронні послуги оплачуються за затвердженими тарифами або за домовленістю сторін.) Такий договір повинен бути укладений у письмовій формі.[140; 189]

Відповідно до діючого законодавства пропозицію укласти договір (оферту) може зробити будь-яка сторона, яка планує укласти договір. Така пропозиція повинна включати всі істотні умови договору та демонструвати намір особи, яка її зробила, взяти на себе зобов'язання в разі прийняття пропозиції. До оферти можуть належати також документи чи інформація, розміщені у відкритому доступі в мережі «Інтернет», які містять істотні умови договору та пропонують укласти його на визначених умовах із будь-якою особою, яка звернеться, незалежно від того, чи містять ці документи електронний підпис [189].

Реклама або інші пропозиції, адресовані невизначеному колу осіб, вважаються запрошенням до подання пропозицій для укладення договору, якщо інше прямо не зазначено в таких пропозиціях. Також пропозицію укласти договір можна відкликати до моменту або в момент її отримання адресатом. Однак, якщо пропозиція вже отримана адресатом, вона не може бути відкликана протягом періоду, відведеного на відповідь, за винятком

випадків, коли інше зазначено в пропозиції або впливає з її змісту чи обставин, за яких вона була зроблена.

Під акцентом у цивільно-правовому договорі законодавець розуміє відповідь особи, якій адресована пропозиція укласти договір, про її прийняття. Така відповідь має бути повною і безумовною. Зокрема, ЦК України передбачає, що «якщо особа отримала пропозицію укласти договір і протягом встановленого строку для відповіді виконує дію, передбачену умовами пропозиції, яка підтверджує її намір укласти договір, така дія вважається прийняттям пропозиції, якщо інше не передбачено у самій пропозиції або законодавством. Особа, яка погодилася з пропозицією, має право відкликати свою згоду, повідомивши про це ініціатора пропозиції до моменту або одночасно з отриманням ним відповіді про прийняття» [189].

У контексті аналізу договору про надання послуг з охорони майна, відповідна пропозиція може бути розміщена суб'єктом підприємницької діяльності (який має відповідну ліцензію щодо можливості надання послуг з охорони) на різного роду інформаційних ресурсах, сайтах тощо.

За умови укладення договору публічної оферти про надання послуг охорони (керуючись ст.ст. 6, 633, 634 ЦК України), де пропонується необмеженому колу осіб приєднатися другій стороні до запропонованого договору в цілому на встановлених умовах, відсутня можливість внести зміни або уточнені замовником (тобто акцептом є повне та безумовне прийняття клієнтом умов Публічної оферти шляхом здійснення клієнтом (фізичною особою) певних конклюдентних дій). Тож бачимо, що такого роду договори (у вигляді саме приєднання) можуть бути укладені між фізичною особою-підприємцем (який має ліцензію на провадження охоронної діяльності) та фізичною особою, яка бажає захистити своє майно.[36]

Акцептуючи договір, клієнт підтверджує, що ознайомився зі змістом документа, усвідомлює його положення та погоджується з усіма умовами, включаючи порядок реєстрації, надання послуг та їх оплати.

При укладенні договору публічної оферти про надання послуг з охорони встановлюється певний порядок надання послуг. Зокрема, для отримання таких послуг клієнт:

реєструється в Системі, заповнює реєстраційну форму, ознайомлюється з політикою конфіденційності компанії та дає згоду на збереження, обробку й використання персональних даних; у своєму особистому кабінеті клієнт вносить персональні дані, фото об'єкта, документи на право користування або власності на об'єкт, а також іншу необхідну інформацію для надання послуг за договором;

встановлює програмне забезпечення (мобільний додаток) на особистий пристрій та проходить авторизацію;

обирає тарифний план і здійснює оплату відповідно до чинних тарифів компанії;

при замовленні послуг охорони групи швидкого реагування користується правами, визначеними Законом України «Про охоронну діяльність» [140], зокрема протидіє порушникам, застосовує заходи фізичного впливу та спеціальні засоби, а також повідомляє органи Національної поліції про адміністративні чи кримінальні правопорушення.

Реєструючись на веб-сайті та замовляючи товари через інтернет, покупець підтверджує свою повну згоду з усіма положеннями та правилами, опублікованими на сайті. Покупець має володіти необхідною дієздатністю та повноваженнями для укладення договору через веб-сайт. Реєстрація на сайті є підтвердженням того, що покупець досяг повноліття та має належний обсяг цивільної дієздатності для користування веб-сайтом.

Про факт погодження покупця з правилами свідчать наступні (обов'язкові) його дії: оформлення замовлення на товар у порядку, передбаченому правилами та прийняття умов під час реєстрації на сайті, що передбачає створення облікового запису.

У даному випадку про виконання робіт компанією свідчать наступні факти:

складання та підписання документів - оформлення та підписання акту приймання-передачі щодо поставки товарів, виконання монтажних, демонтажних та пусконаладжувальних робіт.

фіксація послуг групи швидкого реагування - факт прибуття такої групи за сигналом про допомогу клієнта та надання охоронних послуг документується в електронному звіті, що заповнюється співробітником групи швидкого реагування, який прибув на виклик, та вноситься до Системи;

умови виклику групи швидкого реагування - клієнт підтверджує, що розуміє та погоджується з тим, що будь-який сигнал про допомогу, поданий як самим клієнтом, так і третіми особами, автоматично викликає групу швидкого реагування; це відбувається незалежно від причин сигналу, включаючи необережність, помилку або неправдиву інформацію; кожен такий виїзд підлягає оплаті відповідно до встановлених тарифів;

фіксація процесу надання послуг - для забезпечення якісного надання охоронних послуг клієнт погоджується на проведення аудіо-, фото- та відеофіксації, здійснюваної групою швидкого реагування під час реагування на сигнал про допомогу.

Отже, акцептом за договором про надання послуг з охорони майна шляхом приєднання до публічної оферти будуть дії особи у вигляді оформлення відповідної заявки (та здійснення наступних необхідних для цього заходів) на сайті охоронної фірми, яка пропонує такі послуги. У даному випадку замовник послуги має зареєструвати особистий електронний кабінет, направити свої документи щодо майна, яке планується охороняти тощо. Також акцепт може виражатися у «фізичному» зверненні замовника до компанії або Поліції охорони, яка надає відповідні послуги.

Однак такий вид укладання договору у сфері охоронних послуг є непоширеним. Найчастіше на сайтах охоронних фірм замовнику пропонується заповнити анкету з описом об'єкту охорони, вимог та інших побажань, та в подальшому, з урахуванням індивідуальних умов із

замовником зв'язується менеджер фірми та узгоджує умови і надає проект відповідного договору для узгодження. [97]

Також досить поширеним варіантом укладення договорів є розміщення на сайті охоронної фірми переліку типових договорів охорони різних видів. Клієнт може їх скачати, ознайомитися та вже предметно спілкуватися щодо його укладання з представником виконаця охоронних послуг. [37]

За умови, коли об'єктом охорони є майно юридичної особи комунальної або державної власності, то вступає в дію Закон України «Про публічні закупівлі», який «визначає правові та економічні засади здійснення закупівель товарів, робіт і послуг для забезпечення потреб держави, територіальних громад та об'єднаних територіальних громад. Закупівлі можуть здійснюватися шляхом застосування однієї з таких конкурентних процедур: відкриті торги; торги з обмеженою участю; конкурентний діалог. А також, спрощена закупівля - придбання замовником товарів, робіт і послуг, вартість яких дорівнює або перевищує 50 тисяч гривень та є меншою за вартість, що встановлена у пунктах 1 і 2 частини першої статті 3 цього Закону». [141]

Закупівлі здійснюються через авторизований електронний майданчик Prozorro, який є частиною електронної системи закупівель. Це інформаційно-телекомунікаційна система, затверджена Уповноваженим органом, із комплексною системою захисту інформації, що відповідає вимогам Закону України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» [130]. Вона забезпечує реєстрацію користувачів, автоматичне розміщення, отримання та передачу інформації й документів під час закупівель, а також надає сервіси для автоматичного обміну даними з доступом через мережу «Інтернет».

Варто зазначити, що в аналізованому Законі враховані й особливості здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування, затверджених відповідною постановою

Кабінету Міністрів України [124]. Так, замовники, включно з централізованими закупівельними організаціями, проводять відкриті торги (тендери) для закупівлі: товарів і послуг, якщо їх вартість дорівнює або перевищує 100 тис. гривень; послуг з поточного ремонту — від 200 тис. гривень; робіт — від 1,5 млн. гривень. Якщо вартість товарів і послуг (окрім поточного ремонту) становить менше ніж 100 тис. гривень, послуг з поточного ремонту — менше ніж 200 тис. гривень, а робіт — менше ніж 1,5 млн. гривень, замовники можуть використовувати електронну систему закупівель. У таких випадках допускається використання електронного каталогу для закупівлі товарів без проведення тендеру, тобто шляхом укладення прямого договору. [141; 124]

Участь у проведенні відкритих торгів («тендерів»), можуть приймати як приватні охоронні компанії, так і Поліція охорони. За результатами проведення яких договір укладається з компанією, яка запропонувала найкращі (вигідніші) умови надання таких послуг.

Надавач послуг охорони (охоронна компанія або ФОП), крім обов'язку отримання відповідної ліцензії, повинен правильно здійснювати саму господарську діяльність, і ця діяльність повинна відповідати Ліцензійним умовами провадження охоронної діяльності. Одним з обов'язків тут є надання послуг щодо охорони власності та/або охорони фізичних осіб виключно на підставі письмових договорів охорони.

До моменту укладення такого договору суб'єкту провадження охоронної діяльності необхідно: по-перше, підтвердити право власності/користування об'єктом замовником послуги; по-друге, вести облік договорів охорони (в письмовій або електронній формі); по-третє, не надавати послуги третім особам без їх особистої згоди [79].

Закон України «Про охоронну діяльність» визначає організаційно-правові принципи здійснення господарської діяльності у сфері надання послуг з охорони власності та громадян, у ст. 1 закріплює визначення поняття «охорона майна», що більш широко розкриває зміст послуги

охорони. Так під охороною майна розуміється: «діяльність з організації та практичного здійснення заходів охорони, спрямованих на забезпечення недоторканності, цілісності визначених власником і належних йому будівель, споруд, територій, акваторій, транспортних засобів, валютних цінностей, цінних паперів та іншого рухомого і нерухомого майна, з метою запобігання та/або недопущення чи припинення протиправних дій щодо нього, для збереження його фізичного стану, припинення несанкціонованого власником доступу до нього та забезпечення здійснення власником цього майна всіх належних йому повноважень стосовно нього». [140] Зазначене передбачає необхідність застосування певного комплексу заходів, які дадуть можливість якісно надати послугу з охорони майна.

Дане визначення поняття «охорона майна» дає чітке уявлення про те, що саме законодавець має на увазі під поняттям «майно» у контексті надання охоронних послуг. Зокрема, це: будівлі, споруди, території, акваторії, транспортні засоби, валютні цінності, цінні папери та інше рухоме і нерухоме майно, яким володіє замовник відповідних послуг на законних підставах.

Разом з тим, у науковій літературі точаться дискусії стосовно того, що є майном, а що річчю, наскільки ці поняття різні або ж тотожні. Так, Гузь Є.В. слушно зазначає, що термін «майно» є однією з основних категорій цивільного права, та має двояке трактування: з одного боку, майно розглядається як речі або їх сукупність, включаючи гроші й цінні папери, і визначається як об'єкт права або правовідносин; з іншого боку, майно розуміється як сукупність суб'єктивних прав, а інколи й обов'язків. [29]

О.В. Дзера наголошує, що «правильне розуміння терміна «майно» у різних значеннях практично важливе для визначення конкретних прав та обов'язків сторін у правовідносинах, де майно виступає об'єктом права, потрібно щоразу визначати зміст даного терміна шляхом тлумачення тексту правової норми» [93, с. 314].

ГК України «майно» визначено як «сукупність речей та інших цінностей (включаючи нематеріальні активи), які мають вартісне визначення, виробляються чи використовуються у діяльності суб'єктів господарювання та відображаються в їх балансі або враховуються в інших передбачених законом формах обліку майна цих суб'єктів» [22].

ЦК України визначає майно як особливий об'єкт, яким вважаються окрема річ, сукупність речей, а також майнові права та обов'язки [189]. Отже, поняття «майно» є ширше за своїм змістом, ніж поняття «річ».

Разом з тим, у практиці трапляються випадки використання терміна «майно» як синоніма до «речі». Такий підхід не зовсім відповідає юридичній доктрині, проте узгоджується з нормами української мови, яка не може бути змінена шляхом ухвалення закону чи іншим примусовим методом. Це пояснюється тим, що на відміну від терміна «річ», який є однозначним, то поняття «майно», навпаки, має багато значень. Якщо розглядати співвідношення зазначених понять, то вони перетинаються лише в тому випадку, коли майно визначається як об'єкт цивільного права. У даному контексті Є.В. Гузь пропонує вважати річчю як предмет матеріального світу, так і нематеріальний актив, що має об'єктивну економічну цінність. При цьому, якщо предмет не володіє економічною цінністю, його не можна вважати річчю. Тож автор робить логічний висновок про те, що поняття речі є вужчим за поняття майна, яке охоплює не лише речі, а й майнові права та обов'язки, а також широкий спектр суспільних відносин. [29]

А.С. Сліпченко, досліджуючи визначення поняття «майно» у праві Європейського Союзу та вітчизняному праві, приходить до таких висновків: «по-перше, визначення поняття «майно» у більшості своїй співпадають за своїм змістом у розумінні ст.1 Протоколу 1 й у вітчизняному праві, адже не зважаючи на певні термінологічні розбіжності, вони охоплюють собою: окремі речі, сукупності речей, а також майнові права та обов'язки; по-друге, поділ майна на наявне та законні (правомірні, легітимні) очікування, який традиційно використовується у практиці ЄСПЛ, має свій аналог у правовій

доктрині України, зокрема, наявне майно охоплюється у вітчизняному праві поняттям «існуючі майнові блага», а законні очікування, в основі своїй, співпадають із поняттям «майбутні об'єкти майнових правовідносин», тож класифікація майна, яка використана у практиці ЄСПЛ вписується у традиційну канву об'єктів цивільного права за чинним ЦК України; по-третє, майбутні об'єкти майнових правовідносин не є повним аналогом законних очікувань, адже ЄСПЛ до кола останніх включає і ті види майна (дозволи, ліцензії тощо), які на сьогодні правовою доктриною України такими ще не сприймаються, оскільки не вписуються у традиційну канву об'єктів цивільних прав». [166]

Заначене дає можливість зробити висновок про необхідність подальшого вдосконалення національного законодавства, адже курс України на євроінтеграцію вимагає, щоб національні суди під час розгляду справ використовували термін «майно» у трактуванні, прийнятому ЄСПЛ. Такий підхід до правозастосування відповідатиме європейським стандартам у сфері прав людини та сприятиме зменшенню кількості заяв до ЄСПЛ.

Перед укладенням договору про надання послуг з охорони майна сторони проводять переговори та узгоджують всі умови співпраці. Цей етап є ключовим для визначення взаємовідносин, врахування специфіки охоронних потреб та встановлення чітких стандартів.

Договір про охорону об'єкта укладається лише за умови реальної можливості забезпечити його безпеку. Після отримання замовлення на укладення договору створюється комісія, до складу якої входять представники замовника та охоронної компанії. Комісія проводить обстеження об'єкта, щоб визначити вид охорони, кількість постів, потребу в обладнанні об'єкта системами сигналізації, пожежогасіння та технічного зміцнення. При цьому враховуються розміри території, особливості діяльності об'єкта, рівень важливості, режим роботи та інші фактори, що впливають на безпеку матеріальних цінностей.

Результати обстеження оформлюються актом, у якому зазначаються недоліки технічного укріплення та пропонуються рекомендації щодо їх усунення. Невиконання замовником цих рекомендацій може стати підставою для звільнення охорони від відповідальності за втрату майна, якщо цьому сприяло недообладнання об'єкта.

Одночасно з укладенням договору (за необхідності) розробляється план (схема) об'єкта і дислокація. У документі зазначається перелік охоронюваних об'єктів, режим і вид охорони, а також детальні розрахунки витрат, зокрема на пости охорони, утримання бюро перепусток, службових собак і обслуговування сигналізації.

Таким чином, якщо договір стосується охорони майна фізичних або юридичних осіб через безпосередню охорону, у ньому необхідно чітко зазначити, яке майно охороняється і його місцезнаходження. Для цього складається акт прийому-передачі матеріальних цінностей під охорону, де визначається майно, за яке охоронна служба несе матеріальну відповідальність.

Якщо ж договір передбачає надання послуг із підтримання порядку або забезпечення контрольно-пропускового режиму, акцент робиться на виконанні заходів, спрямованих на дотримання громадського порядку, попередження правопорушень і регулювання доступу на об'єкт, що охороняється.

Вартість послуг з охорони визначається сторонами відповідно до розрахунків, що додаються до договору. Вона залежить від категорії об'єкта, типу охорони, строку дії договору та необхідних сил і засобів для забезпечення безпеки.[48]

Наприклад, у разі укладення договору публічної оферти на надання охоронних послуг шляхом приєднання, вартість послуг, зазначена на сайті на момент оформлення замовлення, є остаточною, включає всі податки та є обов'язковою для обох сторін договору. Проте продавець має право змінювати ціну в односторонньому порядку до моменту оформлення

замовлення. Після оформлення замовлення ціна залишається незмінною, незалежно від подальших змін тарифів, спеціальних пропозицій чи акційних знижок, запроваджених компанією.

До вартості послуг з охорони, які встановлюються компанією, включають: 1) абонентську плату, тобто фіксований платіж, що є винагородою компанії за надання послуг протягом певного періоду (місяць, квартал, рік тощо, залежно від обраного тарифу), розмір абонентської плати визначається залежно від обраного клієнтом тарифного плану та способу надання послуг; 2) оплата виїзду групи швидкого реагування, тобто платіж, що компенсує витрати компанії на виїзд групи швидкого реагування до клієнта у разі подачі сигналу про допомогу та/або надання охоронних послуг. [36]

Договір на охорону об'єкта укладається після завершення обстеження та складення відповідних актів обстеження.

Під час укладення договору складаються дислокація об'єкта, розрахунок вартості охоронних послуг і протокол погодження договірної ціни на заходи охорони.

Охоронний підрозділ реєструє договір і долучає його до відповідної літерної справи. Для кожного об'єкта власника ліцензії, з яким укладено договір, ведуться окремі літерні справи, що містять інформацію щодо організації охорони цих об'єктів.

Охоронні послуги можуть надаватися епізодично, наприклад, у певні години або в нічний час, але це, як правило, не впливає на розмір оплати за послуги. Обов'язки охоронця зазвичай обмежуються конкретними завданнями, такими як недопущення крадіжки, розбою чи грабежу на об'єкті.

Заслуговує на окрему увагу питання щодо захисту персональних даних. Зокрема, приймаючи договір на надання послуг з охорони майна, клієнт погоджується на обробку, зберігання та використання своїх персональних даних компанією, а також підтверджує свою згоду з політикою конфіденційності, яка є невід'ємною частиною цього договору.

За умови користування сайтом (при укладенні договору про надання послуг з охорони майна) володільцем та розпорядником персональних даних користувачів такого сайту є компанія. Під час використання користувачем сервісів сайту компанія здійснює обробку його даних, зокрема: інформації, наданої під час заповнення реєстраційних форм та в процесі користування сервісами; файлів cookie; IP-адрес; параметрів і налаштувань інтернет-браузерів (User-agent). Компанія збирає лише ті персональні дані (наприклад, ім'я, прізвище, логін, пароль, адресу електронної пошти, контактний номер телефону, дату народження тощо), які користувач свідомо та добровільно надає як суб'єкт персональних даних для використання сервісів сайту. Надання таких даних є підтвердженням згоди користувача на їх обробку, що відповідає вимогам чинного законодавства.

Під час відвідування сайту фіксуються всі входи до системи. Інша інформація про трафік користувача не обробляється та не зберігається. Компанія збирає лише мінімальний обсяг даних, необхідний для виконання запиту користувача як суб'єкта персональних даних. У разі збору необов'язкової інформації користувач буде проінформований про це під час її надання.

Компанія не має права збирати дані, обробка яких регулюється особливими вимогами законодавства, зокрема: відомості про расове чи етнічне походження, політичні, релігійні або світоглядні переконання, членство в політичних партіях або професійних спілках, судимості, а також інформацію про здоров'я, статеве життя, біометричні чи генетичні дані (згідно зі ст. 7 Закону України «Про захист персональних даних» [131]).

Крім того, компанія може збирати статистичні дані про відвідування сайту, які можуть включати інформацію про з'єднання, трафік, браузер користувача, а також дату, час, тривалість перебування на сайті та використання мережі Інтернет. [36]

Окрім самого договору, до нього складаються додатки, в яких міститься точна інформація щодо дій охорони, послідовність виконання взятих на себе

обов'язків щодо охорони майна замовника тощо. Зокрема, додатки залежно від виду охорони можуть містити:

дислокацію об'єку - з описом з найменування об'єкта (будівлі, відокремленого приміщення), його адреси, номерів постів охорони, часу охорони з прив'язкою до робочих, вихідних, святкових днів;

розрахунок вартості охорони об'єкта – з описом виду охорони, кількості постів, чисельності охорони, години охорони на добу з урахуванням робочих, вихідних, святкових днів, вартості робочих годин;

протокол узгодження договірної ціни за здійснення заходів охорони – засвідчення про те, що сторонами досягнута домовленість про договірну ціну за здійснення заходів охорони;

план (схема) розташування об'єкту – засвідчений обома сторонами;

інструкція про порядок приймання/здавання об'єктів та окремих приміщень під охорону на пульта централізованого спостереження (автоматична/ручна тактика прийому/зняття об'єкта);

інструкція про порядок приймання під спостереження (зняття з-під спостереження) сигналізації, встановленої на об'єкті;

інструкція про порядок користування, прийому (зняття) сигналізації під охорону на квартирі або іншому приміщенні замовника;

відомості про недоліки в технічній укріпленості та оснащеності об'єкта;

правила організації та здійснення пропускового режиму на об'єкті – узгоджуються сторонами, якщо охоронна фірма відповідно до договору бере на себе (повністю або частково) виконання функцій з пропускового режиму.

Вказані додатки залежать від виду договорів, домовленостей сторін, виду власності (приватна, державна, комунальна), інших особливостей охоронної діяльності та є невідомою частиною договору охорони, що вказується, як правило, в самому договорі окремим розділом («Додатки до договору»).

Отже, укладення будь-якого цивільно-правового договору має певні правила та особливості. Від повноти прописаних домовленостей, врахування

всіх можливих ризиків і правильного оформлення договору залежатиме його подальша дія як чинного і законного джерела права, що може забезпечити захист законних прав та інтересів сторін договору. Це ключовий аспект у забезпеченні безпеки та захисту майнових інтересів сторін у відносинах, пов'язаних з охороною майнових цінностей.

Не менш важливим є встановлення механізмів контролю та забезпечення виконання умов договору. До них належать системи моніторингу, регулярні аудити та інші заходи для ефективного функціонування охоронних послуг. У договорі слід конкретизувати типи технічних засобів моніторингу, такі як відеоспостереження, системи доступу, датчики вторгнення, визначити стандарти якості та можливості реагування на аварійні ситуації, узгодити наявність центру керування, де оператори відстежують ситуацію і, при необхідності, надсилають реагуючі групи. Також важливо включити умови регулярної звітності щодо роботи систем моніторингу, зокрема щодо інцидентів та їх розв'язання.

Питання щодо проведення аудиту включає в себе: включення до договору заздалегідь визначений план аудиту (періодичність, обсяг та види аудитів); визначення стандартів, за якими проводитимуться аудити, та чітке формулювання критеріїв успішності; обов'язок охоронної компанії представляти звіти про аудити, включаючи виявлені проблеми та рекомендації з їх вирішення. До інших заходів ефективного функціонування охоронних послуг можна віднести: забезпечення належного рівня кваліфікації персоналу шляхом систематичних тренінгів та сертифікації; план дій на випадок екстрених ситуацій та процедури евакуації; стимулювання охоронної компанії до впровадження новітніх технологій та постійного вдосконалення своїх методів роботи; узгодження обов'язку представлення щоденних звітів стосовно подій та виявлених порушень. [58]

Що ж стосовно дії правового режиму воєнного стану та укладення договору надання послуг з охорони майна в таких умовах, то необхідно відзначити, що такий договір має додаткові особливості через підвищену

загрозу для безпеки та захисту майна під час конфліктних ситуацій. Основні аспекти такого договору повинні: по-перше, враховувати вимоги законодавства щодо воєнного стану; по-друге, передбачати можливість забезпечення безпеки персоналу (а не лише майна); по-третє, враховувати тимчасовий характер воєнного стану та його можливі наслідки для виконання охоронних послуг; по-четверте, включати заходи щодо збереження конфіденційності інформації, а також обмеження доступу до об'єктів охорони; по-п'яте, встановлювати додаткові вимоги до кваліфікації персоналу та застосування технічних засобів безпеки; по-шосте, забезпечувати чіткість визначення відповідальності сторін за порушення умов договору та механізми вирішення спорів.

Отже, договір про надання послуг з охорони майна є важливим правовим інструментом, що забезпечує захист майнових інтересів сторін. Його укладення має відбуватися з урахуванням усіх суттєвих умов та специфічних вимог, які стосуються охоронної діяльності. Відповідальний підхід до формування договору включає визначення чітких обов'язків та прав сторін, встановлення механізмів контролю та звітності, а також порядку вирішення спорів. Ефективно складений договір не лише забезпечує високий рівень безпеки, але й сприяє побудові довгострокових партнерських відносин, базованих на довірі та взаєморозумінні.

Основні завдання, які мають бути досягнуті сторонами при укладанні договору про надання послуг з охорони майна, включають: чітке окреслення предмету договору; визначення прав та обов'язків сторін; узгодження умов та розмірів оплати; визначення терміну дії договору; встановлення критеріїв оцінки якості охоронних послуг, які надаються; розробка алгоритмів контролю та звітності; прописати порядок вирішення спорів, включаючи медіацію, арбітраж та інші альтернативні методи; передбачити положення про конфіденційність інформації, отриманої під час виконання договору; врахувати такі особливості охоронної діяльності як технічні засоби та інструменти (відеоспостереження, датчики, системи доступу тощо), а також

узгодити процедури реагування на надзвичайні ситуації; визначити вимоги до кваліфікації охоронців. Виконання окреслених завдань дозволить створити надійну основу для ефективного співробітництва між замовником і охоронною компанією, забезпечуючи захист майна і законних інтересів обох сторін.

Укладення договору надання послуг з охорони майна у сучасних умовах має свої особливості через зростання вимог до безпеки та захисту майна. Основні аспекти такого договору включають визначення об'єкту охорони, обсягу послуг, технічних засобів захисту, умов оплати та відповідальності сторін.[53]

3.2. Зміна та припинення договору

Після укладення договору у сторін можуть виникнути обставини, що потребують зміни умов його виконання, припинення або розірвання самого договору. Виконання зобов'язань за договором завжди супроводжується ризиком появи непередбачених ситуацій, які можуть спричинити правові наслідки, зокрема зміну чи розірвання договору, або навіть унеможливити повне виконання його умов через суттєву зміну обставин. Для забезпечення стабільності та впевненості сторін у дотриманні договірних зобов'язань законодавство встановлює, що договір не може бути розірваний в односторонньому порядку, за винятком випадків, прямо передбачених законодавчими актами.

Тож при зміні умов договору сам по собі договір продовжує діяти, однак на змінених умовах.

Сторони договору про надання послуг з охорони майна змінити умови договору шляхом укладення додаткових угод. Сторона, яка вважає за необхідне змінити умови договору, направляє іншій стороні відповідну пропозицію в письмовій формі. Сторона, яка отримала пропозицію про зміну

умов договору, у певний строк (традиційно 15-20 днів) після одержання пропозиції письмово повідомляє другу сторону про результат її розгляду.

Зазначимо, що внесення змін до договору є поширеним явищем, а підстави досить різними: від зміни тарифу послуг, кількості об'єктів охорони, їх характеристик, дати надання послуг до зміни юридичної адреси, банківських чи інших реквізитів, контактних даних юридичних осіб, даних їх керівників. Також, якщо обсяги наданих послуг не збігається з фактичними, то теж за домовленістю сторін можуть вноситися відповідні зміни до договору.

Проаналізуємо судову практику. Так, Господарський суд Харківської області 20.08.2020 р. розглянув позов ПП "Еверест О" до відповідача - ТОВ "Коксовий завод "Новомет", стягнення боргу, у зв'язку із неналежним виконанням відповідачем умов договору про надання охоронних послуг у частині повної та своєчасної оплати наданих послуг.

Відповідач, у свою чергу, зокрема, вказує на те, що між сторонами була підписана додаткова угода до спірного договору, відповідно до якої зобов'язання замовника з оплати послуг виконавця в повному обсязі повинно бути виконано пізніше. Отже, поданий позов є передчасним.

Суд, вивчивши копію угоди про розірвання договору про надання охоронних послуг, відповідно до якої, керуючись п. 7.3. договору, враховуючи систематичне порушення умов договору замовником, в частині оплати наданих послуг:

- замовник і виконавець дійшли згоди розірвати договір про надання охоронних послуг;
- з моменту набрання чинності цією угодою зобов'язання сторін, що виникли з договору, припиняються і сторони не вважають себе пов'язаними будь-якими правами та обов'язками, що виникли із договором;
- зобов'язання замовника з оплати послуг виконавця в повному обсязі має бути виконано до 31.12. 2020.

З огляду на викладене, суд доходить висновку, що вимоги позивача є передчасними, оскільки з матеріалів справи не вбачається настання у відповідача строку виконання зобов'язання з оплати послуг, наданих відповідно до договору про надання охоронних послуг, з огляду на умови угоди про розірвання спірного договору, відповідно до якої строк виконання зобов'язання відповідачем сторонами встановлений 31.12.2020. [158]

Цікавим є й наступний приклад. Господарський суд Одеської області 09.12.2021 р. розглянув позов ТОВ "СОКОЛ-ЮГ" до ТОВ "МІЗОЛ" про стягнення заборгованості, внаслідок неналежного виконання відповідачем (замовником) Договору охорони, а саме: оплати послуг охорони за березень 2021р.

Позивач вказує, що 31.03.2021 склав Акт надання послуг за березень 2021 р., а відповідач відмовився від отримання та підписання вказаного акта.

Відповідач у запереченнях вказав, що в ніч з 18 на 19 березня 2021 р. на територію охоронюваних приміщень проникла невідома особа та здійснила крадіжку грошових коштів і товарно-матеріальних цінностей, одночасно завдавши збитків відповідачу шляхом пошкодження майна. У зв'язку з вказаними обставинами, 20.04.2021 директору ТОВ «СОКОЛ-ЮГ» вручено під розпис вимогу про відшкодування збитків.

ТОВ "МІЗОЛ" отримано оригінал Акта за березень 2021р., та головному бухгалтеру позивача вручено під розпис заперечення до Акта надання послуг, в яких ТОВ «МІЗОЛ» просить привести вартість послуг по Акту та рахунку у відповідність до фактично наданих послуг з огляду на понесені відповідачем збитки.

У свою чергу позивач надав відповідь на заперечення відповідача, де вказав, що питання щодо наявності та відшкодування збитків вирішується сторонами та не має відношення до виконання відповідачем зобов'язань щодо оплати послуг охорони.

Проаналізувавши документи та позиції сторін, суд вирішив, що доводи позивача є обґрунтованими та факт надання позивачем послуг охорони

відповідачу в березні 2021р. доведеним, тому задовольнив позовні вимоги. [154]

Припинення договору має як теоретичне, так і практичне значення. Окрема увага в науці цивільного права приділяється і співвідношенню понять «договір» і «зобов'язання». Ю. Труфанов з даного приводу зазначає, що договірні зобов'язання хоч і виникають на підставі договору, однак договір є підставою виникнення зобов'язань, але не їх сукупністю. У процесі дії договору зобов'язання можуть виникати в різні моменти: деякі одночасно з його укладенням, інші – після цього, а окремі – після припинення договору. При цьому частина зобов'язань може зберігатися протягом усього періоду дії договору, тоді як інші можуть виникати на певному етапі після укладення та припинятися ще до завершення строку дії договору. Тож автор робить слушний висновок про те, що поняття «договір» «договірне зобов'язання» не є тотожними, оскільки вони співвідносяться як юридичний факт (договір) та його наслідки (виникнення, зміна або припинення зобов'язання). [177, с. 103-104]

Н.М. Мельниченко відзначає, що припинення договору не завжди зумовлює негайне припинення договірних зобов'язань [83, с. 355].

Аналіз ЦК України дає можливість зробити висновок про те, що термін «припинення договору» вживається як у широкому значенні, яке є родовим щодо усіх способів припинення договору, так і у вузькому значенні, яке охоплює випадки припинення договору з підстав, не пов'язаних з волею жодної із сторін. Зокрема, законодавець виокремлює наступні різновиди припинення договору: припинення договору у вузькому значенні (об'єктивні підстави); розірвання договору (суб'єктивні підстави); відмова від договору (суб'єктивні підстави) [177].

Як бачимо, всі підстави припинення договору можна поділити на об'єктивні та суб'єктивні. У даному контексті О. Міхно «суб'єктивні підстави класифікує залежно від суб'єкта волевиявлення на: підстави припинення договору з ініціативи однієї із сторін договору та за згодою

сторін; до об'єктивних підстав припинення договору (які не залежать від волі сторін) відносить: поєднання боржника і кредитора в одній особі, неможливість виконання зобов'язання, смерть сторони договору – фізичної особи, ліквідація юридичної особи та ін.» [86, с. 10].

За звичайних умов договір припиняється шляхом його виконання, що полягає в реалізації сторонами своїх суб'єктивних цивільних прав та виконанні взаємних юридичних обов'язків, які становлять зміст зобов'язання; тобто досягається мета договору – задоволення спільних інтересів сторін цивільних правовідносин.

А. Коструба виділяє наступні підстави припинення договірних зобов'язань: відчуження одночасно зі зміною власника майна; належне виконання; передання відступного; за домовленістю сторін; зарахування зустрічних однорідних вимог; прощення боргу; поєднання боржника і кредитора в одній особі; неможливість його виконання; зі смертю фізичної особи (ліквідацією юридичної особи); саморежуючі фактори. [71; 70]

Крім виконання, можливі й інші підстави припинення договірних зобов'язань, а саме: розірвання договору.

Зазначене зумовлене тим, що укладення будь-якого договору базується на інтересах його сторін, однак із часом обставини можуть змінитися настільки, що продовження виконання умов договору стане не вигідним для сторін, що може призвести до його розірвання.

Питання розірвання договорів регулюються нормами цивільного законодавства України. З одного боку, можливість розірвання договору за істотних змін обставин створює елемент нестабільності у відносинах сторін, дозволяючи припинити договір до досягнення очікуваного результату. З іншого боку, це є механізмом уникнення виконання договору в ситуаціях, коли його виконання перестає відповідати цілям, які ставили перед собою сторони.[16]

Отже, договір може бути змінено або розірвано за рішенням суду на вимогу однієї зі сторін у разі істотного порушення умов другою стороною, а

також у інших випадках, передбачених договором або законом. Істотним вважається таке порушення, яке завдає значної шкоди іншій стороні, через що вона втрачає більшу частину того, на що розраховувала під час укладення договору. У випадку односторонньої відмови від договору, повністю або частково, якщо таке право передбачене договором чи законом, договір вважається відповідно розірваним або зміненим.[189]

Як і при укладенні договору, при його розірванні одну з ключових ролей відіграє воля сторони. Тому договір може бути розірваний: 1) за згодою сторін; 2) за ініціативою однієї зі сторін; 3) на вимогу третіх осіб відповідно до вимог та положень законодавства. [191]

Розірвання договору за згодою сторін може мати місце стосовно будь-якого договору, адже це один із напрямів реалізації принципу свободи договору.

Р.В. Гринько слушно зазначає, що даним із проявів принципу свободи договору є право сторін передбачити у договорі випадки односторонньої відмови від нього у разі порушення зобов'язань контрагентом [25]. Це право закріплене у ст. 627 ЦК України, яка підкреслює свободу сторін у виборі контрагента, укладенні договору та визначенні його умов [189]. С.О. Погрібний зозначає, що «принцип свободи договору є фундаментальною основою правового регулювання договірних цивільних відносин і виступає нормативною базою для саморегулювання цих відносин». [106, с. 9]

Для розірвання договору за ініціативою однієї зі сторін в односторонньому порядку необхідно дотриматися таких умов: звернення до суду з вимогою про розірвання договору та задоволення цього позову судом. Така вимога має місце, якщо інша сторона відмовилася змінити або розірвати договір, або не надала відповіді на пропозицію у зазначений у ній строк чи строк, встановлений договором.[108] Суд розглядає справу за наявності доказів, що підтверджують спроби врегулювання спору до подання позову. Такими доказами можуть бути письмова відмова відповідача від внесення змін або розірвання договору чи підтвердження надсилання йому

відповідних пропозицій. Сторона, яка ініціює розірвання договору, повинна обґрунтувати наявність істотного порушення договору або завданої цим порушенням шкоди з боку іншої сторони. Завдана шкода може проявлятися у формі реальних збитків, упущеної вигоди чи моральної (немайнової) шкоди. [197, с. 637].

Зокрема, за договором про надання послуг з охорони майна, виконавець має право негайно в односторонньому порядку, без узгодження із замовником, достроково розірвати договір у наступних випадках:

виявлення факту відсутності у замовника на час укладення договору або втрати під час його виконання повноважень на володіння або користування об'єктом (у формі права власності, права на повне господарське управління, оперативне управління, оренди, лізингу, доручення тощо), або виникнення спірних (конфліктних) питань щодо об'єкту або майна на ньому з третіми особами, або у випадку проведення щодо об'єкта будь-яких дій, визначених чинним законодавством; у цьому випадку виконавець має право не повертати здійснену замовнику передоплату, а також вимагати відшкодування понесених у зв'язку з уим витрат;

у разі наявності рішень, ухвал, постанов суду, які унеможливають надання виконавцем послуг;

знищення об'єкта або сигналізації замовником та(або) третіми особами;

відмови замовника від ремонту сигналізації, що унеможливорює надання виконавцем послуг;

виходу з ладу мережі електроживлення, до яких підключена сигналізація, а замовник не здійснює заходів щодо їх ремонту;

якщо замовник грубо порушує вимоги щодо охорони праці та забезпечення особистої безпеки працівників охорони (виконавця), які здійснюють охорону об'єкта;

якщо замовник не згоден оплачувати послуги охорони у зв'язку з обґрунтованим підвищенням тарифів з дня їх запровадження або ж не виконує умови договору в частині його оплати (за надання послуг);

в інших випадках, передбачених чинним законодавством України або договором.

У перерахованих випадках виконавець не несе будь-якої відповідальності перед замовником та не відшкодовує понесені останнім збитки.

Проаналізуємо судову практику, яка стосується вирішення питання щодо розірвання договору про надання послуг з охорони майна (за ініціативою однієї із сторін). Так в Господарському суді Одеської області 17.03.2021 р. було розглянуто позов ТОВ «ФЕДЕРАЦІЯ ТАКТИЧНОЇ СТРІЛЬБИ С.К.О.Р.П.» до ПрАТ «УДП» в особі структурного підрозділу «Кілійський суднобудівельно-судноремонтний завод» (замовник), які уклали договір про надання охоронних послуг - послуги з фізичної охорони території об'єктів госпрозрахункового відокремленого структурного підрозділу та цілодобовій охороні матеріальних цінностей, які розміщені на об'єктах Замовника.

Згодом ПрАТ «УДП» отримало претензію від ТОВ «ФТС С.К.О.Р.П.» з пропозицією достроково розірвати договір про надання охоронних послуг року у зв'язку із заборгованістю за договором, яка біла відхилена стороною.

У зв'язку з чим, позивач подав позов до суду про розірвання договору та стягнення заборгованості.

Суд, враховуючи, що за певний період роботи ПрАТ «УДП» здійснювало розрахунки з ТОВ "ФЕДЕРАЦІЯ ТАКТИЧНОЇ СТРІЛЬБИ С.К.О.Р.П.", приходить до висновку, що позовні вимоги ТОВ «ФЕДЕРАЦІЯ ТАКТИЧНОЇ СТРІЛЬБИ С.К.О.Р.П.» про стягнення основної заборгованості за договором про надання охоронних послуг є обґрунтованими та такими, що підлягають задоволенню.

Стосовно позовних вимог ТОВ "ФЕДЕРАЦІЯ ТАКТИЧНОЇ СТРІЛЬБИ С.К.О.Р.П." про розірвання договору, господарський суд зазначив наступне. Враховуючи наявну заборгованість за спірним договором, а також доводи відповідача щодо недійсності договору, які суд розцінює як відсутність

зацікавленості стосовно продовження договірних відносин, господарський суд приходять до висновку про наявність підстав для розірвання договору. [155]

Також розірвання договору про надання послуг з охорони може мати певні негативні наслідки у вигляді завдання збитків (шкоди) іншій стороні. Розглянемо судову практику з даного приводу. Так Господарський суд Івано-Франківської області 30.07.2024 р. розглянув позов ПП "Скала" до КП "Коломияводоканал" про стягнення завданих збитків.

Позов обґрунтовано тим, що в порушення вимог п. 6.3, укладених між сторонами спору договорів про охорону об'єкта, відповідач достроково розірвав зазначені договори в односторонньому порядку, не повідомивши про таке розірвання позивача за 60 календарних днів з точним зазначенням дати припинення виконання умов договорів.

Внаслідок протиправного дострокового одностороннього розірвання відповідачем договорів та недопуску працівників позивача до об'єктів охорони, відмови від передбачених договорами оплат, позивач був змушений звільнити своїх працівників, внаслідок чого його господарська діяльність була фактично припинена, так як охорона об'єктів КП "Коломияводоканал" була єдиним видом господарської діяльності позивача.

У результаті несплати передбачених договорами сум позивач не зміг у повному обсязі розрахуватись із звільненими працівниками, внаслідок чого був притягнутий до адміністративної відповідальності, звільнені працівники пред'явили позови про стягнення з позивача компенсації за невикористані відпустки та середнього заробітку за затримку розрахунку при звільненні.

Дослідивши матеріали справи, суд встановив, що договори були розірвані відповідачем в односторонньому порядку без дотримання положень п. 6.3 цих договорів щодо повідомлення про розірвання за 60 календарних днів з точним зазначенням дати припинення виконання договору.

Також, суд погодився, що внаслідок неправомірного дострокового розірвання договорів було порушене право позивача на отримання ним

прибутку від виконання цих договорів, що негативно вплинуло на його господарську діяльність і він вправі вимагати відшкодування збитків у вигляді упущеної вигоди.

Однак, позивач не надав всіх необхідних належних доказів для підтвердження розміру збитків у вигляді упущеної вигоди, в тому числі обґрунтованого розрахунку, не надав до суду доказів, що дають можливість суду встановити наявність підстав для стягнення збитків у вигляді упущеної вигоди, а також не скористався свої правом на витребування доказів у випадку неможливості їх надання, надання експертного висновку або заявлення клопотання про призначення експертизи.

З урахуванням викладеного, суд зазначає, що позивачем не обґрунтовано вимоги про відшкодування збитків у вигляді упущеної вигоди, заявлені суми не підтверджені належними та достовірними доказами.

Інші доводи позивача, зокрема, щодо притягнення його до відповідальності за порушення строків розрахунку з працівниками при звільненні, виплати звільненим працівникам днів невикористаної відпустки суд до уваги не взяв, оскільки такі доводи не стосуються стягнення збитків у вигляді упущеної вигоди.[148]

Отже, позов до суду про розірвання договору може бути задоволений тільки в таких випадках: «істотне порушення договору іншою стороною (ч. 2 ст. 651 ЦК України); істотна зміна обставин, якими сторони керувалися під час укладення договору» (ст. 652 ЦК України [2 ЦК]).

Законодавець також передбачає наявність певних умов, за яких договір може бути розірваний за рішенням суду на вимогу зацікавленої сторони, а саме: на момент укладення договору сторони не очікували, що такі зміни обставин відбудуться; зміна обставин сталася через причини, які зацікавлена сторона не могла усунути ніяким чином; виконання договору порушило б баланс майнових інтересів сторін і позбавило б зацікавлену сторону того, на що вона розраховувала під час укладення договору; із суті договору чи

ділових звичаїв не впливає, що ризик зміни обставин несе зацікавлена сторона. [196]

Розглянемо ще приклади судової практики. Так Рішенням Господарського суду Дніпропетровської області від 23.11.2020 р. встановлено, що між ДП "КРИВБАСПРОМВОДОПОСТАЧАННЯ" (позивач, замовник) та Криворізьким міським відділом Управління поліції охорони в Дніпропетровській області (відповідач) було укладено договір про спостереження за системами тривожної сигналізації, що встановлені на об'єктах з реагуванням поліції охорони.

22.05.2020 року позивачем отримано лист від відповідача щодо необхідності підписання додаткової угоди №1 до Договору, відповідно до якої ціна послуг з охорони збільшується майже вдвічі від діючої. Для повного та всебічного розгляду питання підняття тарифу за Договором та підписання Додаткової угоди №1 у редакції відповідача, позивачем направлено лист про надання відповідних документів та розрахунків.

Відповідачем було надана відповідь, що формування договірної ціни здійснюється з принципу самоокупності. Крім того, у вищевказаному листі також містилася інформація про розірвання Договору в односторонньому порядку.

Тому позивачем подано позов про визнання дій протиправними з розірвання договору про спостереження за системами тривожної сигналізації в односторонньому порядку, а договір діючим.

Судом за результатами розгляду справи були зроблені наступні висновки.

Відповідно п.9.2. договору сторін підставою для розірвання договору в односторонньому порядку є письмова відмова замовника укласти угоду про підвищення вартості послуг, що надаються.

Додаткову угоду № 1 про підвищення договірної ціни було отримано позивачем, але не підписано. Останній листом просив відповідача надати відповідне обґрунтування значного підвищення ціни охоронних послуг.

Зазначений лист не містить відмови в підписанні додаткової угоди про збільшення плати за надання послуг, а тому відсутні підстави для розірвання спірного договору в односторонньому порядку.

Також, надаючи відповідь на лист позивача, відповідач у листі обмежився лише приміткою, що договір розірвано, без зазначення дати розірвання договору. З огляду на відсутність письмового повідомлення про розірвання договору із зазначенням дати розірвання договір є діючим. [147]

Цікавими для розгляду є правовідносини, викладені в рішенні Господарського суду Одеської області від 17.03.2021 р. Так до господарського суду Одеської області ПрАТ «УДП» направило зустрічну позовну заяву, в якій просило суд визнати недійсним з моменту укладення договір «Про надання охоронних послуг», який був укладений між ПрАТ «УДП» в особі відокремленого структурного підрозділу «Кілійський суднобудівельно-судноремонтний завод приватного акціонерного товариства «Українське Дунайське Пароплавство» та ТОВ «Федерація тактичної стрільби С.К.О.Р.П.».

Позивач посилався на те, що директор ГВСП «КСБСРЗ» ПрАТ «УДП» не мав необхідного обсягу повноважень на підписання правочину, який передбачений Статутом, а саме: Правління не надало своєї згоди на підписання цього договору. Також у Довіреності директора не вказано про вчинення правочинів від імені товариства, якщо ринкова вартість майна або послуг, що є його предметом, становить до 10 % від активів товариства.

Суд, дослідивши матеріали справи, приходить до висновків, що доводи позивача щодо відсутності в директора повноважень не заслуговують на увагу, оскільки вказана Довіреність не містить обмежень щодо вартості укладених договорів. Матеріали справи не містять доказів оскарження позивачем дій голови правління щодо видачі ним від імені товариства Довіреності, зокрема доказів визнання недійсним цього правочину в установленому законом порядку.

Також, як вбачається з матеріалів справи, підписання спірних договорів було цілком схвалено представниками позивача ПрАТ «УДП» за зустрічним позовом. Суд врахував, що ГВСП "КСБСРЗ" ПрАТ "УДП" за умовами договору про надання охоронних послуг було здійснено часткову оплату, що не заперечувалося в ході розгляду справи.

Отже, зазначене свідчить про виконання сторонами умов спірного договору, а тому суд вважає, що позивач за зустрічним позовом схвалив умови спірного договору.

Відповідно до роз'яснень, наведених в п. 3.4 Постанови Пленуму Вищого господарського суду України № 11 від 29.05.2013 р. «Про деякі питання визнання правочинів (господарських договорів) недійсними» [118], наступне схвалення юридичною особою правочину, вчиненого від її імені представником, з перевищенням повноважень, унеможлиблює визнання такого правочину недійсним (ст. 241 ЦК України).

Відтак, з огляду на вищевикладене, суд не вбачає підстав для визнання оспорюваного договору недійсним. [151]

У разі розірвання договору через істотну зміну обставин суд, на вимогу будь-якої сторони, визначає наслідки розірвання, забезпечуючи справедливий розподіл витрат, понесених сторонами у зв'язку з виконанням договору. Зміна умов договору через істотну зміну обставин допускається за рішенням суду лише у виняткових випадках, коли розірвання договору суперечить суспільним інтересам або спричинить сторонам значно більшу шкоду, ніж витрати, необхідні для виконання договору на змінених умовах.

Тож у літературі вірно зазначається, що до тих пір, поки всі умови договору не виконані до кінця, зберігається можливість розірвання та зміни договору. [13, с. 44; 19]

О. Бобошко визначає розірвання договору як «дію, спрямовану на припинення частково або повністю невиконаного договору і тим самим припинення виниклих із договору зобов'язань на майбутнє. Розірвання договору як особливий спосіб припинення зобов'язань має специфічну

спрямованість, пов'язану з правоприпиняючим юридичним фактом. Воно передбачає припинення правовідносин між сторонами через завершення дії договору, що є підставою для виникнення зобов'язань. Суть розірвання договору полягає у відмові сторін як від виконання умов договору, так і від прийняття виконаних зобов'язань за ним. Внаслідок розірвання договору всі невиконані зобов'язання сторін повністю припиняються.» [11]

Також звертає на увагу позиція законодавця щодо виділення понять «розірвання договору» та «відмова від договору». Науковці розділилися в питанні щодо тотожності цих понять. Відповідно С.О. Бородовський вважає, що дані поняття не є тотожними, адже «відмова» від договору використовується з метою повернення сторін в переддоговірний стан. Крім того, відмовитися від договору можна повністю або частково, а розірвати договір частково не можна [15, с. 152]. Ю. Труфанова вважає, що законодавець недостатньо уваги приділяє поняттям «розірвання договору» та «відмова від договору». Одним з висновків, який робиться в результаті аналізу положень цивільного законодавства в контексті досліджуваного питання, є те що в результаті відмови від договору він розривається і про реституцію у такому випадку не можу йти мова. За умови, коли відмова від договору є наслідком порушення, вчиненого іншою стороною, постраждала сторона має право на відшкодування завданих збитків відповідно (ч. 5 ст. 653 ЦК України), однак не може вимагати реституції. [177]

Разом з тим, інститути «розірвання» та «відмови від виконання» договорів мають єдину правову природу – припинення договірних відносин, проте відрізняються за способами їх здійснення. Якщо розірвання договору – це спосіб припинення договірних відносин шляхом звернення правомочної особи до зобов'язаної, то відмова від договору – це спосіб припинення договірних зобов'язань правомочною особою в односторонньому порядку (ч. 2 ст. 701, ч. 2 ст. 706 ЦК України). Звідси, моментом зміни чи розірвання договору є момент доведення однією стороною в договорі до іншої сторони в договорі свого волевиявлення [196].

Отже, особливості розірвання договору на вимогу однієї зі сторін полягають у наступному: відсутність згоди іншої сторони - розірвання ініціюється без взаємної згоди, яка інакше могла б бути підставою для припинення договору; розірвання здійснюється виключно на підставі рішення суду; підставами є істотне порушення договору іншою стороною або інші випадки, передбачені договором чи законом, у разі відсутності таких підстав діє заборона на одностороннє розірвання; зобов'язання припиняються з моменту набрання рішенням суду законної сили; якщо договір розірвано через істотне порушення з боку однієї зі сторін, інша сторона має право вимагати відшкодування збитків, завданих таким розірванням. [195]

Вважаємо, що в рамках договірних відносин, а саме: наявності укладеного договору про надання послуг з охорони майна, поняття «розірвання договору» та «відмова від договору» несуть однакові правові наслідки – розірвання договору та, відповідно, мають тотожню сутність.

Якщо говорити про неукладений договір, то можна використовувати поняття «відмова від договору» в якості (в розумінні) відмови від укладання договору (наприклад, в процесі перемовин чи на етапі укладеного договору про наміри).

Законодавець також слушно передбачив певну форму зміни або розірвання договору, яка може вчинятися лише в тій формі, в якій було вчинено сам договір (якщо інше не встановлено договором або законом чи не впливає із звичаїв ділового обороту) [189].

Отже, розірвання договору про надання послуг з охорони майна може бути передбачено у самому договорі як за взаємною згодою сторін, так і в односторонньому порядку. Одностороннє розірвання можливе у випадках невиконання або неналежного виконання іншою стороною своїх зобов'язань. Наприклад, працівники охоронної служби можуть не виконувати свої обов'язки, здійснювати розкрадання матеріальних цінностей з об'єкта, або ж замовник послуг може мати заборгованість за надані послуги чи не усувати

недоліки у зміцненні об'єкта, вказані в акті обстеження. Важливо передбачити в договорі обов'язок завчасно письмово повідомляти іншу сторону про рішення припинити договірні відносини (у випадку одностороннього розірвання).

3.3. Відповідальність сторін за порушення договору

Відповідно до норм ЦК України «порушенням зобов'язання є його невиконання або виконання з порушенням умов, визначених змістом зобов'язання (неналежне виконання). Внаслідок такого порушення за загальним правилом настають певні наслідки (встановлені договором або законом), серед яких: припинення зобов'язання внаслідок односторонньої відмови від зобов'язання, якщо це встановлено договором або законом, або розірвання договору; зміна умов зобов'язання; сплата неустойки; відшкодування збитків та моральної шкоди» [189]. У договорах, де предметом є передання певних кошів (оплата товару тощо), можна вести мову про «прострочення боржником» та «прострочення кредитором» взятого на себе зобов'язання.

Важливою підставою настання відповідальності за порушення зобов'язання є наявність вини [92]. Зокрема, законодавець зазначає, що «особа, яка порушила зобов'язання, несе відповідальність за наявності її вини (умислу або необережності), якщо інше не встановлено договором або законом; особа є невинуватою, якщо вона доведе, що вжила всіх залежних від неї заходів щодо належного виконання зобов'язання; відсутність своєї вини доводить особа, яка порушила зобов'язання» [189].

Підставами звільнення від відповідальності за порушення зобов'язання за ЦК є наступне: «Особа, яка порушила зобов'язання, звільняється від відповідальності за порушення зобов'язання, якщо вона доведе, що це порушення сталося внаслідок випадку або непереборної сили. Не вважається випадком, зокрема, недодержання своїх обов'язків контрагентом боржника,

відсутність на ринку товарів, потрібних для виконання зобов'язання, відсутність у боржника необхідних коштів.» [189]

Відповідно до законодавства в межах окремої статті ЦК України закріплено відповідальність виконавця (за порушення договору про надання послуг), а саме: «Збитки, завдані замовнику невиконанням або неналежним виконанням договору про надання послуг за плату, підлягають відшкодуванню виконавцем, у разі наявності його вини, у повному обсязі, якщо інше не встановлено договором. Виконавець, який порушив договір про надання послуг за плату при здійсненні ним підприємницької діяльності, відповідає за це порушення, якщо не доведе, що належне виконання виявилось неможливим внаслідок непереборної сили, якщо інше не встановлено договором або законом.» [195] Враховуючи те, що договір охорони (в тому числі і договір про надання послуг з охорони майна) розглядається законодавцем як спеціальний вид зберігання (як виду послуги), то зазначені загальні положення про відповідальність стосуються й досліджуваного договору.

Зокрема, у літературі вірно зазначено, що «охоронець» (як сторона договору, тобто суб'єкт підприємницької діяльності, який надає відповідні послуги) несе матеріальну відповідальність за збитки, спричинені крадіжкою майна, його знищенням, пошкодженням, а також пожежами чи іншими подіями, що сталися з вини охорони. До відшкодування належать: вартість викраденого або знищеного майна, зменшення вартості пошкодженого майна, витрати на його відновлення та інше. При цьому наголошується, що виконавець (підрозділ охорони) компенсує лише прямі збитки, а втрачений дохід замовника відшкодуванню не підлягає. [162]

Тут варто зазначити, що сам охоронець (як працівник певної охоронної організації, або іншої структури, яка надає відповідні послуги), несе матеріальну відповідальність не перед замовником охоронних послуг, а в порядку регресу - перед своїм працедавцем: охоронною фірмою (в тій частині, яка обумовлена трудовим (чи іншим) договором з охоронною

фірмою, або згідно посадових особов'язків, посадових інструкцій тощо). Тож пряму матеріальну відповідальність перед замовником охоронних послуг несе лише охоронна фірма-надавач послуг у тій мірі, при умові настання тих подій, які обумовлені в договорі охорони.

Як приклад, наведемо договір №СКС-113/20 між ТОВ «Служба безпеки «Карабінер-Сервіс» (виконавець) та Адвокатським об'єднанням «Адекват Лойерс» (замовник) на охорону об'єкта за допомогою пульта централізованого спостереження, за яким замовник доручає, а виконавець здійснює за допомогою пульта централізованого спостереження охорону майна замовника на об'єктах, перерахованих в розрахунку вартості послуг (додаток 1 до договору).

У відповідності до п.п. 8.1-8.4 даного договору, окрім умов, які передбачені законодавством, виконавець не несе відповідальності, якщо збитки на об'єкті нанесені за умов: з) невиконання замовником письмових рекомендацій виконавця щодо охорони об'єкта, що спричинило неможливість виконання виконавцем зобов'язань за договором та допущенням збитків; п) неповідомлення виконавця про порушення цілісності об'єкта; с) збитки спричинені знаходженням майна на незачинених балконах, лоджіях, терасах, приміщеннях, тощо; т) ривкова крадіжка, за якою здійснився перехід сигналізації в стан тривога; будь-які непрямі збитки, не отриманий (втрачений) дохід, включаючи неустойку, проценти, тощо; моральна шкода, втрата товарної вартості, тощо, збитки внаслідок простої крадіжки (нез'ясованої втрати чи містичного зникнення майна), шахрайства, інших протиправних дій третіх осіб, результатом яких є відсутність слідів взлому. [112]

Таким чином бачимо, що сторони самі вирішують та закріплюють норми (міри) відповідальності кожної сторони в договорі. У тому числі звільнення від відповідальності. Як і в аналізованому вище договорі, де прописано, що відповідальність виконавця за договором припиняється на період наявності

заборгованості по оплаті за послуги, які надаються відповідно до умов договору.

Отже, охорона (виконавець договору) несе перед замовником матеріальну відповідальність за збитки в межах вартості майна, оціненого замовником під час укладання договору, а якщо передбачено договором, який посвідчений обома сторонами, то й у рамках відшкодування втраченого доходу замовника.

Укладаючи договір про надання послуг з охорони майна, сторони прописують (закріплюють) у ньому перелік умов, за яких вони несуть відповідальність, а також випадки звільнення виконавця від відповідальності. Проаналізувавши ряд таких договорів, окреслимо типовий перелік закріплення відповідальності виконавця та замовника в договорах про надання послуг з охорони майна.

До відповідальності виконавця відносять наступне:

виконавець відповідає за матеріальні збитки, завдані майну замовника, яке перебувало на об'єкті, через неналежне виконання своїх зобов'язань за договором відповідно до чинного законодавства України; факти неналежного виконання зобов'язань та розмір відшкодування збитків встановлюються відповідно до передбаченого законодавством порядку;

виконавець відшкодовує збитки, завдані розкраданням майна через крадіжку, грабіж або розбійний напад внаслідок неналежного виконання своїх обов'язків за договором; до збитків включаються зниження вартості пошкодженого майна та суми викрадених грошових коштів;

виконавець несе відповідальність відповідно до чинного законодавства за розголошення інформації щодо діяльності замовника, яка стала відомою працівникам виконавця під час виконання своїх обов'язків за договором.

Також за домовленістю сторін до переліку відповідальності виконавця можуть бути віднесені пункти умов застосування штрафних санкцій, наприклад: «у разі порушення виконавцем зобов'язання щодо якісного надання послуг, виконавець зобов'язується сплатити замовнику штраф у

розмірі 20 % вартості неякісно наданих послуг та відшкодувати йому збитки, завдані неякісним наданням послуг» (з типового договору про надання послуги з охорони приміщень та заходи із захисту цих приміщень) [159].

Питання процедури встановлення (фіксування) збитків та їх розмір закріплюються сторонами в договорі. Як приклад, наведемо відповідну процедуру згідно Примірного договору про централізовану охорону з реагуванням наряди поліції охорони:

«Для прийняття рішення, про відшкодування збитків Замовник зобов'язаний надати Виконавцю наступні документи:

обґрунтовану заяву Замовника до Виконавця про відшкодування понесених збитків з зазначенням переліку викраденого майна, його вартості в національній валюті України, переліку пошкодженого майна та розміру зниження його в ціні, а також суми викрадених грошових коштів;

акт інвентаризації майна на Об'єкті, проведеної за участю представників Виконавця;

звіряльну відомість, складену за результатами проведеної інвентаризації;

акт зниження в ціні пошкодженого майна, затверджений Сторонами;

довідку територіального підрозділу Національної поліції про порушення кримінальної справи за фактом викрадення майна з Об'єкту, знищення або пошкодження майна на Об'єкті із зазначенням розміру збитків, заподіяних Замовнику.

Відшкодування Замовнику заподіяних з вини Виконавця збитків, здійснюється Виконавцем за власною ініціативою або за рішенням суду, що набрало законної сили.

Факти невиконання, неналежного виконання обов'язків за Договором та вина Виконавця, у разі виникнення спору між Сторонами, встановлюється у судовому порядку.

У разі відсутності спору про розмір збитків їх відшкодування, Замовнику здійснюється не пізніше 20 днів з дати отримання Виконавцем від Замовника всіх необхідних для цього документів.

При поверненні Замовнику викраденого майна присутність працівників Виконавця є обов'язковою, при цьому складається акт за підписами Сторін, а розмір збитків зменшується на суму вартості повернутих цінностей. Раніше сплачена Замовнику сума за такі цінності підлягає поверненню Виконавцю за першою вимогою останнього.

Якщо частина поверненого майна виявиться неповноцінною, про це складається акт за участю Сторін і компетентних осіб для визначення відсотка придатності вказаного майна. У цьому випадку Виконавець відшкодовує Замовнику розмір уцінки майна.» [115; 37]

Також сторони в договорі можуть передбачити випадки виплати неустойки та пені, наприклад: «у разі порушення виконавцем зобов'язання щодо дотримання строків надання послуг, передачі наданих послуг та/або здійснення доопрацювань, Виконавець зобов'язується сплатити замовнику неустойку у розмірі 0,1 % вартості послуг, терміни надання яких прострочено, за кожний день прострочення, а за прострочення понад 30 (тридцять) днів додатково стягується штраф у розмірі 7 % відсотків вказаної вартості; у разі несвоєчасного повернення коштів, сплачених за ненадані або надані, але обґрунтовано не прийняті замовником послуги, виконавець зобов'язаний сплатити замовнику неустойку у розмірі 0,1 % від суми своєчасно не повернутих коштів від дня, коли зобов'язання мало бути виконано, за кожен день прострочення» (з типового договору про надання послуги з охорони приміщень та заходи із захисту цих приміщень) [159].

Варто зазначити позицію Верховного Суду «у разі використання в договорі лише формулювання про нарахування пені «за кожен день прострочення» за відсутності застережень про період чи строк, за який нараховується пеня, таке нарахування припиняється через 6 місяців від дня, коли зобов'язання мало бути виконано відповідно до ч. 6 ст. 232 ГК України» [109].

Також у договорі закріплюються процедурні та інші особливості, які дають можливість у майбутньому відшкодувати завдані збитки. Так,

по-перше, виконавець зобов'язаний сповіщати замовника про порушення цілісності об'єкта та завдані збитки (пошкодження майна) та забезпечувати недоторканість місця події до прибуття представників правоохоронних органів;

по-друге, факти крадіжки, грабежу, розбою, а також знищення або пошкодження майна замовника сторонніми особами, які проникли на об'єкт через провину виконавця, встановлюються органами дізнання, слідства або судом;

по-третє, у разі подання замовником письмової заяви про заподіяні збитки, уповноважені представники виконавця зобов'язані брати участь у встановленні залишків майна та визначенні розміру збитків, що порівнюються з даними бухгалтерського обліку на день події;

по-четверте, відшкодування збитків замовнику здійснюється на підставі постанови органу дізнання, слідства або судового вироку, які підтверджують факт крадіжки, грабежу, розбою, а також знищення або пошкодження майна сторонніми особами, що проникли на об'єкт з вини виконавця; розмір збитків повинен бути підтверджений відповідними документами та розрахунками вартості викраденого, знищеного чи пошкодженого майна, а також грошових коштів, складеними за участю виконавця та звіреними з бухгалтерськими даними;

по-п'яте, відшкодування збитків замовнику здійснюється на підставі наданих виконавцю таких документів: заяви замовника про відшкодування збитків із зазначенням переліку викраденого майна та його вартості в національній валюті України, переліку пошкодженого майна та розміру зниження його вартості, а також суми викрадених грошових коштів; документа, що підтверджує зниження вартості пошкодженого майна; судового рішення, яке набрало законної сили, щодо викрадення, знищення або пошкодження майна на об'єкті із зазначенням розміру збитків. За відсутності спору про розмір збитків, їх відшкодування здійснюється у

встановлений договором термін (традиційно це не пізніше 30 днів) з дати отримання виконавцем від замовника всіх необхідних документів;

по-шосте, при поверненні замовнику викраденого майна присутність уповноважених представників виконавця є обов'язковою; вартість повернутого майна вилучається із загальної суми позову замовника до виконавця, а раніше сплачена сума за ці цінності повертається виконавцю. [51]

Розглянемо судову практику стосовно відповідальності виконавця за договором про надання послуг з охорони майна. Так рішенням Господарського суду Кіровоградської області від 28.02.2024 розглянуто позов ТОВ «Фомальгаут-Полімін» (замовник) до ПП «Арміра» (охоронна фірма) про стягнення завданих збитків.

Вимоги обґрунтовані тим, що з метою збереження свого майна Замовник уклав договір про надання охоронних послуг, за яким, з-поміж іншого, ПП «Арміра» зобов'язалося у випадку виявлення пожежі або спрацювання охоронно-пожежної сигналізації негайно повідомити про це пожежну частину, вжити заходів ліквідації пожежі.

Так, 22.07.2022 на об'єкті охорони виникла пожежа, яку працівники ПП «Арміра» виявили лише через півгодини; у цей час вони не здійснювали патрулювання, знаходилися у стані сп'яніння, а тому своєчасно не відреагували на її появу. Внаслідок пожежі знищене та пошкоджене майно. За пунктом 8.1. договору ПП «Арміра» несе повну матеріальну відповідальність за збитки, спричинені внаслідок неналежного виконання своїх обов'язків.

За результатами оцінки доказів, суд прийшов до висновків, що ТОВ «Фомальгаут-Полімін» доказів порушення графіку чергування, одночасному сні охоронників без чергування та впливу стану алкогольного сп'яніння на можливість чергування і виявлення пожежі не надало, а тому не довело того, що працівники ПП «Арміра» допустили порушення Інструкції з охорони в частині своєчасного виявлення пожежі.

Крім того, у договорі Сторони передбачили певну умову відшкодування збитків завданих пожежею з вини ПП «Арміра», зокрема, вони відшкодовуються за обов'язкової наявності постанови органу дізнання, слідства або рішення суду, якими установлений факт знищення або пошкодження майна внаслідок пожежі з вини працівників, які здійснюють охорону, але ТОВ «Фомальгаут-Полімін» не надало доказів наявності відповідних актів органів досудового розслідування або суду щодо установленної вини працівників ПП «Арміра» у завданих збитках від пожежі, а тому не довело існування договірної умови виникнення обов'язку зі сплати збитків, які виникли під час надання послуг з охорони. [150]

Проаналізуємо ще один приклад. Так рішенням Господарського суду міста Києва від 25.07.2023 по справі №910/6459/23 розглянуто позов ПП "Медлайф" про стягнення з ТОВ "Венбест-Безпека 9" збитків. Позивач посилався на те, що між ним та ТОВ "Венбест-Охорона" був укладений договір охорони об'єкта. Протягом дії договору до охоронюваного відповідачем об'єкта проникли невідомі особи та скоїли крадіжку належного позивачу майна. Оскільки виконавець всупереч умовами Договору не виконав покладених на нього обов'язків з охорони об'єкта та не вжив заходів із затримання сторонніх осіб, що скоїли крадіжку, ПП "Медлайф" просило суд стягнути з відповідача збитки, що становлять суму викраденого майна.

Судом, за результатами вивчення доказів по справі, встановлено, що на підтвердження понесених позивачем збитків останнім долучено копію акту про проведення інвентаризації, про те вони не можуть бути прийняті судом до уваги в якості належних доказів на підтвердження дійсного розміру завданих Підприємству збитків з огляду на те, що копія акту не містить жодних відомостей про характеристики та ідентифікуючі ознаки викраденого у позивача майна, а також не містить й підписів уповноваженої особи замовника інвентаризації - Підприємства.

Також, позивачем не надано доказів на підтвердження дотримання положень пункту 5.2.1 Договору щодо спільного складення уповноваженими

працівниками сторін (з метою встановлення дійсного розміру завданих позивачу збитків) відповідних актів і документів з розрахунками вартості викраденого, пошкодженого чи знищеного майна, а також і доказів звірки відповідних відомостей з даними бухгалтерської звітності.

У зв'язку з чим, суд дійшов висновку, що позивач не надав належних доказів та не обґрунтував наявності дійсного розміру самих збитків Підприємства. [152]

Проаналізувавши значну частину судових рішень, можемо стверджувати, що в переважній більшості випадків подання позовів замовника до виконавця охоронних послуг, суд приймає рішення на користь відповідача – охоронної фірми, за недоведеності порушення умов договору та спричиненні останнім збитків замовнику (кража, втрата майна, інші порушення, що спричинили збитки замовнику охоронних послуг).

Крім відповідальності виконавця, в договорі про надання послуг з охорони майна фіксується й відповідальність замовника, яка може бути сформульована різним чином залежно від специфіки договору, конкретних суб'єктів тощо. Наприклад, у типовому договорі Поліції охорони цей пункт виписаний наступним чином: «У випадку несвоєчасної (неповної) оплати послуг за Договором, Замовник сплачує Виконавцю пеню у розмірі 10% від суми заборгованості, але не більше подвійної облікової ставки НБУ (що діяла в період, за який нараховується пеня), від суми простроченої плати за кожний день прострочення платежів у межах трирічного строку позовної давності. У разі порушення Замовником зобов'язань, визначених умовами цього Договору, він сплачує Виконавцю (крім пені) погоджену Сторонами неустойку (штраф) у розмірі 10 % від суми невиконаного своєчасно зобов'язання. Якщо порушення, про яке йде мова в цьому пункті, будуть систематичними (два і більше рази), Замовник сплачує Виконавцю штраф у розмірі 50% від суми несвоєчасно виконаного зобов'язання». [37]

Наведемо інший приклад, зокрема, у типовому договорі Бюро економічної безпеки аналізований пункт має наступний вигляд: «У разі

прострочення Замовником зобов'язання з оплати належним чином наданих та прийнятих Послуг понад 12 (дванадцять) місяців, Виконавець має право вимагати у Замовника сплатити суму боргу з урахуванням встановленого індексу інфляції, пені у розмірі 0,01 % та 0,03 % річних від простроченої суми за період, який починається з наступного дня після спливу 12-місячного строку та припиняється через 3 (три) місяці з наступного дня після початку нарахування санкцій, визначених у цьому пункті Договору, але сума нарахованих санкцій не повинна перевищувати 0,5 % від простроченої суми.» [159]

Крім зазначеного, у договорі про надання послуг з охорони майна в розділі «відповідальність замовника» включаються й наступні пункти:

замовник компенсує виконавцю всі витрати, пов'язані зі стягненням заборгованості за цим договором;

замовник несе повну відповідальність за достовірність наданої інформації щодо володіння або користування об'єктом, а також за повноваження особи, яка підписує договір;

замовник сплачує виконавцю компенсацію за кожний виїзд, викликаний помилковим спрацюванням сигналізації через неправильне користування нею або відповідно до вимог, встановлених договором. Розмір такої компенсації (штрафу) визначається в додатку до договору або в самому тексті договору.

Проаналізуємо судову практику. Так ПП "ШЕРИФ-ЗАХИСТ" звернулось до суду з позовом до Управління освіти Шевченківської районної в місті Києві державної адміністрації (відповідач, замовник) про стягнення основної суми заборгованості, пені, 3% річних.

Рішенням Господарського суду міста Києва від 11.06.2020 встановлено, між замовником та ПП "ШЕРИФ-ЗАХИСТ" (виконавець, позивач) укладений договір, відповідно до умов якого замовник доручає, а виконавець бере на себе зобов'язання надати обслуговування кнопки тривожного сповіщення, а також направлення групи реагування на об'єкт у випадку

надходження на пульти централізованої охорони сигналу про натиснення кнопки тривожного виклику для встановлення причин натиснення, а Замовник зобов'язується прийняти та оплатити надані послуги (п.1.2 договору).

Позивач посилається на те, що на виконання своїх зобов'язань за договором, надав відповідачу послуги, які останній не оплатив. Тому просив суд стягнути основну суму заборгованості, пеню та 3% річних.

Суд зазначив, оскільки, відповідач у відповідності до п. 4.1. договору, будь-яких заперечень щодо наданих позивачем послуг, зауважень щодо визначених у актах послуг, а також мотивованої відмови не надав, то надані позивачем послуги вважаються прийнятими відповідачем та позивачем підтверджено факт надання відповідачу послуг.

Оскільки матеріалами справи підтверджено факт наявності прострочення відповідачем виконання грошового зобов'язання, то позивачем правомірно здійснено нарахування пені та 3% річних. [151]

Розглянемо ще один приклад. Рішенням Господарського суду Рівненської області від 26.08.2021 встановлено, що ПП "ШЕРИФ-ПУЛЬТ 014" (далі Підприємство) звернулося з позовною заявою до ТОВ "БІМОЛ" (далі Товариство) про стягнення заборгованості та нарахованих санкцій за договором про надання послуг охорони майна, підтримання порядку та здійснення контрольно-пропускного режиму. Позовні вимоги обґрунтовані неналежним виконанням відповідачем взятих на себе зобов'язань по оплаті наданих позивачем послуг, у встановлені договором строки.

З матеріалів справи вбачається, що акти виконаних робіт та рахунки на оплату послуг з охорони за Договором відповідач отримав, однак акти не підписав, мотивованої відмови від їх підписання у строк передбачений Договором не направив, чим порушив п. 4.3 укладеного між сторонами договору.

На переконання суду позивачем доведено та матеріалами справи підтверджується надання позивачем послуг згідно Договору відповідачеві,

що свідчать про доведеність позивачем вимог позову про стягнення з відповідача основного боргу, інфляційних втрат та 3% річних.[156]

Аналогічного змісту є й інші рішення судів (наприклад, рішення Господарського суду Миколаївської області від 31 травня 2019 р. [146], рішення Господарського суду Київської області від 22 травня 2018 р. [149], хоча залежно від обставин справи та наданих доказів сторонами мають місце випадки як задоволення позовних вимог виконавцю договору, так і відмова в такому задоволенні.

Тож, у ході аналізу судових рішень в Єдиному державному реєстрі судових рішень щодо розгляду спорів по виконанню договорів про надання послуг з охорони робимо висновок, що 90 % спорів – це спори з невиконання замовником обов’язів по сплаті охоронних послуг. Причини несплати різні: від відсутності бюджетних коштів на оплату до неприйняття замовником послуг (претензії щодо якості, об’єму, або взагалі їх ненадання).

З цього приводу доведно навести рішення Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду в рамках справи №911/1867/18 та його висновки щодо оплати охоронних послуг та компенсації збитків при крадіжці майна з об’єкту охорони. [110]

Предметом спору в даній справі є вимога охоронної організації про стягнення заборгованості за договором з охорони об’єкта, при цьому позиція замовника-відповідача зводиться до того, що втрата майна при наданні послуг охорони, не може вважатися належним виконанням виконавцем своїх зобов’язань, а тому послуги не підлягають оплаті.

Суд робить висновки, що договір охорони за своєю правовою природою відноситься до двосторонніх (синалагматичних), консенсуальних, оплатних договорів, укладення якого зумовлює взаємне виникнення в кожної зі сторін прав та обов’язків.

У даних правовідносинах на виконавця (охоронця) покладено обов’язок надавати послугу недоторканості майна (особи), яке йому передане під охорону та надано право на одержання відповідної щомісячної плати, тоді як

замовник як володілець такого майна (особа, яку охороняють), у свою чергу, зобов'язаний сплачувати виконавцю (охоронцю) обумовлену щомісячну плату за надані послуги і наділений правом вимагати належного надання послуг з боку виконавця (охоронця).

Визначальною ознакою при наданні послуг є сама діяльність виконавця, оскільки при послугах продається не сам результат, а дії які до нього призвели, так як у силу самого характеру послуги досягнення результату виконавцем не гарантується.

Факт надання послуг за наявності дій виконавця щодо їх надання в будь-якому випадку є незмінним, тоді як результат надання послуг визначається наслідком дотримання зобов'язання.

У даному випадку підставою відмови відповідача від підписання актів наданих послуг за відповідні періоди слугувало фактично неналежне (неякісне), за його твердженням, надання позивачем послуг за договором, що призвело до втрати переданого під охорону майна. При цьому факт надання позивачем послуг у вказані періоди не заперечується та не спростовується відповідачем, а лише зазначається про втрату переданого під охорону майна.

Порушення зобов'язання є юридичним фактом, з яким пов'язуються певні негативні правові наслідки для правопорушника основною метою яких є забезпечення захисту, а у разі можливості - й відновлення порушення суб'єктивного цивільного права.

Правовий аналіз статті 611 ЦК України свідчить, що останньою не передбачено таких правових наслідків порушення зобов'язання як звільнення від оплати виконаного неналежним чином (з дефектами, недоліками, неякісно) зобов'язання.

Відповідних умов, які звільняли б замовника послуг (відповідача) від оплати неналежним чином виконаного виконавцем (охоронцем, відповідачем) послуг або зменшення їх розміру з охорони майна також не містить укладений між сторонами Договір.

Суд зазначив, що системний аналіз наведених вище норм дозволяє зробити висновок про те, що у випадку встановлення обставин, які свідчать про фактичне надання виконавцем (охоронцем) послуг за договором та відсутності в зазначеному договорі умов щодо звільнення замовника послуг від оплати неналежним чином наданих договірних послуг, підстави для звільнення замовника від оплати зазначених послуг відсутні.

У такому разі у випадку неналежного виконання зобов'язання зі сторони виконавця (охоронця) послуг за Договором замовник вправі заявити про відшкодування збитків та сплату неустойки. [110]

Повертаючись до аналізу структури договору про надання послуг з охорони майна, зазначимо, що він також включає умови звільнення виконавця від відповідальності, серед яких:

заподіяні збитки без вини виконавця в їх спричиненні;

збитки, спричинені: стихійним лихом або пожежею; недотриманням замовником правил протипожежної безпеки на об'єкті; екологічними катастрофами; аваріями побутових комунікацій на об'єкті; правомірним здійсненням спеціальними службами невідкладних ремонтних чи аварійно-рятувальних робіт; правомірними оперативно-слідчими діями працівників уповноважених правоохоронних органів щодо об'єкта та майна, яке на ньому зберігається; діями охоронників в умовах необхідної оборони або крайньої необхідності; масовими порушеннями громадського порядку; якщо особа, яка протиправно проникла на об'єкт і завдала майнової шкоди замовнику, затримана на місці або під час втечі, і її вина доведена; застосуванням органами державної влади заходів примусу щодо майна замовника (арешт, вилучення, конфіскація тощо); розголошенням замовником стороннім особам конфіденційної інформації; ненаданням виконавцю інформації про порушення цілісності архітектурно-будівельних конструкцій об'єкта; порушенням замовником вимог інструкції з користування сигналізацією; будь-якими діями замовника, які зменшили зону дії сигналізації; несправністю сигналізації, про яку замовник своєчасно не повідомив

виконавця; проникненням на об'єкт через місця, які не обладнані засобами сигналізації;

збитки, коли їх розмір був визначений замовником самостійно без повідомлення виконавця про порушення цілісності об'єкта або без участі відповідальних працівників виконавця, а також за відсутності письмового повідомлення про час визначення залишків товарно-матеріальних цінностей та розмірів збитків; [51]

якщо особа, яка протиправно проникла в квартиру, затримана на місці;

збитки, спричинені замовнику крадіжкою майна, виникли внаслідок проникнення в квартиру через місця, від обладнання яких технічними засобами охорони замовник відмовився;

крадіжка здійснена за період, коли охорона тимчасово не могла здійснюватися з технічних причин, про що замовника було заздалегідь сповіщено;

замовник не здав дублікати ключів від входних дверей квартири, під'їзду, холу тощо, що перешкодило затриманню зловмисника;

замовник розголосив присвоєний кодовий номер або правила користування технічними засобами охорони;

замовник вніс зміни в схему охоронної сигналізації, внаслідок чого вона не спрацювала;

інші підстави, визначені в договорі. [52]

Однією з підстав звільнення виконавця договору від відповідальності є наявність непереборної сили (форм-мажорних обставин). Розглянемо це питання більш детально, адже під час дії правового режиму воєнного стану це питання набуло додаткової актуальності, а тому й у договорі має прописуватися максимально чітко.

Зокрема, в договорі про надання послуг охорони майна сторони передбачають положення, відповідно до якого вони звільняються від відповідальності за часткове або повне невиконання зобов'язань за

договором, якщо таке невиконання сталося внаслідок обставин непереборної сили (далі - форс-мажорні обставини).

Під форс-мажорними обставинами розуміються зовнішні та надзвичайні обставини, які не існували під час укладення договору, виникли незалежно від волі сторін, про виникнення яких сторони не могли знати та дії яких сторони не могли перешкодити за допомогою засобів та заходів, застосування яких у конкретній ситуації справедливо було б вимагати та очікувати від будь-якої зі сторін. Форс-мажорними обставинами є такі обставини непереборної сили як пожежі, землетруси, війни, воєнні дії, окупації, терористичні акти, блокади, епідемії, страйки, повені, інші стихійні лиха, які перешкоджають виконанню сторонами своїх зобов'язань.

Сторона, яка потрапила під дію форс-мажорних обставин та виявилася внаслідок цього неспроможною виконувати зобов'язання за договором, зобов'язана у встановлений договором строк (традиційно - не пізніше ніж за три календарні дні з моменту їх виникнення) у письмовій формі поінформувати про це іншу сторону. Несвоєчасне інформування про форс-мажорні обставини позбавляє відповідну сторону права посилається на ці обставини.

Підтвердженням наявності форс-мажорних обставин є сертифікат, виданий Торгово-промисловою палатою України або регіональними Торгово-промисловими палатами України. Підтвердженням наявності форс-мажорних обставин в умовах договору можуть бути також акти державних органів або органів місцевого самоврядування України на території, яка була піддана дії обставин непереборної сили, або іншого компетентного органу. У разі виникнення форс-мажорних обставин строки/терміни виконання зобов'язань за договором відкладаються на час, протягом якого форс-мажорні обставини діють.

У разі, коли дія форс-мажорних обставин триває більше ніж 90 (дев'яносто) календарних днів поспіль, кожна зі сторін має право на розірвання договору в односторонньому порядку і не несе відповідальності

за таке розірвання за умови, якщо вона повідомить про це іншу Сторону не пізніше ніж за 30 (тридцять) календарних днів до моменту розірвання.

Якщо сторони не виявили бажання розірвати договір у зв'язку з виникненням форс-мажорних обставин, після закінчення дії форс-мажорних обставин відлік строків/термінів виконання зобов'язань за таким договором продовжується на строк дії форс-мажорних обставин.[175]

Однак за офіційним роз'ясненням Торгово-промислової палати України, форс-мажорні обставини звільняють тільки від відповідальності за порушення зобов'язань (тобто від штрафних санкцій), проте не звільняють від необхідності виконання відповідних договірних зобов'язань.

Документи для засвідчення форс-мажорних обставин мають свідчити про:

надзвичайність таких обставин (носять винятковий характер і знаходяться за межами впливу сторін);

непередбачуваність обставин (їх настання або наслідки неможливо було передбачити, зокрема на момент укладення відповідного договору, перед терміном настання зобов'язання або до настання відповідного обов'язку);

невідворотність (непереборність) обставин (неминучість події/подій та/або її/їх наслідків);

причинно-наслідковий зв'язок між обставиною/подією і неможливістю виконання заявником своїх конкретних зобов'язань.

В умовах воєнного стану Торгово-промисловою палатою України ухвалено рішення спростити порядок засвідчення форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили). [49]

Як приклад, доцільно навести постанову Північного апеляційного господарського суду від 07.09.2023 року на рішення Господарського суду міста Києва від 17.05.2023 року за позовом ТОВ «Безпека Бізнес 2000» до Приватної науково-виробничої компанії «Інтербізнес» про стягнення заборгованості за послуги охорони. [113]

Судом встановлено, що 01.01.2022 між ТОВ «Безпека Бізнес 2000» та ПНВК «Інтербізнес» (в особі представника - Філії «Старовірівська») було укладено договір № ФС-01/01/22-ФО про надання охоронних послуг.

Згідно додатку № 1 до договору - Дислокація об'єкта охорони, знаходиться за адресою: Харківська область, Куп'янський район, с.Старовірівка.

За доводами позивача, останнім належним чином виконано зобов'язання за договором та надано послуги з охорони об'єкта замовника в період з січня 2022 року по березень 2022 року. Відповідач здійснив часткову оплату отриманих послуг з охорони за січень 2022 року на суму 53 760,00 грн.

Позивачем 25.03.2022, 27.04.2022 та 14.07.2022 на адресу відповідача направлені листи з двома примірниками актів надання послуг з охорони, рахунком на оплату. Водночас остаточного розрахунку за надані послуги з охорони відповідачем здійснено не було та будь-яких заперечень не надано.

У свою чергу відповідач зазначив на необхідності врахувати обставини непереборної сили, що виникли внаслідок збройної агресії російської федерації, що дає підстави для висновку про відсутність охоронного агентства в особі позивача на місцях дислокації об'єкта охорони, а відтак і ненадання відповідачу послуг з охорони у період з 26.02.2022 року по березень 2023 року.

Наголошує, що жодних листів, до яких були б долучені акти наданих послуг за березень 2022 року, відповідні рахунки на оплату від позивача не отримував. Та звертає увагу на факт зупинення господарської діяльності філії «Старовірівська» ПНВК «Інтербізнес».

Однак суд задовольнив вимоги позивача, виходячи з того, що листи позивача відправлялися, окрім адреси Філії «Старовірівська» ПНВК «Інтербізнес», ще й на юридичну адресу відповідача (м. Київ, проспект Перемоги), були отримані відповідачем, проте жодних зауважень/заперечень проти наданих позивачем послуг за березень 2022 року матеріали справи не містять. Крім того, жодних заперечень стосовно надання належним чином

послуг з охорони за період січень-лютий 2022 року відповідачем також надано не було. [113]

Хоча з цими доводами суду важко погодитися, адже відповідач саме і говорить про те, що, у зв'язку з початком воєнних дій, охоронці позивача були відсутні на місцях дислокації об'єкта охорони, а відтак мало місце ненадання відповідачем послуг з охорони.

Важливим є й питання щодо визначення порядку вирішення спорів та непорозумінь між сторонами. У цьому контексті можуть бути використані такі інструменти, як медіація, арбітраж та інші засоби альтернативного вирішення конфліктів. Медіація передбачає залучення нейтральної третьої сторони, яка допомагає сторонам знайти спільне рішення без втручання судових органів, забезпечення добровільності участі, де сторони мають можливість обговорювати свої позиції та вирішувати конфліктні питання, а також захист конфіденційності інформації, обговорюваної під час медіації, щоб стимулювати відкритий обмін думками.

Арбітраж включає визначення механізму вибору арбітра або арбітражного трибуналу, який вирішує конфлікт відповідно до встановлених правил, забезпечення виконання арбітражного рішення без необхідності подальшого звернення до суду, а також швидкість та ефективність процесу арбітражу порівняно з традиційним судочинством.

Інші засоби альтернативного вирішення конфліктів включають використання експертів у визначених галузях для надання об'єктивного висновку, що може слугувати основою для розв'язання спору, забезпечення конфіденційності в ході процедур ADR, сприяючи відкритому обміну інформацією між сторонами, та залучення третьої сторони для полегшення діалогу та вирішення конфліктних ситуацій. Водночас, не варто забувати й про можливість судового врегулювання конфлікту. [58]

Однак, як бачимо з практики, найпоширенішим способом вирішення спору між сторонами за договором (в тому числі і договору про надання послуг охорони майна) є судовий спосіб. У договорі сторони зазвичай

передбачають можливість вирішення спору як шляхом переговорів та переписки, так і в судовому порядку (згідно законодавства).

Хоча, аналізуючи судову практику, можна зробити висновок, що суди в більшості випадків звертають увагу саме на досудовий процес врегулювання спору та приймають рішення, ґрунтуючись на фактах такого врегулювання і поведінки сторони в досудовому претензійному процесі. Це також прослідковується у прикладах наведених вище.

Аналіз договорів про надання послуг з охорони майна, судової практики тощо дає можливість виділити певний порядок (кроки) вирішення спорів у договорах послуг з охорони, а саме:

сторони дійшли взаємної згоди про те, що до відносин з ними з приводу тлумачення та виконання договору буде застосовуватися чинне законодавство України;

у випадку виникнення спорів або розбіжностей сторони зобов'язуються вирішувати їх шляхом взаємних переговорів та консультацій;

сторони зобов'язуються докладати зусиль для вирішення спорів у досудовому порядку;

спори, по яких сторони не змогли дійти згоди, будуть вирішуватися у судовому порядку відповідно до норм матеріального та процесуального права України;

разі вирішення спорів у судовому порядку сторони будуть звертатися до суду за місцем знаходження об'єкта.

Таким чином, аналіз типових форм та укладених на практиці договорів про надання послуг з охорони майна дає підстави стверджувати, що питання щодо відповідальності сторін такого договору викладаються в ньому достатньо традиційно та однотипно. Тому, в умовах сьогодення під час вивчення питання про відповідальність сторін за порушення умов договору про надання послуг з охорони майна в Україні (з точки зору приватно-правового регулювання) можна зазначити, що потребують додаткової уваги наступні моменти:

по-перше, для мінімізації ризиків і конфліктів між сторонами, важливо чітко і детально прописувати всі умови договору, включаючи обов'язки сторін, процедури моніторингу якості послуг, та механізми реагування на порушення (пам'ятаємо, що договір сам по собі є джерелом права);

по-друге, сторони договору повинні нести відповідальність за будь-які порушення умов договору, що може включати відшкодування збитків, виплату штрафних санкцій та інших заходів, які будуть стимулювати сторони до більш відповідального ставлення до виконання своїх зобов'язань;

по-третє, договір має містити чіткі положення щодо визначення збитків та способів їх відшкодування, що, в свою чергу, забезпечить захист інтересів сторін і буде стимулювати їх до виконання своїх обов'язків;

по-четверте, включення в договір положень про страхування відповідальності охоронної компанії може знизити ризики для замовників і забезпечити додатковий рівень захисту у випадку порушення умов договору;

по-п'яте, включення в договір положень про альтернативні методи вирішення спорів, такі як медіація або арбітраж, може сприяти швидшому та менш затратному вирішенню конфліктів між сторонами;

по-шосте, договір має включати положення про регулярний моніторинг та аудит якості наданих послуг, що допоможе вчасно виявляти та виправляти будь-які недоліки в роботі охоронної компанії;

по-сьоме, є необхідність в постійному вдосконаленні правової бази, що регулює договірні відносини у сфері охорони майна, зокрема, уточненні норм відповідальності, механізмів захисту прав сторін та процедури вирішення спорів. [51]

Зазначене в сукупності дасть можливість підвищити ефективність правового регулювання договірних відносин у сфері охорони майна, забезпечити захист прав та інтересів обох сторін, а також мінімізувати ризики та конфлікти.

Окремої уваги тут потребує питання щодо включення в договір положень про страхування відповідальності охоронної компанії. Дане

питання на практиці є достатньо застосовуваним та актуальним, адже страхування може знизити ризики для замовників і забезпечити додатковий рівень захисту у випадку порушення умов договору. Наведемо приклад таких додаткових гарантій. Так рішенням Господарського суду Харківської області від 02.12.2020 встановлено, що КП «Муніципальна охорона» звернулась з позовом до ПАТ «Промислово-страхова компанія», в якому просить зобов'язати відповідача виконати п 5.6.3 договору страхування відповідальності перед третіми особами шляхом здійснення виплати страхового відшкодування за подією (пограбування вуличного банкомату).

Позовні вимоги обґрунтовані тим, що між позивачем та відповідачем укладено договір страхування відповідальності перед третіми особами, предметом страхування якого є майнові інтереси позивача, пов'язані з відшкодуванням відповідачем заподіяної ним шкоди майновим інтересам третіх осіб при здійсненні відповідачем своєї професійної діяльності, а саме: охорони об'єктів.

Позивачем та ПАТ «КБ «ПриватБанк» (третя особа) укладено договір про надання послуг охорони майна за допомогою пульта централізованого спостереження. Згідно з додатком до договору охорони підлягає, у тому числі об'єкт - відділення № 141.

Так 15.03.2020 року о 02:49 невідомими особами було виламано шатер банкомату та зруйновано сейф банкомату у відділенні №141. Група реагування позивача прибула на місце з порушенням договірних умов, у зв'язку з чим позивач отримав від третьої особи заяву про заподіяння збитків, викликаних злочинним посяганням та вимогу платежу.

Позивач письмово повідомив відповідача про настання страхової події, однак відповідач відмовив у розгляді заяви позивача про відшкодування збитків та здійсненні страхової виплати.

Приймаючи до уваги, що позивач повідомив відповідача про настання страхового випадку в строки та порядку визначеному п.п. 5.4.1-5.4.4 договору страхування, беручи до уваги, що відновлення порушених прав

позивача можливе лише через зобов'язання відповідача виконати умови п.5.6.3 договору страхування відповідальності перед третіми особами, суд дійшов висновку про обґрунтованість позовних вимог. [157]

У даній ситуації бачимо, що страхування професійної діяльності охоронної компанії, а саме: відповідальності за невиконання умов договору, запобігло витратам компанії на погашення збитків, у результаті крадіжки майна під охороною. Ці витрати були погашені страховою компанією.

В умовах дії правового режиму воєнного стану постають додаткові виклики стосовно договірних правовідносин, зокрема і договору про надання послуг з охорони майна. Судова практика з даного питання наразі незначна, однак проаналізуємо наступне судове рішення. Так, у ході розгляду господарського спору, судом встановлені наступні обставини справи. Між позивачем (аптека) та відповідачем (охоронна фірма) був укладений договір, за умовами якого позивач передав, а виконавець прийняв під охорону за допомогою пульта централізованого спостереження об'єкт, а саме: аптеку.

09.03.2022 року о 21:36 год та 10.03.2022 року о 01:00 год до охоронюваного відповідачем об'єкта проникли невідомі особи та скоїли крадіжку належного позивачу майна. У зв'язку з чим, позивач просив суд стягнути з відповідача збитки - суму викраденого майна, оскільки відповідач не виконав покладених на нього обов'язків з охорони об'єкта та не вжив заходів із затримання сторонніх осіб, що скоїли крадіжку.

У даній справі судом був врахований факт, що у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України, Указом Президента України від 24.02.2022 року № 64/2022 (із змінами та доповненнями) [117], на всій території України був введений воєнний стан з 05 години 30 хвилин 24.02.2022 року. Розпорядженням КМУ від 24.02.2022 року [103] затверджено План запровадження та забезпечення заходів здійснення правового режиму воєнного стану в Україні, яким, зокрема, передбачено запровадження комендантської години (заборони перебування в певний

період доби на вулицях та в інших громадських місцях без спеціально виданих перепусток і посвідчень).

Судом встановлено, що на території Київської області (де знаходився об'єкт охорони) була запроваджена комендантська година з 20:00 до 7:00, яка діяла, зокрема, з 9 по 10 березня 2022 року. Під час комендантської години було заборонено перебувати на вулицях та в інших громадських місцях без спеціально виданих перепусток і посвідчень особи.

Зважаючи на відсутність у працівників відповідача спеціально виданих перепусток на перебування на вулицях та в інших громадських місцях протягом комендантської години 9-10 березня 2022 року (у тому числі з 21:00 год вечора 09.03.2022 року до 07:00 год ранку 10.03.2022 року), а також враховуючи вчинення виконавцем усіх залежних від нього дій, направлених на затримання сторонніх осіб, що незаконно проникли на об'єкт у період охорони (зокрема, сповіщення органів правопорядку та передачу інформації про спрацювання сигналізації на об'єкті замовника та необхідність направлення на об'єкт наряду поліції), суд дійшов висновку про відсутність у діях виконавця ознак протиправної поведінки, що полягає в порушенні умов договору в частині вжиття заходів щодо затримання сторонніх осіб, які проникли на об'єкт, здійснення охорони місця пригоди та організації пошуку "по гарячих слідах" зловмисників та майна. Відтак, позивачем не доведено причинно-наслідкового зв'язку між поведінкою виконавця та заподіяними збитками.[152]

Отже, бачимо, що суд прийняв до уваги обмеження, пов'язані з дією комендантської години, що спричинило неможливість виконання своїх обов'язків надавачем послуг та зробив висновок про відсутність у діях виконавця ознак протиправної поведінки.

ВИСНОВКИ

У дисертації теоретично узагальнено та запропоновано нове вирішення наукового завдання, яке полягає у формуванні теоретичних підходів, спрямованих на удосконалення правового регулювання договору про надання послуг з охорони майна.

Основні теоретичні висновки, узагальнення та пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства полягають у наступному:

Договір про надання послуг з охорони є цивільно-правовим договором, який регулюється нормами ЦК України та спеціальними законодавчими актами. Це двосторонній, відплатний договір, за яким одна сторона (охоронець) зобов'язується надавати послуги з охорони іншій стороні (замовнику), а замовник зобов'язується сплачувати за ці послуги встановлену винагороду. Аналізований договір займає своє особливе місце в системі цивільно-правових договорів України як окремий вид договорів про надання послуг. Він вирізняється специфікою свого предмету, вимогою ліцензування виконавця та високими стандартами щодо належного виконання договірних зобов'язань. Все зазначене стосується, зокрема, й договору про надання послуг з охорони майна, який є підвидом договору про надання послуг з охорони.

Перелік істотних умов договору про надання послуг з охорони майна має певну структуровану систему, що в загальному вигляді дає можливість говорити про забезпечення надання якісних послуг з охорони майна за умови дотримання чіткого алгоритму складання відповідного договору та врахування в ньому усіх умов, які передбачені законодавцем та самими сторонами.

Недержавні правоохоронні суб'єкти поділяються на комерційні, основною метою яких є отримання прибутку, та некомерційні. Тож підприємці можуть бути суб'єктами недержавної правоохоронної діяльності (приватні охоронні компанії). Також до таких суб'єктів відноситься і Поліція

охорони, яка хоч і є державним органом, але конкурує за клієнтів на рівні з іншими суб'єктами ринку охоронних послуг. Ці суб'єкти можуть виконувати свої функції лише після отримання відповідної ліцензії, адже згідно з Законом «Про ліцензування видів господарської діяльності» охоронна діяльність підлягає ліцензуванню.

Сторони договору про надання послуг з охорони майна мають чітко визначені права та обов'язки, що забезпечує ефективне виконання умов договору та захист майна замовника. Ретельно прописані умови договору дозволяють уникнути суперечок і забезпечити належний рівень безпеки. Залишаючи правову ясність у взаємовідносинах між сторонами, такий договір сприяє надійній охороні майна та забезпечує правовий захист для обох сторін.

Обов'язки виконавців договору включають забезпечення належного рівня охорони, дотримання законності під час виконання охоронних заходів, захист прав і свобод громадян, а також належне реагування на надзвичайні ситуації. Крім того, охоронці (виконавці договору) повинні забезпечити професійну підготовку свого персоналу, що включає навчання правовим основам охоронної діяльності, правилам використання спеціальних засобів і надання першої медичної допомоги.

Замовники за договором про надання послуг з охорони майна зобов'язані своєчасно сплачувати за надані охоронні послуги, дотримуватися умов договору та забезпечити охоронним компаніям доступ до об'єктів, що охороняються, інформувати охоронні компанії про всі зміни, які можуть вплинути на охорону об'єкта (наприклад, про проведення ремонтних робіт, зміну власника тощо). Також вони мають право вимагати належного виконання охоронних заходів згідно з умовами договору та контролювати якість надання послуг, вимагати звітності від охоронних компаній та розірвати договір у разі систематичних порушень умов надання послуг.

Правовий захист інтересів замовників охоронних послуг залишається недостатньо розвиненим у законодавстві України. У випадках недобросовісного виконання зобов'язань з боку охоронних компаній замовникам важко досягти справедливого відшкодування збитків, особливо якщо договір не передбачає чітких умов щодо відповідальності сторін. Невизначеність деяких аспектів договірних відносин може негативно вплинути на розуміння сторонами деяких своїх обов'язків, тягнути необґрунтовані очікування однієї сторони від іншої, більшу вірогідність неналежного виконання договору або ж бажання його розірвати завчасно.

Укладення будь-якого цивільно-правового договору має певні правила та особливості. Не є виключенням і договір про надання послуг з охорони майна. Від повноти прописаних домовленостей, врахування всіх можливих ризиків і правильного оформлення договору залежатиме його подальша дія як чинного і законного джерела права, що може забезпечити захист законних прав та інтересів сторін договору. Це ключовий аспект у забезпеченні безпеки та захисту майнових інтересів сторін у відносинах, пов'язаних з охороною майнових цінностей.

Важливим є й встановлення механізмів контролю та забезпечення виконання умов договору. До них належать системи моніторингу, регулярні аудити та інші заходи для ефективного функціонування охоронних послуг. У договорі слід конкретизувати типи технічних засобів моніторингу, такі як відеоспостереження, системи доступу, датчики вторгнення, визначити стандарти якості та можливості реагування на аварійні ситуації, узгодити наявність центру керування, де оператори відстежують ситуацію і, при необхідності, надсилають реагуючі групи. Також важливо включити умови регулярної звітності щодо роботи систем моніторингу, зокрема щодо інцидентів та їх розв'язання.

В умовах дії правового режиму воєнного стану договір про надання послуг з охорони майна повинен мати додаткові особливості через підвищену загрозу для безпеки та захисту майна під час конфліктних

ситуацій. Основні аспекти такого договору повинні враховувати вимоги законодавства щодо воєнного стану; передбачати можливість забезпечення безпеки персоналу (а не лише майна); враховувати тимчасовий характер воєнного стану та його можливі наслідки для виконання охоронних послуг; включати заходи щодо збереження конфіденційності інформації, а також обмеження доступу до об'єктів охорони; встановлювати додаткові вимоги до кваліфікації персоналу та застосування технічних засобів безпеки; забезпечувати чіткість визначення відповідальності сторін за порушення умов договору та механізми вирішення спорів.

Основні завдання, які мають бути досягнуті сторонами при укладанні договору про надання послуг з охорони майна, включають: чітке окреслення предмету договору; визначення прав та обов'язків сторін; узгодження умов та розмірів оплати; визначення терміну дії договору; встановлення критеріїв оцінки якості охоронних послуг, які надаються; розробка алгоритмів контролю та звітності; прописати порядок вирішення спорів, включаючи медіацію, арбітраж та інші альтернативні методи; передбачити положення про конфіденційність інформації, отриманої під час виконання договору; врахувати такі особливості охоронної діяльності як технічні засоби та інструменти (відеоспостереження, датчики, системи доступу тощо), а також узгодити процедури реагування на надзвичайні ситуації; визначити вимоги до кваліфікації охоронців. Виконання окреслених завдань дозволить створити надійну основу для ефективного співробітництва між замовником і охоронною компанією, забезпечуючи захист майна і законних інтересів обох сторін.

Розірвання договору про надання послуг з охорони майна може бути передбачено в самому договорі як за взаємною згодою сторін, так і в односторонньому порядку. Одностороннє розірвання можливе у випадках невиконання або неналежного виконання іншою стороною своїх зобов'язань. Важливо передбачити в договорі обов'язок завчасно письмово повідомляти

іншу сторону про рішення припинити договірні відносини (у випадку одностороннього розірвання).

Сторони договору самі вирішують та закріплюють міру відповідальності кожного з них, в тому числі звільнення від відповідальності. Охорона (виконавець договору) несе перед замовником матеріальну відповідальність за збитки в межах вартості майна, оціненого замовником під час укладання договору, а якщо передбачено договором, який посвідчений обома сторонами, то й в рамках відшкодування втраченого доходу замовника.

Для покращення правового регулювання охоронної діяльності в Україні необхідно створити ефективні механізми захисту прав замовників; посилити контроль за діяльністю охоронних компаній, удосконалити процедури ліцензування; уточнити правовий статус технічних засобів охорони та використання сучасних технологій у сфері охорони; законодавчо врегулювати використання штучного інтелекту під час надання послуг з охорони майна, зменшуючи ризики такого використання; законодавчо та практично подолати виклики стосовно неможливості виконання договору про надання послуг з охорони майна внаслідок воєнних дій, в сірих зонах тощо.

Використання штучного інтелекту у сфері надання послуг з охорони майна відкриває нові горизонти для підвищення ефективності, надійності та безпеки. Штучний інтелект забезпечує автоматизацію процесів, що дозволяє швидко і точно виявляти та реагувати на загрози, знижуючи людський фактор і зменшуючи витрати на охорону. Однак впровадження штучного інтелекту також супроводжується рядом викликів та проблем, серед яких варто виділити питання приватності, технічні обмеження, етичні аспекти, законодавчі та регуляторні вимоги, складнощі інтеграції з існуючими системами, необхідність підготовки персоналу, ризики кібербезпеки та високу вартість впровадження.

Для успішної реалізації потенціалу штучного інтелекту в охоронних системах необхідний комплексний підхід, що включає технологічні інновації,

розробку і впровадження відповідного законодавства, етичні стандарти, економічне обґрунтування та забезпечення кібербезпеки. Важливою складовою є також підготовка кваліфікованих фахівців, здатних ефективно керувати та обслуговувати системи на базі штучного інтелекту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адміністративна (поліцейська) діяльність органів внутрішніх справ (Загальна частина) : підручник / Римаренко Ю. І., Моїсеєнко Є. М.; Олефір В. І. Київ : КНТ, 2008. 816 с.
2. АМКУ визнав у діях Нацполіції порушення конкурентного законодавства. URL: <https://amcu.gov.ua/news/amku-vyznav-u-diiakh-natspolitsii-porushennia-antymonopolnoho-zakonodavstva>
3. Барбашин С. Штучний інтелект: правове регулювання в Україні та ЄС. URL: <https://barbashyn.law/statti/shtuchnyj-intelekt-pravove-regulyuvannya-v-ukrayini-ta-yes/>
4. Басова А.В. Договір охорони фізичних осіб : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Харків, 2015. 189 с.
5. Басова А.В. Поняття договору з охорони фізичних осіб. *Форум права*. 2013. № 2. С. 25-29.
6. Батожська О.В. Договір зберігання автотранспортних засобів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Х., 2010. 20 с.
7. Бездітко Д.В. Деякі аспекти послуги в цивільному праві крізь призму договору охорони життя та здоров'я фізичної особи. *Форум права*. 2012. № 2. С. 48 -52.
8. Бездітко Д.В. Договір охорони життя та здоров'я фізичної особи (тілоохоронництва) за законодавством України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Харків, 2015. 19 с.
9. Бервено С.М. Проблеми договірного права України : монографія. К.: Юрінком Інтер, 2006. 392 с.
10. Бірюкова А. Розмежування договорів охорони та зберігання. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 8. С. 5-10.
11. Бобошко О. Особливості розірвання договорів за законодавством України. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 8. С. 5-8.

- 12.Бойко Д., Городиський І. Штучний інтелект у сфері оборони: виклики регулювання. *Центр Дністрянського* : вебсайт. URL: <https://dc.org.ua/news/shtuchnyy-intelekt-u-sferi-oborony-vyklyky-regulyuvannya>
- 13.Бородовський С. Окремі питання зміни і розірвання договору в Цивільному праві України. *Право України*. 2005. № 3. С. 44-47.
- 14.Бородовський С.О. Деякі особливості сучасного правового регулювання укладення, зміни і розірвання цивільно-правового договору. *Юридична Україна*. 2005. № 2. С. 22–27.
- 15.Бородовський С.О. Укладення, зміна та розірвання договору у цивільному праві України : дис... канд. юрид. Наук : 12.00.03. Івано-Франківськ, 2005. 211 с.
- 16.Бурлаков С. Критерії істотності або неістотності порушення умов договору як підстава для його розірвання. *Судова влада України* : вебсайт. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/zmi/1159520/>
- 17.Використання штучного інтелекту під час війни: чи нові технології можуть порушувати права людини? *Українська Гельсінська спілка з прав людини* : вебсайт. URL: <https://www.helsinki.org.ua/articles/vykorystannia-shtuchnoho-intelektu-pid-chas-viyny-chy-novi-tekhnologiii-mozhut-porushuvaty-prava-liudyny/>
- 18.Вівчарук Д.П. Типовий договір у цивільному праві : дис.. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Харків, 2016. 209 с.
- 19.Гарбар І.О. Порядок зміни та розірвання господарських договорів. *Судова влада України* : вебсайт. URL: <https://vl.arbitr.gov.ua/sud5004/pres-centr/news/199604/>
- 20.Голодницький Е.З серпня набув чинності AI Act - перший закон про штучний інтелект в ЄС. *International Advisers Association* : вебсайт. URL: <https://iaa.international/publication/z-serpnia-nabuv-chinnosti-ai-act--pershii-zakon-pro-shtuchnii-intelekt-v-es>

- 21.Голубєва Н.Ю. Зобов'язання у цивільному праві України: методологічні засади правового регулювання : монографія. Одеса : Фенікс, 2013. 642 с.
- 22.Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
- 23.Грамацький Е.М. Договір зберігання у цивільному праві : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2004. 20 с.
- 24.Гриб В. Правовий висновок по одному з договорів охорони. *Spilno* : вебсайт. URL : <https://spilno.org/article/pravovyi-vysnovok-po-odnomu-z-dohovoriv-okhorony>
- 25.Гринько Р.В. Відмова від договору як захід оперативного впливу у зобов'язальних правовідносинах. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2014. Вип. 28. Том 1. С. 115-118.
- 26.Гринько С.Д., Ромась М.І. Договір управління спадщиною в Україні та країнах Європейського Союзу: порівняльно-правовий аспект. *Наукові записки*. 2024. № 16. С. 318-323
27. Грищук К.С., Водорезова С.Р. Визначення істотних умов господарських договорів при здійснення публічних закупівель. URL: https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/Tezy_18_09_2020_9.pdf
- 28.Гудима-Підвербецька М.М., Пацурківський Ю.П., Никифорак В.М., Гудима М.М. Договори у сфері надання послуг : навч.-метод. посібник. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 204 с.
- 29.Гузь Є.В. «Майно» як цивілістична категорія. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2013. Випуск 21. Частина II. Том 1. С. 182-185.
- 30.Давидова І.В. Вади волі в правочині як умова його недійсності : від римського права до сьогодення. *Lex Portus*. 2018. № 1. С. 145-152.
- 31.Демчук А.М. Договір зберігання на товарному складі (складського зберігання) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2015. 16 с.
- 32.Деякі питання забезпечення провадження господарської діяльності в умовах воєнного стану : постанова Кабінету Міністрів України від 18

- березня 2022 року № 314. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/314-2022-%D0%BF#Text>
- 33.Довбій С.П. Договір охорони майна : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Х., 2004. 188 с.
 - 34.Договір охорони: що повинні врахувати сторони. URL: <https://artius.ua/novini/statti/dogovir-ohoroni.html>
 - 35.Договір охорони: що повинні врахувати сторони. *ЮРИСТ & ЗАКОН*. №31 (377) від 01.09.2016. URL: <https://artius.ua/novini/statti/dogovir-ohoroni.html#:~:text=6%D0%BF.,%D1%82%D0%B0%D0%B7%D0%B0%D1%85%D0%B8%D1%89%D0%B0%D1%94%D1%82%D1%8C%D1%81%D1%8F%20%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B6%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D1%8E%2C%20%D0%BD%D0%B5%20%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%83%D1%88%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D0%BE%D1%81%D1%8C>
 - 36.Договір публічної оферти про надання послуг охорони (публічний договір приєднання). *MINE GUARD* : вебсайт. URL: <https://mineguard.com/public-offer/>
 - 37.Договірна документація поліції охорони. *Поліція охорони* : вебсайт. URL: <https://securitypolice.com.ua/poslugu/dohovirna-dokumentatsiia>
 - 38.Донець А.Г. До питання про співвідношення договору зберігання та договору охорони у цивільному праві України. *Вісник господарського судочинства*. 2007. № 1. С. 124-127.
 - 39.Донець А.Г. Окремі види договору зберігання в цивільному праві України : автореф. дис. ... канд.. юрид. наук : 12.00.03. Харків, 2021. 22 с.
 - 40.Донець А.Г. Поняття «зберігання», «схоронність», «охорона» та їх співвідношення. *Державне будівництво і місцеве самоврядування*. 2012. Вип. 24. С. 242-252.
 - 41.Донець А.Г. Правові ознаки послуги як об'єкта цивільних прав. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/7808/1/Donec_285-290.pdf

- 42.Електронна система публічних закупівель Prozorro. Послуги з охорони приміщень та заходи із захисту цих приміщень. URL: <https://prozorro.gov.ua/tender/UA-2024-01-12-010353-a>
- 43.ЄС опублікував етичні рекомендації для розробки систем штучного інтелекту: конфіденційність даних, прозорість, підзвітність. *ДМ media sapiens* : вебсайт. URL: <https://ms.detector.media/kiberbezpeka/post/22718/2019-04-09-ies-opublikuvav-etychni-rekomendatsii-dlya-rozrobky-system-shtuchnogo-intelektu-konfidentsiynist-danykh-prozorist-pidzvitnist/>
- 44.Єщук О.М. Адміністративно-правове регулювання охоронної діяльності в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2011. 244 с.
- 45.Єщук О.М. Поняття адміністративно-правового регулювання охоронної діяльності. *Охорона права власності : проблеми та напрямки їх вирішення* : збірник наукових праць; за ред. В.В. Галунька. Херсон: ХМД, 2012. С. 26-28.
- 46.Жорнокуй Ю.М. Штучний інтелект: питання відповідальності на сучасному етапі розвитку доктрини. *Форум права*. 2024. 79(2). 118–127.
- 47.Загальна теорія держави та права (основні поняття, категорії, правові конструкції та наукові концепції): навч. посіб. / Копиленко О. Л., Зайчук О. В., Заєць А. П. та ін. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 400 с.
- 48.Заїка Ю.О. Договір охорони в системі цивільних договорів. *Приватне право і підприємництво*. 2018. Вип. 18. С. 134-138.
- 49.Засвідчення форс-мажорних обставин в умовах воєнного стану. *Торгово-промислова палата України* : вебсайт. URL: <https://uccr.org.ua/press-center/uccr-news/zasvidchennia-fors-mazhornikh-obstavin-v-umovakh-voiennoho-stanu>
- 50.Інструкція з технічної експлуатації засобів охоронного призначення і організації роботи пунктів централізованого спостереження в органах, підрозділах поліції охорони : затв. наказом Міністерства внутрішніх

справ України від 23.06.2017 № 533. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0872-17#n16>

- 51.Карташев Д.В. До питання про відповідальність сторін за порушення умов договору про надання послуг з охорони майна. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 4. С. 790-793.
- 52.Карташев Д.В. Договір надання послуг охорони: загальна характеристика. *Римське право і сучасність: цивільне право в умовах війни* : матеріали Всеукраїнської наукової конференції (м. Одеса, 24 травня 2022 р.). Одеса : Фенікс, 2022. С. 133-135.
- 53.Карташев Д.В. Договір про надання послуг з охорони майна: особливості укладення. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 7. С. 617-619.
- 54.Карташев Д.В. Загальна характеристика договору надання послуг з охорони. *Юридичний вісник*. 2022. № 3. С. 168-174.
- 55.Карташев Д.В. Зобов'язання сторін в договорі про надання послуг з охорони майна. *Юридичний вісник*. 2024. № 3. С. 359-363.
- 56.Карташев Д.В. Істотні умови договору про надання послуг з охорони майна *Правнича мова в галузі приватного права* : матер. Всеукраїнського круглого столу (м. Одеса, 29.03.2024 р.). Одеса: Фенікс, 2024 С. 42-45.
- 57.Карташев Д.В. Права та обов'язки сторін в договорі про надання послуг з охорони майна. *Римське право і сучасність: актуальні проблеми оновлення цивільного законодавства* : матеріали Всеукраїнської наукової конференції (м. Одеса, 25 травня 2023 р.). Одеса: Фенікс, 2023. С. 89-92.
- 58.Карташев Д.В. Укладення договору про надання послуг з охорони майна. *Римське право і сучасність : Реалізація і захист речових прав в умовах воєнного стану* : матер. Всеукраїнської конференції (м. Одеса, 25 травня 2024 р.). Одеса: Фенікс, 2024. С. 136-139.
- 59.Каткова Т.Г. Штучний інтелект в Україні: правові аспекти. *Право і суспільство*. Вип. 6. 2020. С. 46-55.

60. КГС ВС вказав, чи можливо погодження сторонами припинення дії договору в односторонньому порядку. URL: https://ukrainepravo.com/law-practice/practice_court/kgs-vs-vkazav-chy-mozhlyvo-pogodzhennya-storonamy-prypynennya-diyi-dogovoru-v-odnostoronnomu-poryadk/
61. Клян А. Правове регулювання штучного інтелекту в Україні та світі. *GOLAW* : вебсайт. URL : [HTTPS://GOLAW.UA/UA/INSIGHTS/PUBLICATION/PRAVOVE-REGULYUVANNYA-SHTUCHNOGO-INTELEKTU-V-UKRAYINI-TA-SVITI/](https://golaw.ua/ua/insights/publication/pravove-regulyuvannya-shtuchnogo-intelektu-v-ukrayini-ta-sviti/)
62. Книш З.І. Цивільно-правова охорона права власності внутрішньо переміщених осіб : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Тернопіль, 2021. 20 с.
63. Ковалів М.В., Єсімов С.С., Лозинський Ю.Р. Правове регулювання правоохоронної діяльності: навчальний посібник. Львів : ЛьвДУВС, 2018. 323 с.
64. Ковтун В.О., Рвачов О.М. Огляд та перспективи використання технологій штучного інтелекту в правоохоронній діяльності. *Використання технологій штучного інтелекту у протидії злочинності*: матеріали наук.-практ. онлайн-семінару (м. Харків, 5 листопада 2020 р.). Харків : Право, 2020. С. 44-51.
65. Козир Д.В. Відповідальність охоронця за договором охорони: проблеми теорії. *Підприємництво, господарство і право*. 2014. № 1. С. 12-15.
66. Козир Д.В. Проблеми класифікації договорів охорони. *Юридична наука*. 2014. № 9. С. 7-14.
67. Козир Д.В. Споживач охоронних послуг як суб'єкт договору охорони. *Митна справа*. 2014. № 1(2.2). С. 102-10.
68. Козир Д.О. Договір охорони : автореф. дис ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2015. 20 с.
69. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96вр>

70. Коструба А. Регулятивні юридичні факти у механізмі припинення цивільних майнових правовідносин. *Право України*. 2015. № 10. С. 131-138.
71. Коструба А. Теоретичні аспекти припинення договірних зобов'язань у цивільному праві України. *Право України*. 2017. № 7. С. 109-123.
72. Кочин В.В. Категорія «особа» у приватному праві. *Приватне право і підприємництво*. 2014. Вип. 13. с. 55-57.
73. Крупчан О., Бурило Ю. Виклики штучного інтелекту для приватного права та його методології. *Приватне і підприємництво*. 2022. Вип. 21. С. 5-15.
74. Кужко С. Договір зберігання вантажу в морських портах: цивільно-правовий аспект. *Юридична Україна*. 2012. № 5. С. 57-60.
75. Кужко С.Ю. Договір зберігання вантажу у морських портах України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2015. 20 с.
76. Куранін О.М., Скрябін О.М. Особливості правового регулювання використання штучного інтелекту в Україні. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2023. Вип. 36. С. 36-42.
77. Курило В.І. Організаційно-правові засади надання охоронних послуг : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Ірпінь, 2003. 20 с.
78. Ліцензія на охоронну діяльність. *Портал Дія* : вебсайт. URL : <https://guide.diia.gov.ua/view/vydacha-litsenzii-na-provazhennia-okhoronnoi-diiialnosti-01b4b692-e3f2-49f1-9dba-35a0837bd5a6>
79. Лосенко М. Укладання договорів охорони: розробка шаблону контракту. *Юридична компанія «Правова Допомога»* : вебсайт. URL : <https://pravdop.com/ua/publications/kommentarii-zakonodatelstva/zaklyuchenie-dogovorov-ohrani-razrabotka-shablona-kontrakta-08-2023-107/>
80. Лукасевич-Крутник І. Ціна як істотна умова договорів про надання транспортних послуг. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 4. С. 50-54.

- 81.Мазепа М.М., Загуменна Ю.О. Охоронна діяльність в Україні : монографія: у 2-х ч. : Ч. 1. Харків : ФОП Коваленко, 2013. 112 с.
- 82.Марков В.В., Глауз В.Є. Договір охорони фізичних осіб. *Проблеми цивільного права та процесу*. Харків, 2019. С. 256-259. URL : https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/24_05_2019/pdf/71.pdf
- 83.Мельниченко Н. М. Поняття та загальна характеристика припинення цивільно-правових договорів. *Вчені записки Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського*. 2011. Т. 24 (63). № 2. 2011. С. 345-358.
- 84.Миронюк Р.В. Адміністративно-правове регулювання надання приватних охоронних послуг : монографія. Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2016. 128 с.
- 85.Михалюк О.В. Третя особа як суб'єкт зобов'язальних правовідносин, що виникають під час виконання договорів про надання послуг. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2014. Вип. 24. Т. 2. С. 70–73.
- 86.Міхно О.І. Припинення договору за цивільним законодавством України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. К., 2007. 26 с.
- 87.Міхно.О. Поняття та види підстав припинення цивільно-правового договору. *Право України*. 2004. № 5. С. 135-137.
- 88.Мороз О.В. Істотні умови цивільно-правового договору. *Право та інновації*. 2019. № 1 (25). С. 45-50.
- 89.Морозов Є. Втрата (крадіжка) переданого під охорону майна. *LIGA.net* : вебсайт. URL: <https://blog.liga.net/user/emorozov/article/34357>
- 90.Мулявка Д.Г. Адміністративно-правове забезпечення приватної детективної (розшукової) та недержавної охоронної діяльності : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Тернопіль, 2020. 520 с.
- 91.Муравська Ю., Сліпченко Т. Правове регулювання штучного інтелекту в Україні та світі. *Актуальні проблеми правознавства*. 2024. № 1. С. 188-195.

- 92.Надьон В.В. Цивільно-правова відповідальність у вітчизняній і зарубіжній доктрині та практиці: монографія. Харків: Право, 2024. 416 с.
- 93.Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України : у 2 т. За ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнєцової, В. В. Луця. 4-те вид., перероб. і допов. К. : Юрінком Інтер, 2011. Т. 1. 808 с.
- 94.Національна стратегія розвитку штучного інтелекту в Україні 2021-2030. URL:
https://wp.oecd.ai/app/uploads/2021/12/Ukraine_National_Strategy_for_Development_of_Artificial_Intelligence_in_Ukraine_2021-2030.pdf
- 95.Олюха В. Г. Цивільно-правовий договір: поняття, функції та система : дис. ... канд. юрид. наук : Київ, 2003. 189 с.
- 96.Омельчук О.С. Передумови юридичної суб'єктизації штучного інтелекту. *Часопис цивілістики*. 2021. Вип. 40. С. 46-49.
- 97.Охорона квартири. *Карабинер* : вебсайт. URL:
<https://karabiner.ua/ua/ohrana-zhilya/ohrana-kvartiry/>
- 98.Панова С.В. Запобігання крадіжкам поєднаним з проникненням у житло за допомогою технологій штучного інтелекту. *Використання технологій штучного інтелекту у протидії злочинності* : матеріали наук.-практ. онлайн-семінару (м. Харків, 5 листоп. 2020 р.). Харків: Право, 2020. С. 63-67.
- 99.Панченко О.І. Види договорів охорони залежно від особи замовника, які укладає поліція охорони. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 6. С. 1130-113. URL: http://lsey.org.ua/6_2017/31.pdf
100. Панченко С.В. Джерела цивільного договірної права: дис. ... д-ра філософії. Хмельницький, 2021. 241 с.
101. Парамонова О.Ю., Варава І.П. Місце штучного інтелекту в системі права. *Юридичний вісник*. 2023. Вип. 3 (68). С. 73-80.
102. Петренко Г.О., Костирко Ю.С. Деякі питання законодавчого регулювання охоронної діяльності. URL:
<http://www.pravoznavec.com.ua/period/article>

103. Питання запровадження та забезпечення здійснення заходів правового режиму воєнного стану в Україні : розпорядження КМУ від 24.02.2022 № 181-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/181-2022-%D1%80#Text>
104. Питання функціонування органів поліції охорони як територіальних органів Національної поліції та ліквідації деяких територіальних органів Міністерство внутрішніх справ : постанова Кабінету Міністрів України від 13.10.2015 № 834. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/834-2015-%D0%BF#Text>
105. Погребняк С.П. Договір: загальнотеоретична характеристика. *Договір як універсальна правова конструкція* : монографія; за ред. А. П. Гетьмана, В. І. Борисової. Х.: Право, 2012. С. 13-25.
106. Погрібний С.О. Механізм та принципи регулювання договірних відносин у цивільному праві України : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.03. К., 2009. 36 с.
107. Популярна юридична енциклопедія / уклад. В. К. Гіжевський, В. В. Головченко, В.С. Ковальський. Київ : Юрінком Інтер, 2003. 528 с.
108. Порядок розірвання договору в односторонньому порядку: відповіді на поширені запитання. URL: <https://infobox.prozorro.org/articles/poryadok-rozirvannya-dogovoru-v-odnostoronnomu-poryadku-vidpovidi-na-poshireni-zapitannya-1>
109. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 16.10.2024 у справі №911/952/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123282018>
110. Постанова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 27.08.2019 р. у справі № 911/1867/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/83876062>
111. Постанова Крюківського районного суду м.Кременчука Полтавської області від 27.01.2009 року у справі №1-1/2009 р. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/4505575>

112. Постанова Південно-західного апеляційного господарського суду від 26.01.2022 у справі №916/276/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102759091>
113. Постанова Північного апеляційного господарського суду від 07.09.2023 року у справі № 910/2071/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113290947>
114. Постанова Північного апеляційного господарського суду від 18.05.2021 року у справі № 910/13281/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97216361>
115. Примірний договір про централізовану охорону з реагуванням наряди поліції охорони. URL: <https://securitypolice.com.ua/images/docs/doc-20230105-08.pdf>.
116. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 01.12.2022 № 2811-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#n461>
117. Про введення воєнного стану в Україні : указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 (із змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>
118. Про деякі питання визнання правочинів (господарських договорів) недійсними: постанова Пленуму Вищого господарського суду України № 11 від 29.05.2013 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600-13#Text>
119. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності : Закон України від 11.09.2003 № 1160-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15#Text>
120. Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї,

основних частин зброї та вибухових матеріалів : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 21.08.1998 № 622. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98#Text>

121. Про затвердження категорій об'єктів державної форми власності та сфер державного регулювання, які підлягають охороні органами поліції охорони на договірних засадах : постанова Кабінету Міністрів України від 21.11.2018. № 975. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/975-2018-%D0%BF#Text>
122. Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності у сфері охоронної діяльності, що підлягає ліцензуванню, і визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю) Міністерством внутрішніх справ : постанова Кабінету Міністрів України від 10.10.2018 № 825. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/825-2018-%D0%BF#n41>
123. Про затвердження ліцензійних умов провадження охоронної діяльності : постанова КМУ від 18.11.2015 № 960. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/960-2015-%D0%BF#Text>
124. Про затвердження особливостей здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України “Про публічні закупівлі”, на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування : постанова Кабінету Міністрів України від 12.10.2022 р. № 1178 (зі змінами). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1178-2022-%D0%BF#Text>
125. Про затвердження переліку органів ліцензування та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України: постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2015 № 609. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/609-2015-%D0%BF#Text>
126. Про затвердження переліку спеціальних засобів, придбання, зберігання та використання яких здійснюється суб'єктами охоронної діяльності :

постанова Кабінету Міністрів України від 11.02.2013 року № 97. URL :
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/97-2013-%D0%BF#Text>

127. Про затвердження Порядку забезпечення охорони об'єктів органами поліції охорони на договірних засадах : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 14.12.2022 № 816. URL :
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0126-23#Text>
128. Про затвердження уніфікованих форм актів, що складаються за результатами проведення планових (позапланових) заходів державного нагляду (контролю) Міністерством внутрішніх справ України : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 04.02.2019 № 82. URL :
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0182-19#n10>
129. Про захист економічної конкуренції : Закон України від 11.01.2001 № 2210-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14#Text>
130. Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах: Закон України від 05.07.1994 № 80/94-ВР. URL :
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80#Text>
131. Про захист персональних даних : Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>
132. Про захист прав споживачів : Закон України від 12.05.1991 № 1023-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text>
133. Про ліцензування видів господарської діяльності : Закон України від 02.03.2015 № 222-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#Text>
134. Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори : Закон України від 15.02.1995 № 60/95-ВР. URL :
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/60/95-%D0%B2%D1%80#Text>
135. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

136. Про оборону України : Закон України від 06.12.1991 № 1932-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text>
137. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18.02.1992 № 2135-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>
138. Про організацію службової діяльності поліції охорони з питань забезпечення фізичної охорони об'єктів : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 07.07.2017 № 577. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0989-17#Text>
139. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності від 05.04.2007 № 877-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16#Text>
140. Про охоронну діяльність : Закон України від 22.03.2012 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4616-17>
141. Про публічні закупівлі : Закон України від 25.12.2015 № 922-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text>
142. Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 02.12. 2020 р. № 1556-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text>
143. Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції : Закон України від 02.09.2014 № 1669-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1669-18#Text>
144. Регламент Європейського парламенту і Ради (ЄС) 2016/679 від 27 квітня 2016 року про захист фізичних осіб у зв'язку з опрацюванням персональних даних і про вільний рух таких даних, та про скасування Директиви 95/46/ЄС (Загальний регламент про захист даних) від 27.04.2016 № 2016/679. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_008-16#Text
145. Регулювання штучного інтелекту в Україні : Мінцифри презентувало дорожню карту. 7 жовтня 2023 року. URL :

<https://www.kmu.gov.ua/news/rehuliuvannia-shtuchoho-intelektu-v-ukraini-mintsyfry-prezentuvalo-dorozhniu-kartu>

146. Рішення Господарського суду Миколаївської області від 31.05. 2019 у справі № 915/860/19. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/82190552>
147. Рішення Господарського суду Дніпропетровської області від 23.11.2020 у справі №904/4644/20. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93261726>
148. Рішення Господарського суду Івано-Франківської області від 30.07.2024 у справі №909/373/24. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120680410>
149. Рішення Господарського суду Київської області від 22.05.2018 у справі № 911/123/18. URL : <https://youcontrol.com.ua/ru/catalog/court-document/74220380/>
150. Рішення Господарського суду Кіровоградської області від 28.02.2024 у справі № 912/2274/23. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117339539>
151. Рішення Господарського суду міста Києва від 11.06.2020 у справі № 910/1656/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89995605>
152. Рішення Господарського суду міста Києва від 25.07.2023 у справі № 910/6459/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112404974>
153. Рішення Господарського суду Одеської області від 02.11.2021р. у справі № 916/276/21. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101279204>
154. Рішення Господарського суду Одеської області від 09.12.2021 у справі № 916/2448/21. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102009679>
155. Рішення Господарського суду Одеської області від 17.03.2021 у справі № 916/791/20. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95974047>
156. Рішення Господарського суду Рівненської області від 26.08.2021 у справі № 918/1015/20. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/99425345>
157. Рішення Господарського суду Харківської області від 02.12.2020 у справі № 922/2628/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93372855>

158. Рішення Господарського суду Харківської області від 20.08.2020 у справі №922/1823/20. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91167681>
159. Сайт Prozorro. URL : <https://prozorro.gov.ua/tender/UA-2024-01-12-010353-a>
160. Самокиш І.В. Кримінально-правова охорона власності за законодавством України та країн Східної Європи : дис. ... д-ра філософ. : 081. Одеса, 2021. 227 с.
161. Санжарук Т.О. Поняття «суб'єкт права» та «суб'єкт правовідносин»: питання розмежування. *Актуальні проблеми держави і права*. 2003. Вип. 21. С. 91-95.
162. Сафончик О. Загальна характеристика зобов'язань, що виникають з договору про надання послуг з охорони майна за законодавством України. *Юридичний вісник*. 2024. № 3. С. 225-233.
163. Сачаво А.Г. Адміністративно-правові основи діяльності приватних охоронних структур та їх взаємодія з ОВС України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2004. 20 с.
164. Святошнюк А. Л. Окремі аспекти договору надання послуг з охорони майна. *Наукові інновації та передові технології*. 2024. Вип. 11 (39). С. 581-588.
165. Сийпколі М.В. Охоронна діяльність в Україні (поняття, ознаки, кримінально-правовий захист). *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2019. №2 (21). С. 61-67.
166. Сліпченко А.С. Визначення поняття «майно» у праві ЄС та вітчизняному праві. *Форум права*. 2020. № 61(2). С. 122-130.
167. Смола В.М. Розмежування понять «особа», «суб'єкт», «сторона» в зобов'язальних правовідносинах. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. 2019. Т. 30 (69). № 6. С. 51-55. URL: https://www.juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2019/6_2019/12.pdf

168. Староста В.І. Поняття договору охорони та його місце в системі цивільно-правових зобов'язань. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2003. Вип. 21. С. 141-146.
169. Стефанишин Н.М., Схаб-Бучинська Т.Я. Штучний інтелект в системі об'єктів цивільних прав. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 3. С. 126-131.
170. Стефанчук М.О., Музика-Стефанчук О.А., Стефанчук М.М. Перспективи правового регулювання відносин у сфері використання штучного інтелекту. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2021. Т. 28. № 1. С. 157-168.
171. Ступницький К.В. Об'єкт цивільних правовідносин зберігання речей, що є предметом спору. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2019. Вип. 6. Ч. 3. С. 193-197.
172. Ступницький К.В. Цивільні правовідносини у сфері зберігання речей, що є предметом спору (секвестр) в Україні : дис. ... д-ра філософ. : 081. Харків, 2020. 216 с.
173. Телестакова А.А. Правове регулювання відносин з надання послуг : навч. пос. К. : Центр учбової літератури, 2010. 160 с.
174. Тимчаль М.В. Кримінально-правова охорона в Україні осіб, взятих під захист : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Львів, 2019. 222 с.
175. Типовий договір охорони. *prozorro* : вебсайт. URL : <https://prozorro.gov.ua/tender/UA-2024-01-12-010353-a>
176. Токарева К.С. Особливості правового регулювання штучного інтелекту в Україні. *Юридичний вісник*. 2021. № 3. С. 148-153.
177. Труфанова Ю. Підстави припинення договору: теоретико-практичні особливості. *Актуальні проблеми правознавства*. 2019. Вип. 1 (17). С. 102-106.
178. Турута О.В., Жидкова О.О., Турута О.П. Нормативне регулювання штучного інтелекту в Європі. *Теоретичні питання юриспруденції і*

проблеми правозастосування: виклики XXI століття. Науково-дослідний інститут публічної політики і соціальних наук. Харків. 2020. С. 40-42.

179. Угровецький О. П. Організаційно-правові засади охоронної діяльності Державної служби охорони при МВС України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2004. 21 с.
180. Україна підписала міжнародну декларацію, присвячену безпеці використання ШІ. *Урядовий портал* : Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukraina-pidpysala-mizhnarodnu-deklaratsiiu-prysviachenu-bezpetsi-vykorystannia-shi>
181. Українське цивільне право : навч. посіб. 3-тє вид., перероб. і доп. За ред. Ю. О. Заїки. К.: ЦУЛ, 2014. 358 с.
182. Феделеш Е.М. Істотні умови договору про надання послуг зі складського зберігання та супутніх послуг за участю логістичних операторів. *Часопис цивілістики*. 2023. Вип. 51. С. 46-51.
183. Харитонов Є.О., Саніахметова Н.О. Цивільне право України : підручник. Київ : Істина, 2003. 776 с.
184. Харитонов Є.О., Харитонova О.І. Цивільні правовідносини : навч. посіб. К. : Істина, 2008. 304 с.
185. Харитонов Є.О., Харитонova О.І., Старцев О.В. Цивільне право України : підручник. Вид. 3, перероб. і доп. К. : Істина, 2013. 808 с.
186. Харитонova О.І., Харитонов Є.О. ІТ-право: теорія та практика : монографія. Одеса Фенікс, 2019. 472 с.
187. Ходико Ю.Є. Категорія «нерухома річ» в цивільному праві. *Вісник Господарського судочинства України*. 2010. № 3. С. 97-104.
188. Хорт І.В. Організаційно-правові засади діяльності органів внутрішніх справ в сфері охоронної діяльності: теоретико-правові аспекти : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2013. 22 с.
189. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

190. Цивільне право України (традиції і новації) : монографія / за ред. Є.О. Харитонова. Одеса : Фенікс, 2010. 700 с.
191. Цивільне право України : підручник : у 2 т. ; за ред. В.І. Борисової, І.В. Спасибо-Фатєєвої, В.Л. Яроцького. К. : Юрінком Інтер, 2004. Т. 2. 552 с.
192. Цивільне право України : підручник: у 2 кн.; за ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнєцової. К. : Юрінком Інтер, 2002. Кн. II. 878 с.
193. Цивільне право України. Договірні та не договірні зобов'язання : підручник; за заг. ред. С. С. Бичкової. К. : КНТ, 2006. 498 с.
194. Цивільне право України. Загальна частина : підручник / за ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнєцової, Р.А. Майданика. 3-тє вид., перероб. і допов. Київ: Юрінком Інтер, 2010. 976 с.
195. Цивільний кодекс України (станом на 01.01.2023) : наук.-практ. коментар; / за заг. ред. Харитонова Є.О., Калітенко О.М. Київ : Норма права, 2023. 1424 с.
196. Цивільний кодекс України : наук.-практ. комент. (пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позиції вищих судових інстанцій, Міністерства юстиції, науковців, фахівців); / за ред. І.В. Спасибо-Фатєєвої. Харків, 2010. Т. 1: Загальні положення. 320 с.
197. Цивільний кодекс України : наук.-практ. коментар; / за ред. Є.О. Харитонова. Х.: Одіссей, 2006. 1200 с.
198. Чому власнику приміщення важливо укласти договір на охорону майна особисто на себе. URL: <https://sheriff.com.ua/uk/news/why-2>
199. Шагака О.В. Відшкодування збитків, завданих у результаті зловживання правами при укладенні договорів в Інтернеті : дис.. ... д-ра філософ. : 081. Одеса, 2021. 180 с.
200. Шаров С.В. Сучасний стан розвитку штучного інтелекту та напрямки його використання. *Українські студії в європейському контексті*. 2023. № 6. С. 136-144.

201. Шелухін О.М. Щодо питання ліцензування діяльності недержавних охоронних структур. *Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності*. 2011. № 4. С. 70-74.
202. Щербина Б.С., Ткаченко В.В. Штучний інтелект як суб'єкт цивільного права. *Юридичний вісник*. 2021. № 1 (58). С. 142-148.
203. Щодо проєкту стратегії розвитку штучного інтелекту в Україні на 2022–2030 рр. URL : https://www.slyusar.kiev.ua/AI_2022-1-1_ua.pdf
204. Юрко С.С. Недержавна охорона і правоохоронна діяльність в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10. Одеса, 2017. 21 с.
205. Юрко С.С. Недержавна охоронна і правоохоронна діяльність в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10. Одеса, 2017. 252 с.
206. Якубівський І.Є. Цивільно-правовий режим об'єктів, згенерованих штучним інтелектом. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2024. Випуск 82. Частина 1. С. 355-361.
207. Яновицька Г.Б. Фізична особа як споживач за договором особистої охорони. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. Вип. 49. Т.1. С. 169-171.
208. Ярошенко Ю.О. Адміністративно-правове регулювання діяльності приватних охоронних структур в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Дніпропетровськ, 2015. 276 с.
209. European Parliament resolution of 16 February 2017 with recommendations to the Commission on Civil Law Rules on Robotics (2015/2103[INL]). URL : <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2017-0051+0+DOC+XML+V0//EN>

ДОДАТКИ

Додаток А

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Карташев Д.В. Загальна характеристика договору надання послуг з охорони. *Юридичний вісник*. 2022. № 3. С. 168-174. URL: http://yurvisnyk.in.ua/v3_2022/20.pdf
2. Карташев Д.В. Договір про надання послуг з охорони майна: особливості укладення. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 7. С. 617-619. URL: http://www.lsej.org.ua/7_2023/143.pdf
3. Карташев Д.В. Зобов'язання сторін у договорі про надання послуг з охорони майна. *Юридичний вісник*. 2024. № 3. С. 359-363. URL: http://yurvisnyk.in.ua/v3_2024/46.pdf
4. Карташев Д.В. До питання про використання штучного інтелекту в сфері надання послуг з охорони майна. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 7. С. 127-129. URL: http://www.lsej.org.ua/7_2024/31.pdf
5. Карташев Д.В. До питання про відповідальність сторін за порушення умов договору про надання послуг з охорони майна. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 4. С. 790-793. URL: http://lsej.org.ua/4_2024/193.pdf

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації та додатково відображають її наукові результати:

6. Карташев Д.В. До питання про актуалізацію дослідження договору надання послуг з охорони. *Цивілістичні проблеми інформаційної безпеки в умовах COVID-19* : матеріали Всеукр. круглого столу (м. Одеса, 21

червня 2021 р.). Одеса: Фенікс, 2021. С. 34-36. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/2dfcc3c9-2a9f-4393-9295-e21131c3e578/content>

7. Карташев Д.В. Договір надання послуг охорони: загальна характеристика. *Римське право і сучасність: цивільне право в умовах війни*: матеріали Всеукраїнської наукової конференції (м. Одеса, 24 травня 2022 р.). Одеса: Фенікс, 2022. С. 133-135. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/items/fba81750-c8e9-4a5d-bc2f-7d8b830b05bb>

8. Карташев Д.В. Права та обов'язки сторін в договорі про надання послуг з охорони майна. *Римське право і сучасність: актуальні проблеми оновлення цивільного законодавства*: матеріали Всеукраїнської наукової конференції (м. Одеса, 25 травня 2023 р.). Одеса: Фенікс, 2023. С. 89-92. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/items/044e51f8-6ba0-4a0b-8bf1-da0949ba1d2e>

9. Карташев Д.В. Істотні умови договору про надання послуг з охорони майна. *Правнича мова в галузі приватного права* : матер. Всеукраїнського круглого столу (м. Одеса, 29 березня 2024 р.). Одеса: Фенікс, 2024 С. 42-45. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/items/a7fcd1ed-0faa-424b-81d6-b7fbd3296635>

10. Карташев Д.В. Укладення договору про надання послуг з охорони майна. *Римське право і сучасність: Реалізація і захист речових прав в умовах воєнного стану*: матер. Всеукраїнської конференції (м. Одеса, 25 травня 2024 р.). Одеса: Фенікс, 2024. С. 136-139. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/items/5b792c7a-762a-491e-9b09-3a9bde45fc12>

ВІДОМОСТІ ПРО АПРОБАЦІЮ МАТЕРІАЛІВ ДИСЕРТАЦІЇ

Основні наукові положення дисертації були апробовані у виступах на наукових конференціях і семінарах, зокрема: Всеукраїнському круглому столі «Цивілістичні проблеми інформаційної безпеки в умовах COVID-19» (м. Одеса, 21 червня 2021 р.) – дистанційна участь; Всеукраїнській науковій конференції «Римське право і сучасність: цивільне право в умовах війни» (м. Одеса, 24 травня 2022 р.) – дистанційна участь; Всеукраїнській науковій конференції «Римське право і сучасність: актуальні проблеми оновлення цивільного законодавства» (м. Одеса, 25 травня 2023 р.) – дистанційна участь; Всеукраїнському круглому столі «Правнича мова в галузі приватного права» (м. Одеса, 29 березня 2024 р.) – дистанційна участь; Всеукраїнській конференції «Римське право і сучасність: Реалізація і захист речових прав в умовах воєнного стану» (м. Одеса, 25 травня 2024 р.) – дистанційна участь.

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

В.о. голови Київського районного суду міста
Одеси

Петренко В.С.

« 06 » 08 2025 р.

АКТ

про впровадження наукових розробок дисертаційного дослідження Карташева Дениса Володимировича на тему: «Договір про надання послуг з охорони майна» в практичну діяльність Київського районного суду міста Одеси

Комісія у складі: судді Київського районного суду міста Одеси Куриленко Оксани Михайлівни, судді Київського районного суду міста Одеси Калініченко Любові Василівни, судді Київського районного суду міста Одеси Прохорова Павла Анатолійовича склала цей акт з приводу того, що результати дисертаційного дослідження Карташева Дениса Володимировича на тему: «Договір про надання послуг з охорони майна» на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» використовуються в практичній діяльності суду.

Комісія вважає, що викладені у публікаціях пропозиції та висновки заслуговують практичного використання у діяльності Київського районного суду міста Одеси. Рекомендовано до використання наступні публікації:

1. Карташев Д.В. Загальна характеристика договору надання послуг з охорони. *Юридичний вісник*. 2022. № 3. С. 168-174. URL:http://yurvisnyk.in.ua/v3_2022/20.pdf
2. Карташев Д.В. Договір про надання послуг з охорони майна: особливості укладення. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 7. С. 617-619. URL:http://www.lsej.org.ua/7_2023/143.pdf
3. Карташев Д.В. Зобов'язання сторін в договорі про надання послуг з охорони майна. *Юридичний вісник*. 2024. № 3. С. 359-363. URL:http://yurvisnyk.in.ua/v3_2024/46.pdf
4. Карташев Д.В. До питання про використання штучного інтелекту в сфері надання послуг з охорони майна. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 7. С. 127-129. URL:http://www.lsej.org.ua/7_2024/31.pdf
5. Карташев Д.В. До питання про відповідальність сторін за порушення умов договору про надання послуг з охорони майна. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 4. С. 790-793. URL:http://lsej.org.ua/4_2024/193.pdf

6. Карташев Д.В. До питання про актуалізацію дослідження договору надання послуг з охорони. *Цивілістичні проблеми інформаційної безпеки в умовах COVID-19: матеріали Всеукр. круглого столу* (м. Одеса, 21 червня 2021 р.). Одеса: Фенікс, 2021. С. 34-36. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/2dfcc3c9-2a9f-4393-9295-e21131c3e578/content>
7. Карташев Д.В. Договір надання послуг охорони: загальна характеристика. *Римське право і сучасність: цивільне право в умовах війни: матеріали Всеукраїнської наукової конференції* (м. Одеса, 24 травня 2022 р.). Одеса: Фенікс, 2022. С. 133-135. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/items/fba81750-c8e9-4a5d-bc2f-7d8b830b05bb>
8. Карташев Д.В. Права та обов'язки сторін в договорі про надання послуг з охорони майна. *Римське право і сучасність: актуальні проблеми оновлення цивільного законодавства: матеріали Всеукраїнської наукової конференції* (м. Одеса, 25 травня 2023 р.). Одеса: Фенікс, 2023. С. 89-92. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/items/044e51f8-6ba0-4a0b-8b1f-da0949ba1d2e>
9. Карташев Д.В. Істотні умови договору про надання послуг з охорони майна. *Правнича мова в галузі приватного права: матер. Всеукраїнського круглого столу* (м. Одеса, 29.03.2024 р.). Одеса: Фенікс, 2024. С. 42-45. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/items/a7fcd1ed-0faa-424b-81d6-b7fbd3296635>
10. Карташев Д.В. Укладення договору про надання послуг з охорони майна. *Римське право і сучасність: Реалізація і захист речових прав в умовах воєнного стану: матер. Всеукраїнської конференції* (м. Одеса, 25.05.2024 р.). Одеса: Фенікс, 2024. С. 136-139. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/items/5b792c7a-762a-491e-9b09-3a9bde45fc12>

Суддя Київського районного суду міста Одеси
Куриленко О.М.

Суддя Київського районного суду міста Одеси
Калініченко Л.В.

Суддя Київського районного суду міста Одеси
Прохоров П.А.